

INCIPIUNT CASUS PETRISHUSENSIS MONASTERII

SEU

CHRONICON PETERSHUSANUM.

LIBER PRIMUS.

297 § I. De distinctionibus Galliarum.

Tres distinctiones Galliarum esse memorantur (704). Una siquidem Gallia Comata, quæ et Italia, quam Longobardi atque Romani incolunt, vocatur, eo quod Italici antiquitus comas præ aliis nationibus diligentius nutriebant: sive ideo Comata dicitur, hoc est, ornata, quod Romana urbe, quæ fastigium imperii totius orbis retinebat, decoratur. Alia vero Braccata Gallia, quam Theotoni inhabitant, ideo nominatur, quoniam Theotoni braccis sive femoralibus plus aliis gentibus utuntur. Tertia autem Togata Gallia pro eo nomen accepit, quod hujus provinciæ incolæ togis, id est, vestibus diversi coloris, et usque ad calcaneum pertinentibus, continentur, adeo ut hac tabe etiam alias circumpositas infecerint nationes. Et hæc quidem, ut diximus, antiquitus singularum provinciarum erant propria, nunc autem singularum sunt communia.

§ II. Origo comitum Brigantinorum.

In hac igitur Gallia quam Togatam diximus cognominari, erat quidam vir nobilissimo genere decoratus, cui rex Francorum, qui et imperator Romanorum, sororem suam dederat in matrimonium, ex qua duos 298 genuit filios, qui ambo sunt (704) sicut clarissimi genere, ita et animi virtute. Itaque cum adolevisset, et rebus opulenti, viribusque atque armis essent acerrimi, contigit ut inimicitiae venenum inter ipsos et regem ipsius provinciæ irrepere, eorumque præcordia in tantum inficeret, ut nul-

(704) Legendus de triplici hac divisione veteris Galliæ inter alios Ægidius Tschudius in descriptione Galliæ Comatæ. Hanc vero perperam instituit Chronici scriptor: Comata enim Gallia erat Transalpina Romanis dicta, seu Celtica et Belgica: Braccatam constituerebat Gallia Narbonensis: Togata vero Cisalpina dicebatur, seu Cis et Trans Padana, adeoque tota fere Lombardia, cujus incolæ Romanorum togis oblongis utebantur.

(704) *Ed.*, facti sunt.

(705) Regia hæc curtis forte postea primum Brigantibus accessit, in quorum districtu jam antea erat, etsi fisco regio adhuc parens.

(706) Oppidum seu castrum ad oram lacus Boda-

A latenus antea cohiberi potuissent, quam regem manus gladii vita privaret.

§ III.

Rege igitur interempto, timentes hi duo conspirationem comprovincialium suorum, ad avunculum suum imperatorem augustum se contulerunt, et, ab eo gratanter suscepti, in Alemannia loca habitacionis acceperunt quamplurima, et sicut multa, ita et optima. Dedit quippe eis Potamum (705) et Brigantium (706), Ueberlingin (707) et Buochorn (708), Ahihusin (709) et Turingin (710) atque Heistiringou (711), Winhiture (712) quoque cum omnibus appendiciis eorum, et in Rhetia Curiensi Mesouch (715) et alia multa, quæ vetustate temporum memoria deleta sunt. Talibus igitur ab imperatore dotati donis, cum ea adissent, et suo juri mancipassent, viris suis nobilissimis, qui secum venerant, ex eis dona largiti sunt, et uni quidem dederunt Turingin, alteri Ueberlingin, alii vero Buochorn, qui etiam postea cum eis connubia miscuerunt, eisque affinitate conjuncti sunt.

§ IV.

Igitur postquam Gallorum furor, quo contra hos duos germanos exarserant, sopitus est, propinqui et amici eorum mittentes, ut in patriam suam redirent, rogaverunt. Quorum unus magnis precibus devictus in patriam 299 rediit, alter vero nomine Vodalricus in Alamannorum provincia remansit, et omnia quæ ab imperatore data erant obtinuit, et posteri ejus usque in præsentem diem.

mici ex carta a. 802 in pago Argengewe, juxta Walafridum jam sæc. vii vetustate collapsam, postea restitutum.

(707) Olim curtis regia in pago Linzgowe.

(708) In eodem pago, ambæ nunc civitates imperiales.

(709) Ahausen ibidem.

(710) Turingen in eodem tractu, a quo capitulum rurale nomen habet.

(711) Haidgau inter oppida Wallsee et Wurzach.

(712) Winterthur, Turgoviae castrum.

(713) Misax seu Mesax, lat. Mesaucum, unde valles Mesaurina, Ital. Misocco.

V. Uzzo S. Gebhardi pater.

Ex hujus itaque semine natus est Uozzo, pius et venerabilis comes, qui habitabat apud Brigantium, loco qui adhuc ruinas ostendit antiquæ habitatio- nis (714). Hic accepit uxorem, nomine Diepurgam, secundum Deum valde religiosam, secundum sæculum vero nobilissimam. Hic Uozzo tantæ fuit pietatis et meriti, ut etiam aves ejus sanctitatem sentirent, et ad ejus mensam intrepide advolarent, et de ejus manu cibum caperent, et cum aliæ saliatæ abirent, aliæ denuo saturande venirent. Item una die diluculo ad ostium ejus cubilis cervæ e silva adveniens pede pulsavit, cumque ostiarius aperiret, et videret, ac renuntiaret bestiam astare, ostiumque pulsasse, ille pietate docente prænosecens aliquam necessitatis causam bestiam illuc adduxisse: «Eia! inquit ad servum, sequere eam, et vide si quid forte velit.» Ille nihil moratus secutus est præcedentem, quæ duxiteum in silvam, et ostendit ei partem suam in compede hærentem pede, et stans demisso capite, motu aurium quasi rogare cœpit. Ille confestim dum pedem hinnulo de compede exsolvit, cervæ cum catulo læta in silvam abiit, et servus ad dominum suum rediit, eique quæ gesta sunt nuntiavit. Talibus et his similibus sæpius cum hoc venerabili viro Deus quasi jocabatur, quia jocundus homo, qui miseretur in Domino, non commovebitur in æternum.

Alio quoque tempore, cum idem venerabilis Huotzo comes in aula imperatoris demoraretur, contigit uno die ut leo de cavea evaderet, et more suo quæcunque invadere poterat discerperet; cumque ei nullus appropinquare auderet, sed omnes ante eum fugerent, suggestum est imperatori a quibusdam quatenus jam dicto viro Dei Huotzoni comiti diceret, ut leonem in virtute Dei aliquantulum mitigaret, dicentes se experimento 300 didicisse ipsum in Domino tantæ virtutis fuisse, ut, si voluisset, facile leonis ferocitatem mitigaret. Imperator autem hæc audiens nil moratus Huotzonem advocavit, eique humiliter pro instanti causa supplicavit. At ille primo humilitatis gratia se tanta tentare posse excusavit, ad extremum vero, cunctis qui aderant, simul cum imperatore postulantiibus acquievit, seque leoni sævientii obviam dedit. Statim ergo ut eum leo vidit, cum omni ferocitate, quasi totum continuo eum discepturus, occurrit; sed illo expansis manibus eum excipiente, repente suam ferocitatem leo oblitus totum se ante pedes viri Dei prostravit, eosque lambere cœpit; quem ille manu demulcens magistris ejus imperavit ut eum absque pavore tenerent atque recluderent. Hoc viso imperator (715) obstupuit, eique venerabiliter obtulit dicens, «Quoniam vos

(714) Teste Sprechero Pallad. Rhet., anno 948 Hermannus dux Alemanniæ castrum Brigantium jussu imperatoris Ottonis cepit, ac forte etiam destruxit, unde hæc rudera.

(715) Videtur fuisse Henricus anceps, aut filius Otto imp. ei sanguine junctus, ut ex prævia disquisitione § 14 liquet.

A cum Deo agere video, ab omni vos deinceps regali servitio libens absolvo.»

§ VI. De progenie Utzonis.

Hic ergo quatuor genuit filios, unum nomine Uodalricum, alterum Marquardum, tertium Luitfridum, quartum vero totius decus generis Gebhardum. Ipsum Uodalricum ob leporem vocaverunt Uozzonem, cujus filius Uodalricus fuit in bello quod Otto imperator cum Hungaris pugnavit juxta Vindelicam Augustam; pater vero Lindugense monasterium suis ex prædiis nobiliter ditavit, ubi et venerabiliter tumulatus quiescit, cujus posteritas adhuc (716) apud Brigantium floret. Marquardus autem filius ejus comes effectus in amicitia Ottonis imperatoris plurimum potuit.

§ VII. De Luitfrido Gebhardi fratre.

Igitur cum hi quatuor fratres defunctis jam parentibus hæreditatem inter se dividere vellent, unus eorum Luitfridus superius nominatus, cum esset deses et imbellis, cæterisque despiciabilior, verens ne forte propter ignaviam suam a fratribus in divisione contemneretur, secum tractare cœpit 301 qua arte eos circumveniret, ut sibi partem hæreditatis non negarent. Multa igitur secum volvens, et ad ultimum utile sibi suisque posteris consilium repiciens, sic unum ex fratribus suis, aliis ignorantibus, affatus est: «Scis, inquam, frater, scis quod ego, vobis fratribus meis impar, nequaquam negotiis sæculi idoneus appareo; sed si meis consiliis assensum præbueris, non modicum commodum tibi tuisque posteris præstabis. Te enim præ cæteris fratribus meis diligo, tecumque habitare desidero, et ideo, cum ventum fuerit ad divisionem hæreditatis nostræ, omni nisu satage ut in meam partem cedat Wintirtura (717) cum suis appendiciis, sciasque procul dubio quoniam, si hæc in meam devenierit proprietatem, quod tibi ea sum traditurus, et ipse tecum deinceps, quemalmodum jusseris, ero permansurus; in hoc ergo tua consule utilitati, et meæ obtemperare stude voluntati.» Sic fratri secundo, sic clam locutus est et tertio, singulis credentibus quod hæc sui amore loqueretur, omnesque hac spe promptos ad effectum suæ voluntatis reddidit. Itaque cum ventum esset ad divisionem, et unicuique sua sors caderet, singuli festinabant Luitfridi petitionem adimplere propter ejus, quam jam diximus, promissionem, ignoantes singuli, quod unicuique eorum æqualia promisisset. Et quoniam omnium par erat voluntas, facile ad effectum est perductum quod omnes unanimiter voluerunt, et Luitfrido Wintirtura cum omnibus appendiciis suis confirmaverunt.

At ille, merito letandus, sibi tradita ad eam egregia prædia, suo juri mancipavit universa, atque

(716) Sæculo nempe XII, quo scripsit auctor

(717) Inde discimus Wintertur, Turgovizæ castrum et oppidum in ducatu Alemanniæ, ad comites Brigantinos pertinuisse, ex quibus hæc Luitfridus proprium exiade comitatum erexit, qui postea ad Dilungenses transit. V. J. Lew. lex. h. v.

tali fratres sefellit astutia, atque agriculturæ operam dedit et multa peculia congregavit; acceptaque uxore filium ex ea genuit nomine Adilbertum, qui cum B. Leone papa in Apuliam transiit, ibique pro causa S. Petri contra Nortmannos, qui Apuliam invaserant, pugnans occubuit. Hujus filia erat Adilheidis, quam comes Hartmannus senior de Dilinga in matrimonium accepit, quæ ei peperit Hartmannum juniorem, et Adilbertum, qui adhuc superest, et totius patrimonii et matrimonii hæres effectus est; et Uodalricum, qui apud Constantiam episcopus factus est, de quo postea forsitan aliqua dicturi sumus; filias quoque tres, quæ modo in sanctimoniali habitu commorantur, quarum una genuit Uodalricum comitem de Gamirtingen, et Adilbertum de Achalmiu, qui ambo adhuc vita potiuntur. **B**

302 § VIII. Quomodo Gebehardus hæreditatem adeptus est.

Junior igitur supra memoratorum fratrum, sed ornamentum eorum, Gebehardus, ex defunctæ matris Dietpurgæ utero excisus, et quibusdam fomentis obvolutus est usque ad tempus nativitatis, Deo ejus vitam ad mihorum salutem reservante. De talibus tamen excisis litteræ testantur quod, si vita comes fuerit, felices in mundo habeantur. Itaque enutritus et litteris traditus, apud Constantiam eruditus, ibique canonicus factus est, cujus vitam quoniam alio opere (718), ut potuimus, exsecuti sumus, nunc paucis attingemus. Denique cum fratres ejus, sicut superius retulimus, sortes hæreditatis inter se distribuerent, dixerunt hunc esse clericum, nec eorum hæreditatis indigum, ex facultatibus Ecclesiæ satis opulentum. Ille hæc audiens cum gravi indignatione portionem suam exquirebat; et, quoniam eloquentissimus erat et efficax, comminabatur eis ad ultimum quia, si sponte sibi jus hæreditatis suæ nollent dare, se arma sumpturum, seque gladio defensurum. Itaque, hoc auditu percipientes, inviti fecerunt quod sponte noluerunt, eique partem suam ex integro tradiderunt.

§ IX. De his quæ ad Constantiam tradidit.

At ille, quoniam lex Dei erat in corde ipsius, terrenis divitiis non supplantati sunt gressus ejus, sed ad ecclesiam S. Mariæ Constantiæ (719) partem prædiorum suorum temporibus beatæ memoriæ Kuonradi præsulis tradidit, super quæ tale privilegium fecit:

(718) Deperit hæc vitæ S. Gebehardi Historia a Chronici hujus auctore scripta; quæ enim apud Bollandianos t. VI Aug. p. 445 habetur, a Maulio sæc. XVI ex seniorum traditione conscripta est, multum tamen convenit cum iis quæ hic narrantur.

(719) Constantiensis ecclesiæ cathedralis canonici communem tunc vitam agebant, unde et fratres vocabantur, ipsorumque habitatio cœnobium. (GERHARD. *Hist. Sil. Nig.* t. I, p. 154.)

(720) Ergo habuit fratres, supra nominatos, secus ac Lazius alique sentiunt; ac forte ipse ejus advocatus Udalricus inter illos erat.

Privilegium de Obirndorf.

« Noverint omnes tam præsentibus quam futuri quod ego KEBEHART, sanctæ Constantiensis Ecclesiæ frater indignus, cogitans pro remedio animæ meæ, nec non evangelica et apostolica secutus exempla, cum consensu **303** fratrum meorum (720), et manu advocati mei Uodalrici, juris mei proprietatem, quam parentum successione in locis Hoberndorf (721), Hakelinbach (722), Pilolfhinga (723), Luitestorof (724) cum omnibus appendiciis ad ea tenenda pertinentibus, ædificiis, mancipiis, piscuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, mobilibus et immobilibus, et cunctis ad eadem loca pertinentibus, [iux] dignoscor habere, trado ad sanctum prædictæ Constant. ecclesiæ cœnobium, fratribus Deo ibidem assidue famulantibus, cui vir summæ religionis ac doctrinæ Chuonradus episcopus regimine spiritali præfectus esse videtur (725): ea tamen conditione ut ego, eandem ad me recipiens proprietatem, vel alius ejusdem fraternitatis, quemcumque voluero, censum inde persolvat, id est singulis quibusque abhinc in posterum annis, festivitæ S. patris nostri ac venerabilis papæ Gregorii (726) prædictis fratribus, sicut canonica monstrabit regula, servietur (727). Actum Constantiæ quarta Id. Martii, præsentibus et consavente prædicto advocato meo Uodalrico, nec non et aliis testibus, quorum subscripta sunt nomina: Eberhard. Liutfred. Hildibold. Chuzzo. Cozpret. Adilpret. Mereboto. Liutpret. Sigibert. Hadeper. Dietger. Wern. Adilgoz. »

C § X. Quomodo quæsit ubinam monasterium construeret.

Cum autem placuit ei qui cum mirabili ordine de utero matris suæ segregavit, et vocavit per gratiam suam ut esset in domo Domini lucerna ardens et lucens, continuo non acquievit carni et sanguini ut indulgeret otio vel voluptati, sed mente pertractans quomodo ad hoc vocatus erat ut in vinea Domini laboraret, eamque excoleret et melioraret, cœpit investigare per consilium Spiritus sancti quo ingenio se, veluti damula, excuteret de hujus mundi decipula, ut, veluti Hebræus servus, septimo anno, hoc est, post transactos labores hujus mundi liber Sabbata agere posset in **304** sæcula. Denique omni intentione exquirebat quoniam modo Christo acceptissime, quæcumque habebat, vel acquirere poterat, offerre quivisset: et tale demum reperit consilium, nihil suæ saluti melius profuturum quam

(721) Oberdorf in capitulo rurali Lindaviensi.

(722) Videtur esse Hegelbach in capit. Ysnersi § 54. Hagilimbach.

(723) Billalingen in capitulo Linzgav.

(724) Liggerstorf in capit. Stockach. Loca scilicet in pagis Linzgove, Hegove et Algove, ubi paternæ possessiones erant. Vid. infra § 54.

(725) S. Conradus an. 974 obiit; igitur hæc charta prius jam data fuit.

(726) Patet hinc, Gebhardum etiam ante fundatum monasterium et acceptas Roma reliquias eximium S. Gregorii papæ fuisse cultorem.

(727) Vid. infra § 34.

V. *Uzzo S. Gebhardi pater.*

Ex hujus itaque semine natus est Uozzo, pius et venerabilis comes, qui habitabat apud Brigantium, loco qui adhuc ruinas ostendit antiquæ habitationis (714). Hic accepit uxorem, nomine Dietpurgam, secundum Deum valde religiosam, secundum sæculum vero nobilissimam. Hic Uozzo tantæ fuit pietatis et meriti, ut etiam aves ejus sanctitatem sentirent, et ad ejus mensam intrepide advolarent, et de ejus manu cibum caperent, et cum aliæ satiatæ abirent, aliæ denuo saturande venirent. Item una die diluculo ad ostium ejus cubilis cerva e silva adveniens pede pulsavit, cumque ostiarius aperiret, et videret, ac renuntiaret bestiam astare, ostiumque pulsasse, ille pietate docente prænosceus aliquam necessitatis causam bestiam illuc adduxisse: « Eia! inquit ad servum, sequere eam, et vido si quid forte velit. » Ille nihil moratus secutus est præcedentem, quæ duxit eum in silvam, et ostendit ei partem suam in compede hærentem pede, et stans demisso capite, motu aurium quasi rogare cœpit. Ille confestim dum pedem hinnulo de compede exsolvit, cerva cum catulo læta in silvam abiit, et servus ad dominum suum rediit, eique quæ gesta sunt nuntiavit. Talibus et his similibus sæpius cum hoc venerabili viro Deus quasi joculabatur, quia jocundus homo, qui miseretur in Domino, non commovebitur in æternum.

Alio quoque tempore, cum idem venerabilis Hnotzo comes in aula imperatoris demoraretur, contigit uno die ut leo de cavea evaderet, et more suo quæcumque invadere poterat discerneret; cumque ei nullus appropinquare auderet, sed omnes ante eum fugerent, suggestum est imperatori a quibusdam quatenus jam dicto viro Dei Hnotzoni comiti diceret, ut leonem in virtute Dei aliquantulum mitigaret, dicentes se experimento 300 didicisse ipsum in Domino tantæ virtutis fuisse, ut, si voluisset, facile leonis ferocitatem mitigaret. Imperator autem hæc audiens nil moratus Hnotzonem advocavit, eique humiliter pro instanti causa supplicavit. At ille primo humilitatis gratia se tanta tentare posse excusavit, ad extremum vero, cunctis qui aderant, simul cum imperatore postulantis acquievit, seque leoni sævientem obviam dedit. Statim ergo ut eum leo vidit, cum omni ferocitate, quasi totum continuo eum discerpturus, accurrit; sed illo expansis manibus eum excipiente, repente suam ferocitatem leo oblitus totum se ante pedes viri Dei prostravit, eosque lambere cœpit; quem ille manu demulcens magistris ejus imperavit ut eum absque pavore tenerent atque recluderent. Hoc viso imperator (715) obstupuit, eique venerabiliter obtulit dicens, « Quoniam vos

(714) Teste Sprehero Pallad. Rhæt., anno 948 Hermannus dux Alemanniæ castrum Brigantium jussu imperatoris Ottonis cepit, ac forte etiam destruxit, unde hæc ruderæ.

(715) Videtur fuisse Henricus auceps, aut filius Otto imp. ei sanguine junctus, ut ex prævia disquisitione § 14 liquet.

A cum Deo agere video, ab omni vos deinceps regali servitio libens absolvo. »

§ VI. *De progenie Utzonis.*

Hic ergo quatuor genuit filios, unum nomine Udalricum, alterum Marquardum, tertium Luitfridum, quartum vero totius decus generis Gebhardum. Ipsum Uodalricum ob lepro-em vocaverunt Uozzonem, ejus filius Uodalricus fuit in bello quod Otto imperator cum Hungaris pugnavit juxta Vindelicam Augustam; pater vero Lindlaugense monasterium suis ex prædiis nobiliter ditavit, ubi et venerabiliter tumultus quiescit, cujus posteritas adhuc (716) apud Brigantium floret. Marquardus autem filius ejus comes effectus in amicitia Ottonis imperatoris plurimum potuit.

§ VII. *De Luitfrido Gebhardi fratre.*

Igitur cum hi quatuor fratres defunctis jam parentibus hæreditatem inter se dividere vellent, unus eorum Luitfridus superius nominatus, cum esset deses et imbellis, cæterisque despiciabilior, verens ne forte propter ignaviam suam a fratribus in divisione contemneretur, secum tractare cœpit 301 qua arte eos circumveniret, ut sibi partem hæreditatis non negarent. Multa igitur secum volvens, et ad ultimum utile sibi suisque posteris consilium reprensens, sic unum ex fratribus suis, aliis ignorantibus, affatus est: « Scis, inquam, frater, scis quod ego, vobis fratribus meis impar, nequaquam negotiis sæculi idoneus appareo; sed si meis consiliis assensum præbueris, non modicum commodum tibi tuisque posteris præstabis. Te enim pro cæteris fratribus meis diligo, tecumque habitare desidero, et ideo, cum ventum fuerit ad divisionem hæreditatis nostræ, omni nisu satage ut in meam partem cedat Wintirtura (717) cum suis appendiciis, sciasque procul dubio quoniam, si hæc in meam devenerint proprietatem, quod tibi ea sum traditurus, et ipse tecum deinceps, quemadmodum jusseris, ero permansurus; in hoc ergo tuæ consule utilitati, et meæ obtemperare stude voluntati. » Sic fratri secundo, sic clam locutus est et tertio, singulis credentibus quod hæc sui amore loqueretur, omnesque hac spe promptos ad effectum suæ voluntatis reddidit. Itaque cum ventum esset ad divisionem, et unicuique sua sors caderet, singuli festinabant Luitfridi petitionem adimplere 302 propter ejus, quam jam diximus, promissionem, ignorantes singuli, quod unicuique eorum æqualia promisisset. Et quoniam omnium par erat voluntas, facile ad effectum est perductum quod omnes unanimiter voluerunt, et Luitfrido Wintirtura cum omnibus appendiciis suis confirmaverunt.

At ille, merito lætabundus, sibi tradita ad eam egregia prædia, suo juri mancipavit universa, atque

(716) Scieo nempe xi, quo scripsit auctor

(717) Iude discimus Wintirthur, Turgovix castrum et oppidum in ducatu Alemanniæ, ad comites Brigantinos pertinuisse, ex quibus hæc Luitfridus proprium exinde comitatum creavit, qui postea ad Diltingenses transiit. Vid. Lew. lex. h. v.

tali fratres sefellit astutia, atque agriculturæ operam dedit et multa peculia congregavit; acceptaque uxore filium ex ea genuit nomine Adilbertum, qui cum B. Leone papa in Apuliam transiit, ibique pro causa S. Petri contra Nortmannos, qui Apuliam invaserant, pugnans occubuit. Hujus filia erat Adilheidis, quam comes Hartmannus senior de Dilinga in matrimonium accepit, quæ ei peperit Hartmannum juniorem, et Adilbertum, qui adhuc superest, et totius patrimonii et matrimonii hæres effectus est; et Uodalricum, qui apud Constantiam episcopus factus est, de quo postea forsitan aliqua dicturi sumus; filias quoque tres, quæ modo in sanctimoniali habitu commorantur, quarum una genuit Uodalricum comitem de Gamirtingen, et Adilbertum de Achalmia, qui ambo adhuc vita potiuntur. **B**

302 § VIII. Quomodo Gebhardus hæreditatem adeptus est.

Junior igitur supra memoratorum fratrum, sed ornamentum eorum, Gebhardus, ex defunctæ matris Dietpurgæ utero excisus, et quibusdam fomentis obvolutus est usque ad tempus natiuitatis, Deo ejus vitam ad mukorum salutem reservante. De talibus tamen excisis litteræ testantur quod, si vita comes fuerit, felices in mundo habeantur. Itaque nutritus et litteris traditus, apud Constantiam eruditus, ibique canonicus factus est, cujus vitam quoniam alio opere (718), ut potuimus, exsecuti sumus, nunc paucis attingemus. Denique cum fratres ejus, sicut superius retulimus, sortes hæreditatis inter se distribuerent, dixerunt hunc esse clericum, nec eorum hæreditatis indignum, ex facultatibus Ecclesiæ satis opulentum. Ille hæc audiens cum gravi indignatione portionem suam exquirebat; et, quoniam eloquentissimus erat et efficax, comminabatur eis ad ultimum quia, si sponte sibi jus hæreditatis suæ nollent dare, se arma sumpturum, seque gladio defensurum. Itaque, hoc auditu percipientes, inviti fecerunt quod sponte noluerunt, eique partem suam ex integro tradiderunt.

§ IX. De his quæ ad Constantiam tradidit.

At ille, quoniam lex Dei erat in corde ipsius, terrenis divitiis non supplantati sunt gressus ejus, sed ad ecclesiam S. Mariæ Constantiæ (719) partem prædiorum suorum temporibus beatæ memoriæ Konradi præsulis tradidit, super quæ tale privilegium fecit:

(718) Deperit hæc vitæ S. Gebhardi Historia a Chronici hujus auctore scripta; quæ enim apud Bollandianos t. VI Aug. p. 415 habetur, a Manlio æt. XVI ex seniorum traditione conscripta est, multum tamen convenit cum iis quæ hic narantur.

(719) Constantiensis ecclesiæ cathedralis canonici communem tunc vitam agebant, unde et fratres vocabantur, ipsorumque habitatio cœnobium. (GERBERT. *Hist. Sil. Nig.* t. I, p. 154.)

(720) Ergo habuit fratres, supra nominatos, secus ac Lazius aliique sentiunt; ac forte ipse ejus advocatus Udalricus inter illos erat.

Privilegium de Obirndorf.

« Noverint omnes tam præsentibus quam futuri quod ego KEBEHART, sanctæ Constantiensis Ecclesiæ frater indignus, cogitans pro remedio animæ meæ, nec non evangelica et apostolica secutus exempla, cum consensu **303** fratrum meorum (720), et manu advocati mei Uodalrici, juris mei proprietatem, quam parentum successione in locis Hoberndorf (721), Hakelinbach (722), Pilolfhinga (723), Luitestorof (724) cum omnibus appendiciis ad ea loca pertinentibus, ædificiis, mancipiis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, mobilibus et immobilibus, et cunctis ad eadem loca pertinentibus, [quæ] dignoscor habere, trado ad sanctum prædictæ Constant. ecclesiæ cœnobium, fratribus Deo ibidem assidue famulantibus, cui vir summæ religionis ac doctrinæ Chuonradus episcopus regimine spiritali præfectus esse videtur (725): ea tamen conditione ut ego, eandem ad me recipiens proprietatem, vel alius ejusdem fraternitatis, quemcumque voluero, censum inde persolvat, id est singulis quibusque ab hinc in posterum annis, festivitate S. patris nostri ac venerabilis papæ Gregorii (726) prædictis fratribus, sicut canonica monstrabit regula, servatur (727). Actum Constantiæ quarta Id. Martii, præsentibus et confavente prædicto advocato meo Uodalrico, nec non et aliis testibus, quorum subscripta sunt nomina: Eberhard. Liutfred. Hildibold. Chuzzo. Cozpret. Adilpret. Mereboto. Liutpret. Sigibert. Hadepert. Dietger. Wern. Adilgoz. »

§ X. Quomodo quæsit ubinam monasterium construeret.

Cum autem placuit ei qui eum mirabili ordine de utero matris suæ segregavit, et vocavit per gratiam suam ut esset in domo Domini lucerna ardens et lucens, continuo non acquievit carni et sanguini ut indulgeret otio vel voluptati, sed mente pertractans quomodo ad hoc vocatus erat ut in vinea Domini laboraret, eamque excoleret et melioraret, cœpit investigare per consilium Spiritus sancti quo ingenio se, veluti damula, excuteret de hujus mundi decipula, ut, veluti Hebræus servus, septimo anno, hoc est, post transactos labores hujus mundi liber Sabbata agere posset in **304** sæcula. Denique omni intentione exquirebat quoniam modo Christo acceptissime, quæcumque haberat vel acquirere poterat, offerre quivisset: et tale demum reperit consilium, nihil suæ saluti melius profuturum quam

(721) Oberdorf in capitulo rurali Lindaviensi.

(722) Videtur esse Heggelbach in capit. Ysncensi § 34. Hagilimbach.

(723) Balingen in capitulo Linzgav.

(724) Liggerstorf in capit. Stockach. Loca scilicet in pagis Linzgove, Hegove et Algove, ubi paternæ possessiones erant. Vid. infra § 34.

(725) S. Conradus an. 974 obiit: igitur hæc charta prius jam data fuit.

(726) Patet hinc, Gebhardum etiam ante fundatum monasterium et acceptas Roma reliquias eximium S. Gregorii papæ fuisse cultorem.

(727) Vid. infra § 34.

construere monasterium, cœpitque locum quærere huic aptum consilio, in quo satisfacere posset suo desiderio. Cumque in quodam loco hac ex causa pernoctaret, eumque tota nocte ranunculorum clamoribus ex palude inquietarent, et cum die facta locum lustraret, ut si ad ejus votum utilis esset perspiceret, interrogasse fertur quo vocabulo censeri deberet, si cella ibi constructa fuisset? Unus continuo ex obsequio ipsius respondit, ranunculorum Cellam eam debere nuncupari, quorum strepitu eos nocte contingerat molestari. At ille: « Nequaquam, inquires, hoc in loco constructur, si tali fœdo nomine improbari deberet. »

§ XI. *Quomodo locum ipsum acquisivit.*

Sed quia de Deo scribitur: *Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet* (Ps. l. c. XLIV), citius famulo suo, ut credimus, locum ostendit, in quo ejus desiderium per se placuit. Nam ripa Rheni opposita Constantiensi civitati ejus voluntati complacuit, eamque ad construendam cellam, etsi minus utilem, tamen speciosam judicavit. Porro islem locus ad Augense monasterium pertinebat, sic et adhuc supra et infra, et tunc inhabitabilis, quia humidus in modum paludis. Vir autem Dei suum proprium, quod habuit apud Zurziacum (728) pro commutatione ejusdem locelli dedit; nec totum, quod modo Augense monasterium in Zurziaco possidet, a viro Dei accepit, sed partem, quæ sui juris erat, et ad commutationem illius loci valebat. Confirmato igitur legaliter hoc concambio vir Dei idem prædiolum in tres portiunculas divisit, et sibi quidem, suisque successoribus, Constantiensibus pontificibus unam, canonicis autem ejusdem ecclesiæ alteram, tertiam vero ad construendam cellam deputavit.

305 § XII. *De jure habitatorum ipsius loci.*

Et quoniam homines quos ibi manere constituit (729), nihil, præter habitacula domorum in quibus commanebant, habebant, et neque agros, neque

(728) Zurzach nunc oppidum ad Rhenum, ecclesia collegiata insignis, quæ olim Benedictinorum abbatia erat, a Carolo Crasso Augiensi monasterio an. 831 donata. Chartam concambii cum Alawico Augiensi abbate an. 983 datam sistit Gerbertus in Hist. Silvæ Nigr. t. III, p. 44, ubi hic annus primus monasterii Petershusani dicitur. Notandum tamen, nullum tunc hujus nominis abbatem fuisse in Augia. Alawicus lenim jam an. 958, aut seq. obiit, et secundus primus an. 997 abbas constitutus est. Forte Gebhardus adhuc canonicus cum priore Alawico concambium fecerat, quod primum a. 983 ab Ottone II confirmari fecit, quando jam episcopus monasterium ædificare cœpit.

(729) Cuncta hæc in mox citata concambii charta leguntur.

(730) Pezelinus a Bruschio et Bucelino secundo Petershusii abbas statuitur, qualis nunquam fuit, alias primus dicendus. Alterius certe cœnobii abbas fuisse evincitur ex mox sequente charta concambii, quod fecit Gebhardus cum Pezilino abbate, cui aliud prædium in Hegovia et Para concessit, ut ab illo ea re iperet. quæ monasterium, quod ipse regebat, alibi posse erat. Cum vero infra § 39 Steinense cœnobium quartam partem villæ Epsindorf obtinere dicatur, hæc ipsa villa esse videtur, quam per hoc concambium acquisivit: qua ratione Pezelinus Steinensis

ligna, neque pascua habere poterant, tale jus illis omnibus eorumque posteris in subsidium attribuit, ut a mortuis exuvia non tollantur, sed posteris ex integro quæque relicta possiderent, et tantam navigarent ad communem dominorum suorum necessitatem, eisque, quibus hoc ingenii esset, piscarentur. Hoc idem jus etiam monasterii famulis constituit, excepto eo quod hi, quoniam aliquantulum in agris et pratis habent, quotidie dominis suis debent servire et ab eis annuatim accipere.

§ XIII. *De capella S. Michaelis. Pezelinus abbas.*

Primo igitur capellam parvulam ibi construxit, quam in honorem S. Michaelis iv Kal. Augusti dedicavit, in qua etiam mortuum orando suscitavit. In hoc initio Pezilinum (730) quemdam habuit abbatem, sub quo prædium apud Togingin, et aliquantulum apud Epsindorf a Constantiensi ecclesia commutavit, super qua commutatione tale privilegium conscribi fecit:

§ XIV. *Privilegium super Togingin (731)*

« In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Notum sit omnibus, præsentibus scilicet et futuris, qualiter ego GEBHARDUS Constant. Ecclesiæ præsul 306 indignus cum manu advocati mei Chuzonis (732), cum Pezilino abbate, S. Gregorii monasterii communi utilitati prospiciens, concambium feci tale: videlicet prædium quale Ecclesia, cui præesse videor, habere dicitur in villa Toginga (733) in pago Hegou, et in villa Epsindorf (734) in pago Para, ei suisque monachis potestative possidendum contradens, et quippe ratione ut, eadem cum manu advocati sui Eberhardi tradentes, mihi meisque successoribus firmiter habendum succederet, quidquid monasterium quod ipse regebat, in Lutwanga (735) in pago Albegou, et in Rapirgahusa (736) in pago Erregou legitime proprietatis haberet. Hujus autem concambii commutatio in nostri præsentia, ambobus advocatis, mei videlicet et abbatis, ad hoc strenue confaventi-

abbas dicendus est, qui in vicinia Petershusii positus et vices sancti præsulis, episcopalibus munitis sæpius occupati, supplere potuit, et curam interim principali residente penes ipsum S. antistitem Gebhardum, ut habet Gallia Christ. (t. V, p. 1035), ubi etiam (p. 933) supplendus iste Pezelinus.

(731) Edidit hæc chartam Herrgottus (Geneal. Habsb. t. II, p. 88), sed perperam ad an. 985 refert.

(732) Chuzo vel Utzo is ipse videtur Udalricus advocatus, supra jam § 9 in charta Gebhardi notatus, comes forte Brigantinus, S. Gebhardi frater. Chuzonem Herrgottus comitibus Vitoduranis accenset, minus recte; cum inter Luitfridi primi Vitodurani comitis filios nullus Chuzo vel Udalricus occurrat.

(733) Forte Tayngen in Hegovia. Cels. Gerbertus in Hist. Silvæ Nig. t. III, exhibet chartam transactionis, qua Gebhardus abbas Petershusanus an. 1163 Tietperto abbati S. Blasii permittit jus patronatus Ecclesiæ Teigingin pro fundo in Riezari.

(734) Vid. infra § 40.

(735) Langenwangen parochiæ Fischeln in rurali Stiefenhofensi, in Algovia.

(736) Pagum Erregou eundem esse puto, qui alibi Eriengewe, Eritgewe, Herekewe dicitur, circa Buchavianam olim extensus. Unde Rapirgahusam pro

bus, est Constantiæ facta atque roborata, præsentibus his quorum nomina sunt sequenti subscriptione notata: Meginzo (757) archypresbyter, Sigiboto decanus, Irinc archidiaconus, Gerhart archidiaconus, Albrich, Gunderic, et aliis quampluribus (sic). Actum publice in sancta synodo Constantiensis ecclesiæ, anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo nonagesimo quinto, feria iv, indict. vii (738). »

§ XV.

Ad idem monasterium primus Ruodpertus monachus ad conversionem venit. De cella quoque S. Meginradi (759), quæ dicitur *ad Solitarios*, suos monachos Gebehardus normam vivendi et regimen habere decrevit; quoniam monachi illius cœnobii tunc temporis fuerunt religiosissimi.

307 § XVI. *Quo tempore fundavit ecclesiam.*

Anno igitur Dominicæ Incarnat. nongentesimo octogesimo tertio jecit fundamenta basilicæ; fecit autem vallos ubique per locum ad exsiccandum humorem, et obtulit quatuor aureos quos posuit sub singulos ecclesiæ angulos. Fecit cryptam ab occidentali parte, in qua aquæ puteum fodit, et altare in honorem S. Martini in ea collocavit, quod postea Gebehardus III propter hamorem destruxit. Super cryptam sanctuarium fecit, ubi principale altare in honorem S. Gregorii papæ constituit, super quod ciborium nimis preciosum fabricavit.

§ XVII.

Cum igitur columnas quatuor de ligno ilicis fecisset, et figuras vitis in eis formari fecisset, urbanos Constantienses in unum congregavit, eosque sic affatus ait: « Habeo quatuor filias, quas me oportet nuptiis tradere, sed non possum eas sine adjutorio vestro ornare; ea de causa vos modo convenio, et ut mihi aliquod solatium pro acquirendis ornamentis pro posse et velle vestro adhibeatis peto. » Cumque omnes respondissent se libentissime facturos quæcunque ille præcepisset, jussit columnas proferri, et dixit se has columnas argento velle vestiri, et ut sibi ad hoc auxilium ferrent cœpit precari: quod omnes animo promptissimo fecerunt. Nam eorum solatio columnas argento optimo vestivit easque super bases lapideas decentissime sculptas constituit, super columnas arcus quatuor posuit, quos ex una parte ex aurato argento, ex altera vero de aurato cupro vestivit. Super arcus quoque et super columnas posuit tabulam tantæ magnitudinis ut totum operiret ciborium, habens in medio fenestram rotundam et ipsam in circuitu intrinsecus aurato cupro operatam, inferius autem habebat marginem prominentem, quem argento vestivit, quod etiam quidam abbas abstulit et ipse plumbum affixit. Ipea autem tabula erat per totum ex inferiori parte

Riedhausen accipio, parochia non longe inde dissita ad Ostracham fl.

(757) Testes hic subscripti ad cathedralem Constantiensem spectant.

(758) An. 995 currebat indictio viii.

(759) Hinc habemus, unde primos monasterii sui colonos acceperit S. Gebehardus, ex Einsidliensi

aurato cupro decenter operata, habens imagines quatuor evangelistarum elato opere aliasque perplures species. In transversu quoque ejus per quatuor partes erant laminæ affixæ argenteæ, 308 et in unoquoque latere conscriptus unus erat versus aureis litteris descriptus de subscriptis:

Hoc opus exiguum diversis artibus auctum
Fert tibi, Gregori, supplex devotio servi,
Præsulis indigni, quem tu cum plebe fidei
Conjungas turmis precibus, Pater, alma supernis.

§ XVIII.

Super tabulæ fenestram erat cassis ligneis columnis tornatis superpositus angulosus et deauratus, et super hunc imago agni candidi ad populum prospicientis. Ipsum etiam altare erat cavum, habens ab Oriente tabulam auro optimo et lapidibus pretiosis decoratam; ab Occidente vero alia erat tabula argento cooperta, habens in medio imaginem S. Mariæ elato opere de auro optimo, appendens auri talentum, quam Bertholdus abbas tempore famis deposuit et comminuit, ac pro frumento distraxit. Super altare dependent diversa sanctorum receptacula reliquiarum. Ad ipsum altare per gradus plures ascendebatur de choro, quos abbas Theodericus abstulit, quando chorum ampliavit. In supremo eorumdem graduum in medietate erat spatium submissum, quantum altare fuerat latum, quadris lapidibus circumpositum, pertingens usque ad altare, ubi orantes genua flecterent: et juxta altare tabula marmorea viridi coloris pavimento imposita, in qua genua flectentes deoscularentur. Chorus vero erat valde parvus, quoniam ascensu graduum erat diminutus. Muri quoque basilicæ erant ex omni parte pulcherrime depicti, ex sinistra parte habentes materiam de Veteri, a dextro autem de Novo Testamento, et ubicunque imago Domini fuerat, aureum circa caput circulum habebat. Venetiorum namque episcopus (740) modium plenum sibi de Graico colore, qui vocatur Lazur, gratis pro charitate dederat, qui etiam optimus color abundantissime, sicut ipsi vidimus, muris undique illitus erat: quam picturam Kuonradus abbas ex toto deleverat, quoniam antiquitas ei jam decorem abstulerat. Fecit valvas incomparabilis decoris, et ante ecclesiam porticum admodum parvulum, quem Theodericus abbas ampliavit et melioravit.

309 § XIX. *De fonte.*

Cum igitur ecclesia summo studio variis coloribus depingeretur, accidit ut quodam die loco eodem secederet et aliquandiu redire moras faceret. Interim ergo perfidi pictores optimos quosque colores fraudulentè auferentes in vicinum nemus abierunt, ibique terram clanculo fodientes absconderunt. Cum vero sanctus præsul reversus esset, cœperunt picto-

scilicet cœnobio, cujus etiam alumnus fuisse videtur Pericherus primus abbas Petershusanus.

(740) Bollandistæ ad Vitam S. Gebehardi episcopi hunc putant fuisse Ursum Venetum, qui ex Ughello Ital. Sacr. t. V, p. 1200, ab an. 981 usque 992 præfuit. At ex Dandolo certum est tunc temporis in Veneta sede fuisse Marinum, l. c., p. 1212.

res importunis vocibus colores urgere, dicentes opus præ penuria colorum negligenter tardare. Quod vir beatus au iens parumper siluit, et post hæc ait : « Et si nobis modo deest, ut acquiratur necesse est. Ergo venite, sequimini me, forsitan nobis Dominus sua benignitate dabit quod quæritis, ut opus maturare valeatis. » Et duxit eos sine indice ad locum ubi ipsi colores absconderant, ibique baculum suum in terram defixit dicens : « Hic in Dei nomine fodite, et si aliquid inveniatis, videte. » At illi, mala conscientia perterriti, fodicentes terram aperuerunt, et colores quos absconderant, quanquam iaviti, tamen protulerunt. Quibus vir Dei keto vultu dixit : « Jam nunc pergite, dilecti filii, et de hoc ipso quod Dominus ostendit enixius operamini. » Illi autem perterriti abierunt, secum mirantes quod factum fuerat. Ex ipso autem loco fons statim limpidissimæ aquæ erupit, qui usque in præsens fluere non desinit. Crastina vero die, cum vir Dei ad mensam sederet, et pictores jam dicti confusi operi instarent, subito conciderunt et quasi exanimis jacuerunt. Quod cum B. Gebhardo adhuc prandio assidenti cum magno strepitu nuntiatum fuisset, tranquillo animo dixit : « Sinite, alquantulum luere debuerunt quod in sanctorum rebus deliquerunt. » Ille dicens absque perturbatione mansit, donec e mensa cum alacritate discessit. Deinde ascendit super instrumentum, ubi illi jacebant velut mortui, et baculo, quem manu tenebat, tangens eos ait : « Non, inquam, vobis pro hoc mercedem daturus sum, ut somno torpentes hic decubatis; surgite ergo, et operemini. » At illi confestim levantes capita surrexerunt sani, et quasi nihil passi cœperant operari.

310 § XX. Quo tempore ecclesiam dedicavit.

Anno Incarnationis Domini nongentesimo nonagesimo secundo, indict. v, decimo anno postquam cœpit ædificare, ipse B. Gebhardus episcopus dedicavit ecclesiam quam ædificavit, die v Kal. Nov. in honore B. Gregorii papæ in magna gloria.

§ XXI. Quomodo privilegium acquisivit.

Denique Romam veniens in tantum a papa Joanne pro sui veneratione honoratus est, adeo ut non tantum ei privilegium, prout ipse petebat, concederet,

(741) Historiam translati hujus capituli satis singularem describit Manlius in Vita S. Gebhardi c. 15 et 16, quin tamen exprimat Magnine an alterius Gregorii papæ fuerit. Certe in Chronico S. Petri Vivi (l'ACHERY, *Spicil.* t. II, p. 467, nov. ed.) jam circa an. 876 Joannes VIII papa Ansegiso Senonensi archiepiscopo dedisse memoratur caput B. Gregorii papæ universalis, filii Gordiani, plumbo inclusum, quod ille secum in Gallias detulerit. Quin prius jam 826 corpus S. Gregorii ad Snessionense S. Medardi cœnobium translatum dicitur. Vid. Bolland. t. II Martii p. 126 seqq. Et tamen juxta Anastasium postea primum Gregorius IV idem corpus Romæ levavit, quod hodieque ibi esse perhibetur (l. c. p. 125). Unde, prout in ejusmodi reliquiarum translationibus fieri amat, aut plures ejusdem nominis in unum fuere confusi, aut totum pro parte accipiendum. Indicare id videtur, quæ § 22 dicuntur, caput illud in capsâ fuisse repertum per particulas

A verum etiam hoc ei concessum est ut manum mitteret ad corpus B. Gregorii papæ, et hac conditione hoc ei permissum est, ut quidquid uno factu de sanis ossibus manu levaret, hoc procul dubio secum deferret. Unde, Dei gratia, caput ejus (741) cum aliis magnificis de ejus corpore reliquiis sustulit, omnibusque ad libitum suum quæcunque volebat impetratis, ketus repedavit.

§ XXII.

311 Hoc siquidem dilectum caput invenimus in capsâ, olim quidem firmiter valde solidata, sed nunc jam præ antiquitate et incautela penitus resoluta, quæ præcis temporibus, sicut audivimus, in altario S. Petri in meridiana plaga erat recondita, in qua parte etiam Romæ ejus sepulcrum esse cognoscitur. Sed nunc erat ibi sublata, et super altare S. Mariæ collocata, et ideo jam dictum altare S. Petri remanserat vacuum et violatum, ac propterea postea renovatum, et a Kuonrado Curiensis (742) Ecclesiæ episcopo est dedicatum. Denique aperientes ipsam capsam invenimus in ipsa capsam rubricatam, sanctorum cineribus plenam; inter quas dilectissimum thesaurum reperimus, capituli scilicet sanctissimi papæ Gregorii, sed comminutum per particulas; doluimus quod unde acciderit nunc scire non potuimus. Alias sane per plures reliquiis in eadem capsâ reperimus, quas ejusdem S. Patris Gregorii esse speramus, quoniam et nonnisi unum brevem cum eis invenimus, et candorem ejus cæterorum ossium ostentabant. Et integra quidem ossa collegimus, et alias transposuimus, cineres vero reposuimus ubi et primitus invenimus. Quæ capsâ ad Mimminhusin (743) est data, quando inibi ædificabatur capella.

§ XXIII.

Hoc est privilegium quod B. Gebhardus a Rom. PP. Joanne (744) super locum ipsum percipit. Privilegium monasterii in libris primitus scriptum, quod et hactenus est in monasterio conservatum.

« JOANNES episcopus, servus servorum Dei. In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris videlicet, Filii, et Spiritus sancti.

« Notum esse volumus omnibus Christi fidelibus

D comminutum. In martyrologio msc. Pragensi (l. c. p. 150), ad diem 12 Martii ita legitur : « Hujus sancti (Gregorii) caput serenissimus princeps Carolus IV Rom. imp. obtentum in monasterio S. Gebhardi in civitate Constantiensi, et decoratum auro atque argento donavit ecclesiæ Pragensi. » Ac sane in Catalogo reliquiarum hujus ecclesiæ (BOLLAND. t. I Jan., p. 1084) recensetur S. Gregorii Magni caput, quod iidem de aliqua duntaxat ejus parte intelligendum erit; quod vero non impedit quominus adhuc aliqua ejusdem capituli pars Petershusii asservetur, cum credibile haud sit illius monachos se tanto thesauro privasse omnino, etiam exinde aliquid Carolo IV imp. concesserint

(742) Præfuit ab an. 1122 usque 1150.

(743) Parochia in pago Linzgewe.

(744) Exstat etiam apud Lunig. Archiv. Spicileg. eccles. p. II, p. 154, et p. III p. 399, non tamen sine mendis.

qualiter Gebehardus secundus amabilis episcopus sanctæ Ecclesiæ Constantiensis, dilectissimus confrater noster, orationis causa Romam veniens ad limina apostolorum principum Petri ac Pauli, et ante nostram præsentiam, retulitque nobis quatenus ipse, Dei nutu compulsus, ecclesiam cœnobitarum construxisset super ripam fluminis quod dicitur Rhenus, ad honorem B. Gregorii confessoris Christi, in quo loco regulam S. Benedicti **312** abbatis et monachorum fratrum luculentissime ordinaret, ubi devotissime de suis propriis prædiis, quæ a suis parentibus illi evenerunt, et partem de rebus sanctæ suæ Ecclesiæ devotissime obtulit, ad sustentationem et stipendium illorum videlicet monachorum, qui in ipso sancto monasterio sedulo Christi laudes persolvere diu nocturne non cessant. Pro quibus nostræ humilitatis supplicavit clementiam, ut prædictæ locus ipse sub tuitione et defensione S. Petri, et nostra nostrorumque successorum pontificum in perpetuum maneat, ita tamen ut nullus rex, aut dux, neque marchio, nec etiam episcopus, qui per tempora in ipso episcopio fuerit, aut ulla persona audeant de omnibus quæ ibidem ab ipso jam dicto Gebehardo concessa sunt alienare, aut quoquomodo de ipso sancto monasterio extrahere. Constituta, et stabilita atque firma usque in futura tempora concedimus permanenda.

« Sed et hoc apostolica præceptione, rogante supra dicto confratre nostro, interdicens in nomine Domini nostri Jesu Christi, ne aliquis eidem monasterio præficiatur, nisi quem communi consensu fratres ibidem Christo sedulo servientes elegerint, electumque episcopus benedictionis titulo confirmare procuret; et hoc ipsum de advocati electione decerni placuit. Si vero, quod absit! aliquando contigerit ut episcopus ejusdem sanctæ Ecclesiæ hæreticus vel schismaticus existat, fratres supradicti monasterii ex auctoritate sedis apostolicæ habeant potestatem ecclesiasticos ordines requirendi ubicunque catholicum noverint esse episcopum, nec ille iniquus de hoc aliquam eis injuriam inferre presumat. Nam si aliquis homo, cujuscunque sit ordinis vel potestatis, quod non credimus, [hoc privilegium] in aliquo disrumpere tentaverit [et] ea quæ ab ipso jam dicto confratre nostro in prædicto monasterio concessa sunt, a jure et ditone ipsius monasterii auferre voluerit, nisi resipiscat, excommunicatus a corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi consistat, et anathematizatus a SS. Patribus omnibus, et a nobis; nec in exitu vitæ communicet, sed etiam mortuo nomen ejus inter missarum solemnias nullo modo

(745) Annus quartus pontificatus Joannis XVI, et Indictio II ac mensis Aprilis indicant annum 989 VII et memorati § 24 seq. quindecim anni ab obitu S. Udalrici, quem idem papa postea an. 995 inter sanctos retulit.

(746) De brachio S. Philippi Hierosolymis an. 1204 Florentiam translato agunt socii Bolland. t. I Maii p. 11-15, ubi etiam corpus ejus Romam delatum dicunt, unde Carolus IV alterum brachium acceperit. Constantinopoli quoque ejusdem apostoli reliquiæ

rec'letur. Qui vero pio intuitu custos et procurator hujus nostri præcepti exstiterit, benedictionis gratiam vitamque æternam ab ipso Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen. Scriptum per manibus Joannis notarii, et regionarii et scriniarii sacri Lateranensis palatii in mense Aprilis, et Indictione secunda. Data VII Kal. Maias per manus Gregorii episcopi sanctæ **313** Portuensis Ecclesiæ, et bibliothecarii S. sedis apostolicæ, anno pontificatus domini nostri Joannis sanctissimi papæ quarto (745).

§ XXIV. *Quomodo ad sepulcrum S. Uodalrici oravit.*

Rediens itaque B. pontifex Gebehardus a liminibus apostolorum percepto privilegio ac sanctorum reliquiis, ut supra digestum est, cum Alpes transisset, et in Alemanniam pervenisset, devenit Augustam Vindelicam, et ad sepulcrum beatissimi Uodalrici ejusdem civitatis episcopi, qui jam ferme ante quindecim annos e mundo ad Dominum transierat, oraturus accessit; cumque illic attentius oraret, audivit vocem quasi de tumulo sonantem, sibi que dicentem: « Quid queris, vel quid postulas, Gebeharde? » At ille, quasi consuetam vocem audiret, intrepide respondit: « Quoniam, inquit, nuper locum Domino dedicandum construxi, peto ut isdem locus tuo patrocinio illustretur, et de sacratissimo corpore tuo aliqua reliquæ illuc deferendæ pro tua pietate concedantur. » Cui iterum quasi de tumba responsum est: « Non, inquit, hoc ullo modo fieri potest, quoniam integrum corpusculum meum hoc in loco diem supremum expectare volo; et quia me tuis precibus pulsare et inquietare præsumpsisti, continuo, cum terram monasterii tui attigeris, ultionem proinde experieris. » Tali oraculo percepto recessit, et ad propria remeavit. Igitur cum ad extremam partem agri, qui ad monasterium pertinebat, pervenisset, ecco vepres spinosa super viam dependens caligam transuentis episcopi apprehendit, eique tibiam vulneravit; qui cum dolore ex plaga sensisset, voce clara dixit: « Ecce quod S. Uodalricus verbo prædixit, opere complevit. » Hæc plaga postea de die in diem in pejus accrevit, et usque ad finem vitæ ejus nullo unquam deinceps medicamine curari potuit.

§ XXV. *De brachio S. Philippi apostoli.*

Otto quoque imperator capsam ei dedit argento vestitam, in qua brachium S. Philippi apostoli (746) cum aliis magnificis et multiplicibus sanctorum **314** reliquiis habebatur; quod quidem brachium

fuisse memorantur, unde facile earum, ac forte etiam brachii partem marito suo Ottoni II imp. secum asferre potuit Theophania, Romani II Orientis imp. filia, quam dein eorum filius Otto III imp. S. Gebehardo donavit; id quod ob antiquitatem majorem fidem meretur. Forte in aliqua dictarum translationum Philippus apostolus confusus est cum Philippo uno ex septem diaconis, qui 6 Junii colitur.

temporibus Theodorici abbatis inventum est, sed in frusta comminutum, postea vero temporibus Bertholdi abbatis a Kuonrado ejus tunc capellano, sed postea abbate, et a cæteris fratribus auro, argento, et gemmis decoratum est, in cujus basi unus articulus digitorum S. Gregorii papæ cum aliis multis reliquiis reconditus est. Mater quippe jam dicti principis Ottonis de Græcia adducta fuerat, unde etiam dictum brachium secum veniens appropinquaverat

§ XXVI. *Privilegium super Worndorf.*

Isdem imperator rogatu Marquardi comitis, fratris scilicet B. Gebehardi (747), prædiolum quoddam eidem monasterio concessit, super quod tale privilegium conscribi fecit :

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. OTTO divina favente clementia rex.

« Omnium fidelium nostrorum præsentium et futurorum piæ devotioni pateat quemadmodum nos, ob petitionem et interventum Marquardi comitis, et pro amore fidelis nostri Constantiensis Ecclesiæ venerabilis episcopi Gebehardi, qui nobis devotum servitium sæpius exhibuit, ad ecclesiam S. Gregorii in loco Petreshusa vocato honorabiliter constructam, cui modo Bericherus reverendus et primus (748) abbas præsidet, de nostra proprietate dedimus quidquid habuimus in villis Worndorf, et Crumacha (749) dictis, in pago Goldinneshunder (750) vocato, ac comitatu ipsius jam dicti 315 Marquardi comitis sitis, atque eandem proprietatem cum omnibus utensilibus ad eam rite pertinentibus, in arceis, ædificiis, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, venationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, viis et inviis, exitibus et reditibus, quæsitis et inquirendis, cunctisque aliis appendiciis quæ adhuc dici possunt, ad præfatam ecclesiam tradimus; ea videlicet ratione ut eadem proprietas dehinc sub ipsius ecclesiæ jure absque omnium hominum contradictione perpetuo consistat. Et ut hæc nostræ celsitudinis donatio per futura temporum curricula inviolabilis perseveret, hoc præceptum inde conscriptum sigilli nostri impressione signare jussimus, manuque propria, ut infra videtur, corroboravimus. Hiltiboldus episcopus et cancella-

(747) De hoc Marquardo comite Brigantino, vide dicta supra in Disquis. § 18, p. 286. Hanc vero donationis chartam pariter sistit Lunig. Spicileg. Eccles., p. III, p. 400.

(748) Bericherus, Perrigerus, vel Beringerus, primus abbas an. 993 constitutus (*infra* § 44) haud dubie Einsidlensis monachus fuit, cum S. Gebehardus exinde « monachos suos normam vivendi et regimen habere « decreverit (§ 15). Dum vero primus abbas Petershusanus dicitur Beringerus, necessario Pezelinus in hunc album haud inserendus est. Vid. supra § 13.

(749) Worndorf et Krumbach nunc in capitulo Mosskirchensis districtu.

(750) Illic pagus in Chronico Gottwicensi pars fuisse dicitur pagi Hegove in districtu Mosskirchano.

rius vice Willigisi archiepiscopi recognovi. Data IV Non. Junii anno Dominicæ Incarnationis MCCCXCIII, indictione VI, anno autem tertii Ottonis regnantis decimo. Actum Birgila. »

§ XXVII. *Quomodo B. Gebehardus milites suos ecclesiis donavit*

Omnia quæcunque habuit vel acquirere potuit Gebehardus, ad suum monasterium fideliter Deo obtulit, nisi quosdam de ministerialibus suis, qui ditiores et potentiores erant; noluit illuc tradere, reputans prudenter ne forte tenui loco detrimento potius essent quam supplemento.

§ XXVIII. *De Nuiheim.*

Possessionem satis honorificam apud Nuiheim (751) commutavit beatus vir a Marchdorfensibus.

§ XXIX. *De Tegirwilare et Gottliubon.*

Quædam etiam matrona nobilis dedit ei primum prædium apud Tegirwilare (752) et Gottliubon, quod exinde per diversa tempora augmentatum est; nam 316 duæ inibi vineæ commutatæ sunt duobus mansis, quas dominus Adilgoz de Marstettin (753) dederat monasterio in loco qui dicitur Ottingberch. Ibi acquisitus est temporibus Uodalrici episcopi II pro quo alius optimus mansus datus est apud Stalringen (754). Item alius mansus, quorum possessionem mancipia constituit, ut quotidie in ipsa cella fratribus, ubicunque necesse esset, servirent, sicuti et hi qui in ipso loco habitarent, et ut de Nuiheim arefacta ligna adveherent, et semper ad omne ministerium parati essent.

§ XXX. *De Ministerialibus.*

Et ut de vasallis, hoc est ministerialibus, plenius dicam: quemdam Makkonem parentem Ruodolphi Arbonensis (755) ejusque stirpis, et parentes Hachonis et ejus cognationis de Bollingin cum omnibus quæ possidebant, ecclesiæ Constantiensi tradidit. Jam dictus tamen Makko postea, pergens Hierosolymam, quibusdam donariis monasterio datis se redemit, dicens ne forte alicujus servitii illuc obnoxius esset, eo quod beati viri proprius famulus fuisset. Quemdam vero nomine Turlandum ejusdem familiæ et nobilitatis atque divitiarum monasterio tradidit, cujus posteritas usque in præsens apud Owingen (756) viget. Pauperiores quoque plures monasterio contulit, quibus omnibus hoc jus consti-

(751) Videtur esse villa nunc Neuhaus dicta, haud procul Markdorfio in Linzgovia; cum enim inde ligna ad monasterium fuerint advehenda (§ 29), haud adeo longe ab eo dissita esse potuit, a Markdorfensibus acquisita.

(752) Tegirwilare infra Constantiam in Turgovia, haud procul a Gottlieben, in cujus vicinia etiam est Ottenberg.

(753) Marstetten dynastia prope Memmingen nunc comitibus de Koenigseck parens; aliud Marstetten est in Turgovia.

(754) Forte Stalringen in Stockachensi capitulo.

(755) Stumpfius, in Chron. I. v, c. 9, nobilitum de Arbona meminit, uti et Guillimannus in Habsburgicis. Vid. Lew lex.

(756) Villa in capitulo Heigerloch, infra § sequitur dicitur Owingen.

tu't, ut cum abbate equitarent, eique domi forisq; ministrarent, equos suos tam abbati quam fratribus suis, quocumque necesse essent, præstarent, monasterium pro posse suo defensarent, nullius servitio prorsus subjacerent, excepto solius abbatis ejusque monachorum.

§ XXXI. *De dote monasterii.*

Hæc sunt, quæ B. Gebehardus episcopus monasterio suo de hæreditate parentum suorum tradidit vel aliunde acquisivit: Uowingen, Suldorf (757), Anleebiswilare (758), Rinisgemunde, et apud Hogsie (759) et Brugg, Rode (760), 317 Stettin (761), Müllheim, Wanhartiswilare (762), Slate, (763), Rinhard (764), partem quartam possessionis apud Epsindorf, et Fogingen de Constantiensi ecclesia acquisivit, datis illuc vicissim de suis præliis, hoc est, Luitwarga et Ratpirghusin, Eichstetten (765), Epsindorf, Nuiheim, Tegerwilare, Gottliubon, Tuscinanc (766), et Oberwangin, quorum unum de episcopi, aliud de monasterii rebus comparavit, Obirndorf de episcopo concessit.

§ XXXII. *De libertate monasterii.*

Nullum sane servitium, neque tributum, neque venigal, neque legationem, neque alienjz omnino ministerii functionem tam Romano pontifici quam imperatori, sed neque episcopo Constantiensi, nec alicui personæ, cujuscumque potestatis sit aut dignitatis, de hoc monasterio B. Gebehardus impendere constituit, nisi soli Deo. Propterea et ipse locus usque in præsens inviolabilis perseverat, ita ut nullus eum temerare præsumat.

§ XXXIII.

Alia nempe monasteria, quæ libera vocantur, annuatim Romæ aureum nummum quinque solidorum pretium habentem persolvere debent; Petrishusensis autem locus neque Romæ, neque Constantiæ, neque Moguntiæ, neque regi, neque duci, sed nec ulli aliquid debet, nisi tantum regulari vacare religioni.

§ XXXIV. *De ministerio in festivitate S. Gregorii.*

Sane quod nobis quidam solent imputare, quod in festivitate S. Gregorii papæ Constantiensibus fratribus debemus præbendam dare, noverint hoc ante constitutum quam hoc monasterium esset inceptum. Siquidem, sicut superius retulimus (767), B. Gebehardus, antequam fieret episcopus, Constantiensi ecclesie suum proprium dedit, quod apud Obirndorf, Piloffingin, Hagilimbach et Lutheresdorf habuit, et ipse hæc in beneficium recepit, ea 318 conditione ut tam ipse quam quicumque hoc post se beneficium haberet, jam dictæ ecclesie fratribus in festivitate

A S. Gregorii pleniter ministraret. Postea vero quam episcopus factus est, monasterium fundavit, et jam dicta prædia ea ipsa qua diximus conditione illuc concessit, et versa vice eisdem fratribus constituit, ut ter in anno solemnî processione communiter idipsum monasterium adeant, et singulis vicibus pro ejus anima missam cantent, et super hæc in festivitate S. Gregorii publicam missam de eo festive cum fratribus decantent, et monachi chorum regant, et ad altare ministrent, et clericis ea die, sicut diximus, de supradictis prædiis duo talenta et quatuor solidi ad servitium dentur.

§ XXXV.

Modus autem ministerii ejusdem iste est: primo tres modii frumenti ad panes faciendos; deinde de occidentali mensa in refectorio de piscibus, et dimidius modius milli pilo tunsî, et tres urnæ de vino et quinque solidi nummorum. Hoc est ministerium quod debebatur singulis annis de supradictis. Sed Conradus abbas redegit istud ad hoc, ut darentur eis duo talenta et quinque solidi.

§ XXXVI. *De Eichstettin.*

Erat quidam comes, nomine Adilhardus (768), vir pius et religiosus ac timens Deum, beati viri Gebehardi juxta carnis consanguinitatem propinquus, nequaquam tamen Suevigena, sed habitans in terra longinqua, cui jure in hæreditatem cesserant magna et multa prædia in pago Ilrgove (769), hæc est, apud Eichstatt et Breitinbach, Riedin et Husin atque Steinbach. Is ergo quandocumque, de terra sua adveniens, jam dicta sua prædia adiisset, quod tamen rarissime faciebat, festinabant omnes habitatores ut cum cum munusculis suis visitarent, sicut omnes servi dominis suis facere solent. At ille, cum esset benignus et misericors, interrogabat quid sibi vellent ista facientes? Cumque responderent hos esse suos homines, et cum debita benedictione advenisse ut eum visitarent, ille subjunxit: « Facite, inquit, 319 unumquemque eorum sua munuscula interim apud se conservare, usque dum post prandium ipse hæc per memet valeam conspicerem. » Deinde, omnibus plene et abundantissime satiatis, addebat illis munuscula de suis, nihil accipiens ab ipsis, et dimisit eos abire, ita ut gauderent se illic pervenisse. Hic ergo dedit Brigantinis cognatis suis prædium apud Steinbach, quod postea per sponsalia devenit in potestatem Chilichbergensium.

§ XXXVII. *Adilhardus dono dedit Gebehardo Eistettin, Breitinbach, Riedin.*

Ipse Adilhardus pius comes dedit nepoti suo B. Gebehardo episcopo quidquid habuit proprium

(757) Suldorf, in capit. Moskirch.

(758) Forte Andwil, in districtu S. Galli.

(759) Hochst, ibidem, uti et Bruggen.

(760) Roth prope Suldorf.

(761) Mulheim cum filiali Stetten, in capit. Wurm-lingen.

(762) Forte Walpertschweiler, in Moskirch.

(763) Forte Schlatt, in Engensi.

(764) Renartschweiler in Sulgaviensi. Vid. § 14.

(765) Aichstetten, in Ysnensi. Vid. § 36.

(766) Tusnang, in Steckbornensi, uti et Wengen. Vid. lib. II § 3.

(767) Supra § 9.

(768) Vid. Disquis. § 13, p. 280.

(769) Ilrgove, pagus ducatus Alemanniæ ab Hilara fluvio dictus, in districtu Ruralis capituli Yspensis, in quo sitæ sunt villæ hic memoratæ Aichstett, Braitenbach, Ried, Hausen, Steinbach.

apud Eichstetin et Breitinbach et Riedin et Husin A ad quadraginta mansus et eo amplius, in agris cultis et pratis, exceptis duntaxat silvis valde spatiosis cum populari ecclesia, et decimis nullis, et pascuis, et piscationibus, et molendinis, et multos tributarios cum universis utensilibus quæ haberi vel dici possunt, jam dictus comes Adilhardus Gebhardo venerabili episcopo nepoti suo in proprietatem legitime contradidit, et ipse beatus vir monasterio suo, quod in honore S. Gregorii papæ construxerat, promptissima devotione absque ulla contradictione ad utilitatem fratrum ibi Deo servientium deinceps permanendum coram idoneis testibus perdonavit.

§ XXXVIII. De Burchardo duce.

Per idem tempus Burchardus (770) religiosus dux et Hadwich ejus conjux, cum non haberent carnalem, Christum sibi elegerunt hæredem, ac proinde in castello suo, quod est in monte Duello (771), monasterium constituerunt, 320 ubi ad sustentationem monachorum prædia et alia utensilia sufficientissime traiderunt, reliqua vero per alia monasteria dividerunt. Huic monasterio primus præfuit abbas sanctus et venerabilis vir, nomine Walfridus. Idem monasterium postea ab Henrico imperatore a monte Duello translatum, et in ripa Rheni, loco Steine dicto, constitutum est. Et quoniam idem rex omnia quæ fuerunt Burchardi ducis, sibi in hæreditatem vindicaverat, multa de eodem monasterio subtraxit, et tantum, quæ paucis fratribus sufficerent, reliquit (772); ac demum tam ipsam abbatiam quam omnia quæ ad eam pertinebant, et quæ ipse subtraxerat, Babimbergensi episcopo, quod ipse jam tunc primitus construxerat, subjecit.

§ XXXIX. Quomodo Epfindorf acquisit.

Igitur supradicta Hadewic, relicta Burchardi ducis, post obitum ipsius dedit B. viro Gebhardo episcopo nepoti suo (773) prædium Epfindorf dictum, ad stipendium fratrum in monasterio ipsius, quod dicitur Peterishusa, Deo servientium; quod ipsum

(770) Vid. Herm. an. 973, et in monito prævio ad ejus Vitam, supra p. 240.

(771) Nunc Hohentwiel munitissima Hegovie arx ducum Wurttembergensium. Agit de hoc monasterio Bæcelinus, German. Sacr. t. II, et Crusius, Annal. I. IV, p. II, c. 9. In eo tamen deceptus est Bæcelinus, quod Hadwigem Radolphi Burgundionum regis filiam dicit, cum fuerit Henrici Bavarie ducis, fratris Ottonis I imp. Obiit Burchardus dux ejus maritus an. 973; unde de tempore fundati hujus monasterii constat; quæ tamen antiquior esse debet, si vera scribit Mabillon (Annal. t. III, p. 277) Walfridum seu Waldfredum, qui hic primus abbas dicitur, jam a. 880 obiisse. Certe in antiquissimo Societatum Augiensium libro memoratur « Duelli dominus abbas Walfredus. » Sex adhuc ejus successores abbates exhibet Gallia Christiana t. V, p. 933 usque ad Trudewingum, sub quo a. 1005 monasterium illud Steinam translatum est. Unde quod scribit Eckehardus cap. 10 de Cas. S. Galli, Hadwigem mortuo marito Burchardo duce, a. 973 monasterium in monte Duello statuere coepisse, de prioris monasterii restauratione accipiendum videtur; in quem sensum et alii auctores interpretandi. Cæterum inter istos abbates Watzemannum Duellii abbatem Eckehardo

per auctoritatem et privilegium Ottonis imperatoris usque in præsens obtinuit, quartam tamen partem ejusdem villæ Steinense monasterium obtinet.

§ XL.

« In nomine sanctæ et individue Trinitatis (774), OTTO divina favente clementia rex.

« Si piis petitionibus sacerdotum, quas pro Ecclesia sibi commissis auribus nostris infuderint, benignum præbuerimus auditum, hoc procul dubio ad præsentis regni nostristatum, et ad æternæ beatitudinis 321 præmium nobis profuturum fore credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quam et futurorum, noverit solers industria quomodo dominus Gebhardus, sanctæ Constantiensis Ecclesiæ venerabilis episcopus, nostram regiam alicuius celsitudinem, obnixè rogabat quo prædium quoddam Epfindorf vocitatum, cum suis appendiciis, in locis et in villis Bosinga (775), Mesinga (776), Ancecimbra (777), Harthusa (778), Ursilinga (779), sitis in pago Para, et in comitatu Hiltibaldi (780) comitis situm, ad monasterium S. Gregorii, quod jam dictus, Deo et hominibus dilectus, Gebhardus episcopus a fundamento in usum monachorum inibi Deo sub regula S. Benedicti servientium, ob remedium animæ suæ parentumque suorum, devota mente construxit, nostro regio vellemus tradere et confirmare præcepto. Nam, ut relato nostrorum didicimus fidelium, per traditionem bonæ memoriæ dominæ Hadewigæ ducis (781) supranominatum prædium Epfindorf cum omnibus ad se respicientibus legitime ad jam dictum Gregorii pertinet monasterium. Unde nos, vota et petitiones tam boni et nobis dilecti viri sequentes, donamus atque largimur sæpe jam dictum prædium Epfindorf cunctaque sua pertinentia, scilicet cum arvis, ædificiis, mancipiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, vineis, vinetis, silvis, aquis aquarumve decursibus, piscationibus, molendinis, viis et inviis, exitibus et redditibus, quæsitis et inquirendis, cuicun-

seniori amicissimum circ. a. 973 fuisse scribit junior, l. c., cap. 41, p. 53.

(772) Contraria hæc sunt iis quæ in Gallia Christ. l. c. habentur, Steineinse monasterium a S. Henrico imp. egregie fuisse dotatum. Subjectionem vero ad Ecclesiam Bambergensem etiam probat Ottonis episcopi epistola ad subjectos sibi abbates circa a. 1123; inter quos etiam est Otto abbas in Stein e D. Blasio missus. Vid. Cels. Gerbertus, Hist. Nigræ Silvæ t. I, p. 453.

(773) Vid. Disquis. § 14, p. 282.

(774) Exstat hoc diploma in Gerberti Hist. Silvæ Nigræ t. III, p. 17, et in Lunigii Spicileg. ecclæs. p. III, p. 401, etsi in ultimo satis corruptum.

(775) Bosingen, in capitulo Rottweil.

(776) Hoch-Mossingen, ibidem.

(777) Zimmeren, ibidem, vel Herrenzimmeren.

(778) Filialis, sub Epfindorf, ibidem.

(779) Urslingen, infra Rotwilam.

(780) Hiltibaldus accensendus est comitibus in Bertholtshara, quos varios e chartis exhibet Herrgottus, t. II, ad sæc. VIII et IX, nullum vero hujus nominis. Vid. Gerbertus, l. c. t. I, p. 150.

(781) Defuncta igitur jam erat hæc anno. In Necrol. Peterhus. ad 28 Augusti notatur Hadewic ductrix.

que aliis utensilibus quæ adhuc dici aut nominari A possunt, eidem jam dicto monasterio in honore S. Gregorii constructo, nec non et monachis sub norma S. Benedicti Deo ibi militantibus, atque ex integro de nostro jure in eorum transfundimus jus. Insuper etiam omnia nostra regia auctoritate confirmamus, quæ jam a nostro dilecto episcopo Gebhardo, vel ab alia qualibet persona, magna sive parva, ad idipsum monasterium tradita sunt vel tradenda erunt; ita ut firma et inconvulsa ac perpetualiter ab omni infestatione incorrupta permaneant, nec importunitate malignantium sacro loco aliqua inferatur molestia. Et, ut hæc nostræ 322 regis donationis traditio ab hac hora ut antea firma consistat, hoc nostræ donationis præceptum inde conscriptum sigilli nostri impressione signare B jussimus, manuque propria, ut infra videtur, corroboravimus.

« Signum domini Ottonis gloriosissimi regis. Hiltboldus episcopus et cancellarius vice Willigisi archiepiscopi recognovi.

« Data II Non. Novemb., anno Dominicæ Incarnationis MCCCXCIV (782), indictione VII, anno autem tertii Ottonis regnantis XI. Actum Ingilnheim feliciter. »

§ XLI. De ornamentis ecclesiæ.

Multa sane B. Gebhardus satis præclara et honorifica mobilia ornamenta dilecto sibi loco acquisivit, quæ magna ex parte quorundam hominum nequitia dissipavit...

§ XLII.

Verum antistes Gebhardus duas coronas argenteas fecerat, quarum unam in choro, alteram suspendi fecerat ante crucem in vestibulo...

§ XLIII.

Laquearia siquidem basilicæ undique per intervalla bullis deauratis ornavit, super chorum vero in tabula singulari imaginem S. Dei genitricis Mariæ auro et optimis coloribus depingi fecit, et per circuitum ejus imagines XII apostolorum in modum crucis; quæ omnia istis jam temporibus antiquitas coegit desistere esse quod fuerant...

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

324 § I. Quomodo Tuscanam acquisitum.

Postquam B. pontifex Gebhardus ex hoc mundo

(782) Non ergo primum an. 1007 hæc traditio facta est, ut scribit Crusius, p. II, l. v, c. 2, et Bruchius, quo errore etiam Gallia Christiana (t. V, p. 1035) abrepta est, hæc ad Erlemboldi abbatis tempora referens.

(783) De hoc abbate vid. supra § 26. (784) Hermannus habet an. 995, sed indictio repugnat.

(785) Aliud additur epitaphium ex antiquo libro Steinensis monasterii, in quo VI Kal. Sept. defunctus dicitur seu 27 Aug.

(786) In antiquo missali ms. ejusdem monasterii hæc leguntur; quæ etiam in Gerberti Hist. Silvæ Nigræ, t. III, p. 120, habentur, ubi tamen ex inad-

§ XLIV.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCCXXIII, post consecrationem monasterii anno II, Periggerus (783) primus abbas constitutus est.

§ XLV. Quo tempore B. Gebhardus vitam finivit.

Dehinc anno quarto, hoc est, Dominicæ Incarnationis MCCCXXVI (784), ordinationis ipsius XVI, beatus et venerabilis episcopus Gebhardus temporalem 323 vitam finivit, et ad æternam transivit, anno XII imperii Ottonis tertii, indict. IX, sepultusque est in ecclesia quam ipse construxerat, in meridiana absida, feliciter atque gloriose. Denique sepulcrum ejus venustissime decoratum præclaris ornamentis conspeximus. Nam a capite habuit altare in honore S. Benedicti dedicatum, ubi quotidie prior missa canebatur. Eidem altario apposita erat tabula in inferiori parte habens imaginem Domini, ad cujus dextram imago S. Gregorii, in sinistra vero S. Gebhardi, in superiori autem parte ejusdem tabulæ erant laminæ de cupro factæ affixæ, in quibus hoc epitaphium aureis litteris est conscriptum :

Dedita pars terræ, solentia tempora sperare,
Et memorare tuæ, quam testatur civis iste.
Gentis honor nostræ jacet hic, gentis dolor, atque
Præmit hic urbi, curato sed profuit orbi,
Hancque Deo sedem templi fundavit et ædem.
Parti terræ Deus ignoscens miserere,
Redde vicem justæ, quia te dilexerat iste (785).

§ XLVI. De ornatu sepulcri.

In circuitu sepulcri in muro quinque columnæ erant de gypso factæ, quarum capitella et arcus elegantissimi sculptura ornati, sed et desuper erant vites et C volatilia et quadrupedia decenter formata; ad caput autem ejus imago Crucifixi, et a dextro latere ja-centis imago ipsius in medio tanquam ad officium altaris parati pontificalibus indumentis, cui assistebant a dextra lævaque ministrorum ejus figuræ, una habens librum, altera vero linteum, et hoc totum optime de gypso formatum. Ipsum autem sepulcrum erat juxta cryptæ introitum ex tabulæ quadrinis a terra sublevatum, atque tapeti jugiter coopertum, ubi, ad demonstrandam meritorum ejus magnitudinem, miserator et misericors Dominus plerumque diversis agrimoniis pro sua pietate medetur usque in præsentem diem (786).

D ad cælestia transivit, ei Lampertus monachus in episcopatu successit, et Periggerus abbas in monasterio annis 1224 ponitur. De prima corporis ejus elevatione agitur infra, l. v, § 1 seqq. Anno Verbi incarnati 1259, indict. XII, VI Kal. Sept., die Sabbati manifestatæ sunt reliquiæ fundatoris et patroni nostri sancti ac Deo dilecti confessoris atque pontificis Gebhardi, et repositæ in sarcophago novo, argento et auro contexto, cum devotione et reverentia et canticis spiritualibus, multis coram positis prælatis, monachis, canonicis et aliis litteratis personis, laicis pluribus viris ac mulieribus. Collocatæ sunt etiam in eodem sarcophago reliquiæ SS. XI millium virginum, et aliorum multorum sanctorum, ad laudem et gloriam et honorem Salvatoris Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre, etc.

sterio S. Gregorii, quod Petrishusa dicitur, in regimine (787).

§ II.

Per idem tempus Siggerus quidam nobilis et dives sua propria prædia apud Tuscinanc et Oberwangin (788) cum suis appendiciis, ecclesiis scilicet et decimis, et aliis omnibus ad hæc loca pertinentibus jam dicto monasterio vendidit; et cum ipse Siggerus quæ convenerat recepisset, et jam dictam traditionem secundum jura Alemannorum confirmasset, Lampertus episcopus cum adiutorio Ottonis tertii imperatoris a Gregorio V hujus nominis, qui et Bruno dicebatur, tam super ipsum monasterium quam super omnia, quæ illuc tradita fuerunt, vel sunt, vel adhuc erunt, hoc privilegium (789) acquisivit.

§ III.

In nomine sanctæ et dividuæ Trinitatis, GREGORIUS, qui et BAUNO, sanctæ catholicæ et apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, Dei gratia, episcopus, et servus servorum Dei.

Desiderium, quod ad religiosum propositum et sanctorum 325 locorum stabilitatem pertinere monstratur, sine aliqua est Deo auctore dilatione perficiendum; et quoties in quibusdam sanctæ Ecclesiæ utilitatibus vel commodis noster assensus, et solitum apostolicæ auctoritatis exposcitur præsidium, ultro benignitatis intuitu nos convenit subvenire, et ratum propositum pro integra securitate ex ratione solidare, ut ex hoc sanctorum veneratio locorum, salus et indemnitas profigatur (790), et nobis quoque lucrif potissimum præmium a Conditor omnium pro-

scribatur. Volente ergo atque rogaute tertio Ottone imperatore Augusto, et Lamperto sanctæ Constantiensis Ecclesiæ episcopo, quoddam monasterium in ripa Rheni juxta Constantiam, in villa quæ vocatur Petrishusa, de Gebehardo beatæ memoriæ episcopo in honore S. Gregorii constructum, apostolica defensione munimus, et præceptis Romanæ Ecclesiæ eo tenore decoramus quatenus id ipsum monasterium, cui nunc abbas Pericherus præest, cum omnibus ad se pertinentibus diversis prædiis, cultis et incultis, colonis et familiis, vel quæcunque idem Gebehardus episcopus hæreditario jure vel aliqua acquisitione ad idem monasterium contradidit, aut quæcunque de episcopo commutavit, aut sine commutatione permisit, nec non quidquid præfatus Lampertus episcopus ad idem monasterium in quocunque negotio concessit, cum Siggeri prædiis Tuzzinananc et Wengin vocatis, in pago Turgewe in comitatu Bertholdi

(787) Igitur interim quasi vices S. Gebehardi gessit. Lambertus episcopus Petershusensis monachus fuisse videtur ex Annalibus Eremi, cujus obitus ad an. 1018 in hoc Chronico omisus est. Vid. Hermannus ad an. cit.

(788) Tuscinanc sen Tuzzinananc, nunc Tusing dicitur, in capitulo Frauenfeld et Turgovia, sicut et Oberwangen, quod num. seq. Wengiu seu Wengen vocatur.

(789) Bullam hanc, singulari prorsus stylo concep-

(791) comitis sitis, quorum [unum] de rebus episcopi per episcopum Gebehardum, aliud de ejusdem monasterii rebus per abbatem Pericherum acquisitum est, vel quodcunque per aliquem Deum timentium ad eundem pium locum concedendum est aut concessum jam venit, apostolica B. Petri defensione et tuitione stabilitum et inconvulsum sub Christi testimonio permaneat et persistat.

Hoc etiam apostolica jussione cum consensu tertii Ottonis imperatoris Augusti et Lamperti supradicti episcopi, qui hoc fieri rogaverunt, omnino interdicimus, ne forte aliquis eidem monasterio præfigatur, nisi quem communis fratrum ibidem Deo servitium concordia eligat; ad episcopum vero eum qui ita electus est stabilire tantum pertineat. Id ipsum etiam de advocati electione decernimus. Electo autem abbati vel monasterii 326 advocato curæ sit res monasterii procurare, easque dissipantibus resistere. Si quis interea, quod non credimus, temerario auctore contra ea, quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt, contraire, vel hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragari aut in quoquam transgredi tentaverit, sciat se auctoritate B. Petri principis apostolorum, cujus vel immeriti vicem gerimus, anathematis vinculo inodatum, et cum diabolo atque Juda traditore Christi æternis incendiis concremandum. At vero qui pio intuitu observator nostræ salutiferæ præceptionis exstiterit, benedictionis gratiam a justo retributore Domino multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

§ IV. De Heinrico rege et Lamperto episcopo.

Post hæc mortuo Ottone imperatore cum Heinricus imperium suscepisset, et Babimbergensem episcopatum construxisset, omnia quæ fuerant Burehardi quondam ducis de monte Duello et ejus uxoris Hadiwigæ, in potestatem suam quasi hæreditario jure redegit (792), hæcque de causa Steinense monasterium in potestatem ipsius ecclesiæ devenit. Sed nostrum monasterium, hoc est Petrishusa, tunc per privilegium Ottonis imperatoris Epsindorf retinuit, quod jam dicta Hadewie B. viro Gebehardo episcopo jam pridem in proprietatem tradiderat. Sed cum jam dictus rex Heinricus undecunque ex aliis ecclesiis quæcunque necessaria erant ad ditandum et ornandum locum quem construxerat, studiosissime congregaret, multa loca rogando spoliavit, quousque locum suum ultra modum ditavit. Qua de re factum est ut etiam Lampertum Constantiensis Ecclesiæ præsulem tam, Herrgottus (t. II, p. 1, p. 94) corrupte edidit, cui annum 997 assignat.

(790) Forte legendum præfigatur et præscribatur

(791) Bertholdus igitur ad comites Turgovienses pertinet, pater forte Bertholdi, qui etiam Turgoviae comes vocatur in diplomate Heinrici III an. 1044 apud P. Herrgott (l. c., p. 120.)

(792) Vid. supra, lib. I, § 38.

rogaret ut et ipse, sicuti cæteri episcopi, de sua Ecclesia sibi aliquod subsidium subrogare deberet. Unde factum est ut idem Lampertus, ex monasterio quod B. Gebehardus construxerat, multa de thesauro quem ipse jam dictus Gebehardus Deo et B. Gregorio donaverat, per vim subtraheret ut imperatoris voluntati satisfaceret.

§ V.

Iste est thesaurus Gebehardi Constantiensis divæ memoriæ episcopi, quem ille dedit ad locum quem construxerat in honorem B. Gregorii papæ, **327** quem abstulit Lampertus episcopus successor ejus. Nappus unus cum auro paratus. Pechina duo argentea. Nappi etiam argentei duo. Scutella una argentea: numerus argenti, xxviii libræ ad pondus. Dorsalia duo. Pechina duo. Pecten unum elephantinum, auro paratum. Mensalia septem, mantile unum, tapetiolum unum. Scyphus unus argenteus. Stola una aurea, et mappula ejusdem operis, cujus præpendiculum quidam de monachis subripuit et abscondit, quod et adhuc ibi habetur, valde pretiosi operis.

§ VI.

Elliboldus (793) abbas, qui Periggero successit, de se nobis monumentum reliquit. (*Hic in codice est lacuna.*)

§ VII.

Waltharius (794) abbas secundo anno imperii Henrici regis acquisivit monasterio prædium apud Campis et Essanc, et Quarabilis per concambium a quodam Burchardo, cui datum est in mutua vicissitudine a monasterio, quod habuit proprium apud Burron, et apud Berge, et apud aliud Berge, et ecclesiam apud Lindinis, quod quidem prædium quidam presbyter nomine Diethere per partes acquisivit temporibus Ottonis imperatoris. Super quod plura quidem privilegia habentur, sed ita non sunt dictata, ut ea hic inserere velimus

(795) In Gallia Christiana Erliboldus vocatur, Bucelino Elenboldus, cujus tempora et acta incerta sunt.

(794) Hic in Gallia Christ. ex monacho Einsidlensi an. 1021 abbas factus dicitur, perperam tamen, si jam Henrici imperii anno secundo seu 1016 hic memorata loca acquisivit, in Rhætia Curiensi sita; Campis seu Gams; Essanc seu Eschen; Quarabilis seu Grabs; et Lindinis, id est Lienz superior et inferior. *Vid. Lew lex.*

(795) De ambobus his abbatibus pariter nihil apud alios nisi nomina.

(796) Legitur hæc charta apud Lunig. Spicil. eccles. p. III, p. 402.

(797) Necdum satis determinatus est situs pagi Nibilgowe, Nibalgow seu Nibalgaug. Hunc Goldastus n. 10, et post eum Besselius in Chronico Gotwicensi, ex Tschudio, de Rhætia cap. 24, in Rhætia Curiensi collocat ad dexteram Rheni inter pagos Brechtagow, Walgow et Ringow seu hodierno comitatu Montfortensi, in quo, juxta Munsterum Cosmogr. I. III, et Zeilerum sita erat curtis Feldkirch seu *ad Campos*, uti interpretatur Besselius. P. Neugart vero

§ VIII.

Sigifridus, primum Constantiensis canonicus, deinde monachus apud cellam S. Meginradi, et ad extremum abbas constitutus est apud S. Gregorium.

§ IX.

Erchinboldus (795) abbas nihil memorandum reliquit.

328 § X. *Privilegium super prædium Rietilinis.* Folmarus abbas acquisivit monasterio Rietilinis et Wegefaza, sicut subsequens privilegium testatur (796).

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus Christi fidelibus, præsentibus scilicet et futuris, quod ego Erimbreth, rogatu Eberhardi Constantiensis Ecclesiæ episcopi, tale prædium quale visus sum habere in pago Nibelgowe (797), in locis Rietilines et Wegefaza, curtilibus, agris, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, cultis et incultis, itibus et redivibus, et in silva Arinane ex parte mei prædii, quantum his areis in prædictis locis sufficiat ad ædificandum et ligna incidendum, cum pascuis, itibus et exitibus, cum manu uxoris meæ Irmingardæ, sine omni contradictione, Deo et S. Gregorio in loco qui dicitur Petershusa, et monachis Deo illic servientibus potestativa manu tradidi. Præterea notum esse desidero, quod Eberhardus episcopus cum manu Folnari ejusdem loci abbatis, et Heremanni advocati, idipsum prædium in præfatis locis Rietilines et Wegefaza susceperunt (798), et quatuordecim mansus in loco Eichstat (799) mihi et uxori meæ usque ad obitum vitæ nostræ in beneficio tradidit.

Acta sunt autem hæc anno Dominicæ Incarnationis **MLXIII**, indictione XI, epactis septem, concurrentibus quinque, XVI Kal. Julii, luna V **329**, presentibus his testibus: Udalricus Brigantinus (800), Switker, Wezel, Swigger, Ernest, Gerolt, Ruger, Landolt, Otgoz, Lutpreht, Sigipreht, Martnit, Engilschalch, Enceli, Simpreht, Hunolt, Eppo, Ello, Albe-

in Cod. dipl. Alem. vet., in notis ad chartam XLV, illum circa civitatem imperialem Leutkirch quærendum esse existimat, uti loca subinde adjuncta in chartis San-Gallensibus demonstrant, quanquam urbs ista alias pago Algoviæ annumeretur, cujus forte pars erat minor pagus Nibilgowe. Certe enim in charta infra, l. III, § 41, insula Rotsee Petershusio donata in pago Nibilgouwe sita dicitur, qui tamen locus *Rottsee* notatur in Rurali capitulo Isuensi, ad quod pariter spectat oppidum Leutkirch. Besselius hic a Lunigio deceptus pro Rotsee legit Retho, ilque nomen ex suo systemate in Rottis prope Montfort querit; sed constans est lectio Rotsee in nostro codice, cui etiam insule appellatio melius competit. *Vid. infra, l. V, § 6.* Prope Rottsee et Arnach situs est vicus Riedlings, qui hic Ruilenes dicitur; forte etiam Wegefaza, cujus tamen nominis locus haud amplius occurrit.

(798) *l. g. suscepti.*

(799) *Vid. lib. I, § 36*

(800) Illic Udalrici fratris S. Gebehardi filius fuisse videtur, qui apud Lazium haud occurrit. *Vid. infra § 20, et supra in disquisitione § 24.*

rich. Episcopus Eberhardus jussit hanc chartam A mosus corpore. Obiit anno Incarnationis Domini serri. »

§ XI.

Præterea fertur quod aurum, quod in ostioli fuerat illius tabulæ, quæ principali altari erat appo- sita, tunc etiam sit ablatum, et pro jam dicto prædio datum, atque deauratum argentum tabulæ est affixum.

§ XII. *Privilegium super Ouwilingin.*

Adelberti (801) abbatis temporibus, dedit Swig- gerus prædium apud Ouwilingin, de quo tale privi- legium (802) habetur :

« Noscant omnes præsentis atque futuri qualiter ego Swiggerus trado, cum manu uxoris meæ Adel- berticæ et filii mei Godeschalchi, ad monasterium S. Gregorii in ripa Rbeni situm in manum abbatis B Adelberti, ejusque advocati comitis Eberhardi (805) medietatem talis prælii quale ego potestative visus sum habere in villa quæ vocatur Oweltinga (804), in pago Linzgow, in comitatu Ottonis (805) comitis; ea videlicet ratione et pacto ut, quandiu ego et prædicta uxor mea vivamus, quodocumque nobis adesse placeat, in ædificiis et in omni fratrum utilitate fraternam communionem habeamus. Post mortem vero nostram, semper nostri memoria sicut unius fratrum celebretur, et, si fieri possit, in utriusque si non in illius cujus anima prius e corpore recedat, anniversario die fratribus juxta constitutionem prædicti dignitatis reverendæ abbatis administratur. Actum est hoc in eadem C S. Gregorii ecclesia anno ab Incarnatione Domini **MLVII**. **330**, his præsentibus, quorum nomina subscripsimus: Ruodolf comes (806), Eberhart, Uodal- rich, Adelbret, Hezo, Hezil, Adelolt, Gerolt, Here- man, Alwih, Adelbero, Ratolt, Hezel, Ruodolf, Marcwart. Ego Bernihardus diaconus scripsi et sub- scripsi, regnante parvulo quarto Heinricho rege, secundo post obitum patris sui anno, ordinationis autem beatæ memoriæ Rumoldi (807) præsulis septimo, indictione xii (808). »

§ XIII.

Erat autem item Adilbertus, nobilis genere et for-

(801) Adelbertus abbas antea monachus eremi- ticus, qui apud Buchau subita morte obiit an. 1060, infra l. iv, § 19.

(802) Legitur quoque apud Lunig. l. c., p. 403, sed corrupte.

(803) Hunc omnino esse puta illum Nellenburgi comitem, qui anno 1053 Scaffusense cænobium condidit. Vid. supra in Bernoldo ad illum annum.

(804) Memose Suillinga apud Lunig. et in Chronico Gmüwicensi. Videtur esse Ober-Ukingen seu Unter-Ukingen, haud procul ab arce episcopali Mersburg.

(805) Rheticiæ Curienensis, in charta, a. 1050, apud Herrgott, et Brigantini. Vid. disquis. § 24.

(806) Notatur in charta a. 1048 et an. 1050 cum Ottone mox memorato apud Herrgott, t. I, p. 75, comes forte Montisfortis aut Pfulldorfensis.

(807) Rumoldus, Constantiensis episcopus a. 1051 factus primum, a. 1069 obiit, unde verba *beatæ memoriæ* a nostro scriptore addita videntur.

(808) Currebat hæc indictio a mense Septembri

anno Incarnationis Domini MLX (809).

§ XIV.

Siggo (810) successit Adelberto (811). Quo de- functo Arnoldus successit; Arnoldus deponitur et Meginradus substituitur.

§ XV.

Meginradus abbas tempore aliquanto cum epi- scopus Constantiensis ad regale servitium deberet properare, cœpit a jam dicto abbate comæatum importune quærere, dicens sibi ex jure deberi ex eo monasterio spado (812) cum limbone (813). Cumque Meginradus abbas vehementer reluctaret, dicens nihil ei omnino exinde ex jure deberi, et episcopus pertinaciter insisteret ut daretur, ille abiecit virgam regiminis a se, dicens nunquam se prorsus velle consentire ut sacer locus libertatem suam per vio- lentiam cogatur amittere; et, quoniam jam, inquit, non valeo obstistere, melius est mihi abbatiam di- mittere. Sic ille abbatiam dimisit, et episcopus nihil ibi acquisivit. At tamen, postea sedi suæ restitutus, cum iterum quadam die episcopus sine ipsius ro- gatu missam in eodem monasterio vellet cantare, baculum pastorem super altare projecit, et re- cessit.

331 § XVI. *De capella S. Joannis Baptistæ.*

Circa hæc tempora Wolueradus (814) vir nobilis de Wilare, et ejus uxor Gotistric nomine, Rumoldo præside Constantiensi Ecclesiæ, construxerunt capellam in cœmeterio monasterii in honorem S. Joannis Baptistæ et S. Nicolai et aliorum sancto- rum; illucque Uodilshusin (815) et Lutintun- berch (816) in dotem contradidit, ipsamque capel- lam propriam habere sacerdotem instituit. Ubi etiam ipse et uxor ejus ante sanctuarium in singulis sepul- cris jacent tumulati, unum in dextro, alterum in sinistro pariete. Sed et Sigfridus, filius jam dicti Wolveradi, temporibus Ottonis episcopi (817), orato- rium S. Jacobi apostoli addidit eidem capellæ, et illuc in dotem dedit Bozze, Gisilmarsuti, Swabi- richishusin, sepulcrum sibi in ipso oratorio consti- tuit; sed, Romam iens, in redeundo apud Clavine (818)

anni 1058.

(809) Juxta Necrol. 23 April.

(810) Hic infra, l. iv, § 19, contracto dorso obiisse dicitur altero ordinationis suæ anno, adeoque circa an. 1062.

(811) Hic in codice permagna lacuna.

(812) Ital. *spadone*, ensis militaris, rhombæa.

(813) Seu limbo, est autem limbus toga militaris, paludamentum, Wappenrock.

(814) In Necrol. notatur 4 Jan., ubi uxor vocatur Gotistiv., et prædia Uodilshusin et Judintunberch. Nobilis vero hæc familia ignota.

(815) Oggelshausen ad lacum plumarium in cap. rur. Biberacensi.

(816) Itenberg, parochiæ Burgweiler, ubi forte sedes erat nobilium de Wilare, in cap. rur. Mengensi.

(817) Otto Constantiæ episcopus constitutus est an. 1071.

(818) Forte Clavennæ in diocesi Comensi, Ital. Chiavenna, quæ nunc Grisonibus patet.

morte præventus est (819), ibique sepultus. Iste quoque nimis locum nostrum dilexit, sæpe illuc visitavit ibique manebat. Unde factum est ut, dum quadam nocte peractis vigiliis matutinis ab ecclesia vellet egredi, per cæcitatem noctis cecidit per gradus, quibus tum ab ipso ostio ecclesiæ in claustrum descendebatur, sed nunc aliquantulum longius ab ostio transpositi sunt ab avunculo meo Gebinone. Statim itaque post illius casum Sigifridus dedit prædium apud Maginbuoch (820), ea conditione ut omni nocte infra vigiliis matutinas ante ipsum ostium lumen jugiter arderet.

§ XVII. *Brachium Thebæorum martyrum.*

Et ut ad superiora parumper tempora redeamus, Herimannus senior de Hirzisegge (821) temporibus Conradi II imperatoris apud Agaunum acquisivit **332** unum brachium unius de commilitonibus S. Mauricii, quod cum debita veneratione Patrum apportavit, et sarcophago exiguo, sed argento decorato, inclusit ac monasterio donavit. Ipse Herimannus et frater ejus dederunt duo prædia apud Alminshus et Winiden (822)...

§ XVIII. *De Gebinone et ejus prædio.*

Et erat vir quidam nobilis Gebino de Pfruwan- gin (825) qui habere cœperat familiaritatem ad locum sanctum, et dedit illuc de prædiis suis apud Ringginwilare (824), et Firmannswilare atque Tanchiratiswilare (825), ipseque sibi habitaculum apud monasterium fecerat, ibique jugiter propter divinum servitium commanebat... Iste dedit casulam optimam crocei coloris. Sepultus est in porticu ante basilicam (826).

§ XIX.

Igitur postquam se Meginradus abbas, sicut supra diximus, potestate abdicavit, Luitoldus substitutus est (827).

(819) Ex Necrol. 15 April.

(820) Maginbuoch in capitulo Mengensi.

(821) Vid. infra § 21. Nomen nobilis hujus familie conservare videtur Hirschogg vicus parochiæ Mittelberg. in cap. rur. Stieffenholca.

(822) Althausen et Wengen, seu Winingen in capitulo Fravenfeld in Turgovia.

(823) Pfruewangen, hodie Pfrungen, in pago Linz gowe, et capitulo Thuringen. Vid. infra lib. iv, § 5.

(824) Ringenweiler in eodem.

(825) Danketschweiler ibidem.

(826) Hic in codice lacuna quinque linearum.

(827) Hic postea depositus ad Augiam recessit. Vid. infra lib. iii, § 2.

(828) Videtur idem esse, qui supra § 12 in charta notatur, in Necrol. 8 Febr. legitur.

(829) Vid. supra § 10. Senior hic dicitur respectu filii, seu nepotis cognominis, qui an. 1097 obiit ex Bertholdo Constantiensi.

(830) Forte Bichishausen in Mosskirchensi capitulo, seu Hegovia.

(831) Hic Gero frustra quaeritur apud Lazium et Lucæ Grafensaal p. 382; hand dubie inter majores Rudolphi comitis referendus, qui dein Brigantium obtinuit. Vid. disquis. § 24.

(832) Forte Alberweiler in Biberacensi capitulo, vel Almsenschweiler in Sulgoviensi.

(833) Videtur esse parentes Henrici et Arnoldi fratrum, de quibus infra lib. iii, § 25, 27.

§ XX. *De nobilibus in eodem monasterio sepultis.*

Per hæc tempora multi procerum familiaritatem ad idem monasterium habebant, locumque sepulcri inibi se habere gaudebant. Inter quos Eberhardus comes de Potamo (828), qui Huedewane prædium illuc dedit, in basilica ante Dominicam craccem quæscit. Et Udalricus senior comes Brigantinus (829), qui Briginhusin (830) dedit, in claustrum pausat. Gero quoque comes de Pfullindorf (831), qui prædiolum apud Adelberinwilare (832) dedit, ante ostium ecclesiæ jacet...

§ XXI.

333 Eppo quoque de Sanctomonte, ejusque conjux Tuotta (833) ad S. Petrum tumulati jacent in eadem ecclesia, quorum imagines super altare in muro depictæ sunt, et virili imagini ascripti sunt hi versus :

Hic jacet Eppo bonus de Sancto Monte patronus,
Maii quindeus est mortuus ipse Kalendis.

Super muliebrem autem imaginem descripti sunt hi versus :

Isthic Tuta malis jacet ejus collateralis;
Illa Kalendis seulis est tumulata Decembris.

Ex latere autem ejusdem parietis habetur tale epitaphium super Herimannum de Hirzisegge (834) et ejus conjugem Pertheradam :

Pertherat ætheri Herimanne perennia regni
Petri, suscipite precibus bona Gregorique,
Vos et vestra decens post debita Sablato proles
Isthinc octavam speratis adire beatam.

In altera parte ecclesiæ, ad S. Stephanum, jacent quatuor nobiles viri, qui simul occisi sunt, hoc est, Wernherus, Burchardus, Herimannus, Wolfarnus (835).

§ XXII.

Per hæc itidem tempora Geroldus, et ejus frater Herimannus dederunt apud Miminhusin, Ruti, Estrichswilare (836) et Niwiron (837), et ipse Geroldus

(834) Vid. supra § 17. In Necrologio legitur 1 Mart.

(835) Ad nobiles in monasterio Petershusano vel mortuos vel sepultos spectat etiam Joannes de Seinsheim, de quo in ejus Necrologio a l. d. 28 hæc altera manu inserta legitur : « Anno Dom. 1461, feria quinta post sanctum Pentecosten, obiit nobilis domicellus nostro in monasterio Petrishusen, videlicet Joannes de Sausheim, laro de Schwarzenberg, ejus annua dies erit die præscripta de nocte agenda cum vigilia et *Placebo* visitando sepulcrum, et in crastina cum missa pro defunctis decantanda, et deposit cum *Placebo*, sicut moris est talibus generosis nostro in monasterio anniversaria peragere. Propterea nobis et successoribus nostris ordinavit unam libram denariorum annui census de navigatione in Amlikain, secundum tenorem litteræ desuper confectæ per ejus relictam generosam dominam Cunigundam de Nellenburg comitissam. » Cunigunda Conradi Nellenburgici filia juxta Rittershusium primo comiti de Lupfen et Landgravo in Sulgingen, postea Joanni Baroni de Schwarzenberg nupsit; quem tamen apud Imhof De principibus Schwarzenbergicis haud reperio, uti nec in familia de Seinsheim.

(836) Escherichswilare dicitur in Necrologio 14 Jan., ac forte est Essersschwiler in Lindaviensi capitulo.

(837) Forte Neuffera in Rottwilensi capitulo, seeo pago Para.

334 temporibus Theodorici abbatis venerabiliter A usque in finem, ut crelimus, naviu Dei inundare valde in eodem monasterio conversatus est usque ad obitum suum, prius in barbatorum habitu, deinde in monachorum.

§ XXIII. *De Heinricho rege quarto.*

Anno ab incarnatione Domini MLVII [XLVI] Heinrichus tertius imperator obiit, et filius ejus Heinrichus quartus successit adhuc puer, annorum scilicet novem (838), qui per quadraginta et octo annos quasi titio fumigans oculos fidelium terebravit. Et enim felicissimum Romanum imperium cum accepisset serenissimum, per omnia reddidit turpissimum et turbulentum... In tantam autem vesaniam prorupit ut... omnia ecclesiastica officia simoniace venderet, et quoscunque religiosos episcopos sua scelera exsecrantes resciret, eos propriis sedibus privavit, et ipse alios suis flagitiis faventes ecclesiis prætulit, et omnia tam ecclesiastica quam sæcularia jura confundit. Pervenit enim tunc super Romanum imperium illa maledictio, quæ a Salomone præscripta legitur: *Væ terræ, cujus rex puer est (Eccle. x);* et in Job: *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi (Job xxxiv).*

§ XXIV.

Anno MLXIX Rumbaldus Constantiensis episcopus obiit, et Carolus (839) quidam per Simoniam a Heinricho rege eidem Ecclesiæ in episcopum transmissus; sed hi jam dicta hæresi deprehensus, a clero Constantiensi refutatus in præsentia regis, ipso quavis nimium furente, reprobatus est. Tunc rex iracundia permotus ait: *Quoniam idoneum spreverunt, accipiant ignavum;* et tunc Ottonem quemdam Saxoacum genere dedit eis episcopum.

§ XXV.

Anno MLXXV cum rex Heinrichus per omnia tyrannice viveret, et nec Deum nec homines vereretur, et investituræ episcoporum et abbatum pro velle suo distribueret, et cum pro hoc sæpe a legatis Gregorii papæ admonitus esset, nec emendare vellet, jam dictus papa Gregorius, qui et Hiltibrandus, congregata synodo (840) excommunicavit eum, et omnes **335** sequaces ejus, et juratos illi atque fœderatos absolvit, et abalienavit eos ab illo, et interdixit ne aliquis ab eo ecclesiasticum officium vel investituram susciperet; insuper clericis conjugia sub anathematis vinculo interdixit. Hac de causa tanta procella Ecclesiam impulit, quæ innumeros subvertit, et hactenus usque in præsens, sed nec

(838) *Leg. septem.*

(839) *Vid. Bertholdus Constant. in Chron. ad h. a.*

(840) *An. 1076 ex Bertholdo Const. in Chron. infra tom. II.*

(841) *Vid. mox infra, § 30.*

(842) *Hæc ad annum 1084 pertinent. Vid. infra § 52, 33.*

(843) *Bertholdus ad an. 1084.*

(844) *De comitibus in Altorf et Ravenspurgh vid. Origines Guelphicæ, ex quibus Welfo IV an. 1071, dux Baioariæ constitutus est. Berth.*

(845) *Alias Bertholdum. Vid. Lambertus Schaffna-*

burg., an. 1072.

§ XXVI.

Anno MLXXVII Ruodolfus dux Suevorum (841) jussu Gregorii papæ, et consilio Bertholdi ducis, et Welfonis Baioariorum ducis, aliorumque quamplurimorum catholicorum in villa Forcheim rer constituitur, qui tribus et dimidio anno regnum contra Heinrichum tenuit. Initium, imo incrementum dolorum hæc; nam inde exorta sunt prælia et seditiones et multæ sanguinis effusiones, et quod est deterius, multarum animarum perditiones.

§ XXVII.

Anno MLXXX Heinrichus rex anathematizatus Romanam cum magno sibi favente exercitu tendit, eamque sibi non immerito repugnantem obsedit, armisque cepit (842), Gregorium papam sede apostolica pulsatum in exilium satis impie trusit, et Wipertum Ravennatem archiepiscopum, ob scelera sua jam septennio excommunicatum (843), apostolicæ sedi imposuit, et ab eo coronam imperii sibi imponi fecit. Hic nefandissimus hæresiarcha sanctam matrem Ecclesiam infestavit plusquam decem et novem annis. Erat tamen litteris apprime eruditus, et lingua facundissimus, et si justus, huic officio satis esset idoneus.

§ XXVIII.

Cum igitur Heinrichus rex ecclesiastica officia, ut diximus, perverse tractaret, et jam divino judicio contritio et infelicitas viis ejus propinquaret, cepit C viam pacis perturbare, et nec Dei timorem præ oculis habere, nec hominibus, quæ justa erant, exhibere. Et ut pauca de multis dicam, Ottoni duci Baioariorum ducatum abstulit, et Welfoni de Ravisniburch (844) **336** tradidit. Bertolfum (845) quoque de Zaringen ducatu Carinthiorum privavit, et Luitoldo Genuensi (846) dedit. Ad hæc cum in Saxonia sæpe moraretur, eo quod ipsa provincia imperatoris coquina esse perhibetur, cepit tam conjuges quam filias principum constuprare et in hujusmodi facinoribus modum non habere. Has ignominias Saxones non ferentes ad rebellandum sunt incitati et exinde gravia prælia et seditiones sunt experti.

§ XXIX.

Et, ut ad superiora tempora parumper redeamus, D anno incarnationis Dominicæ MLXXIV (847), Heinrichus rex congregato exercitu Saxoniam sibi rebellantem hostiliter intravit, et apud aquas Unstruot cum

burg., an. 1072.

(846) *Imo Marquardo Luitolfi patri, comiti Murztalensi et Avelanzensi in Styria superiori, Heinrichi IV regis propinquo, cui cur Genuensis dicatur, nobis incompertum est.*

(847) *Berthold. ad an. 1075, uti et Lambertus Ernestus in hac pugna occisus erat Austriae marchio. Ernesti II Alemanniæ ducis filius. Eberhardi autem Nellenburgici filios Heinrichum et Eberhardum nominat Chronicon S. Blasii, quos Lucas p. 1052 Albertum et Theobaldum appellat.*

eis pugnavit, eosque devicit multisque occisis et A plurimis fugatis, quibusdam etiam sine conditione sibi traditis, victoriam adeptus est non suo merito, sed, ut credimus, Deo felicem Romanam rempublicam honorante. In hoc bello cum rege fuerunt duces Suevorum, Ruodolfus postea rex, et Welf atque Bertholdus, quamvis ei suspecti essent. Ibi occisus est ex parte regis Ernest marchio Orientis, et duo filii Eberhardi comitis de Nellinburch, qui Shalhussense monasterium fundavit.

§ XXX.

Igitur jam dicti duces Alemannorum statim post hanc pugnam regi rebellare cœperunt, ac diu inter se tractato consilio ad ultimum cum voluntate Gregorii papæ, qui et Hiltibrandus, convenerunt in villa, quæ Forcheim dicitur, cum Saxonibus et B Ruodolfum ducem Suevorum constituerunt regem, vivente adhuc Heinrico, sed excommunicato. Actum anno Dominicæ incarnationis MXXXVII, mense Martio. Qui Ruodolfus proximum Pascha egit apud Augustam Vindelicam; sed Imbrico ejusdem urbis episcopus noluit cum nec videre, nec salutare, sed quæ necessaria erant jussit abundanter ministrare. Inde digrediens Ruodolfus rex obsedit castellum quod dicitur Sigimaringin (848); sed comperto adventu Heinrici regis, 337 qui per juga Alpium cum exercitu veniebat ad liberandam munitiorem aufugit, et in Saxoniam perrexit. At rex Henricus dedit Frederico de Stouplin ducatum Suevorum, et filiam suam junxit ei in matrimonium, quæ genuit ei Fredericum et Cuonradum postea regem.

§ XXXI.

Item Henricus congregato exercitu contra Saxoniam perrexit, ad expugnandum Ruodolfum. Sed illi e contra congregati occurrerunt ei in provincia Baioaria, loco fluminis quod dicitur Strowe (849), dicentes nolle se regem longius fatigare. Ibi facta pugna vehementissima rex Henricus cum suis terga vertit, et ibi Diepoldum marchionem de Ciengin (850) cum aliis multis perdidit. Saxones igitur adepta victoria suos saucios et occisos levantes conciti abierunt. Rex autem Henricus ipsa die, superveniente duce Boemiorum cum valida manu post fugam ad locum pugnae rediit, Saxones quæsit, iterumque cum eis confligere voluit. At cum eos minime reperisset, suos quique tam occisos quam vulneratos levaverunt, et abierunt, ac circumquaque omnia præda, ferro et igni devastarunt (851).

(848) Burchardus De cas. S. Galli c. 7. castellum hoc pariter Sigimaringen appellat, Zolleranorum principum hodie sedem in Suevia.

(849) Bertholdus auctor ad an. 1078.

(850) Notum est imperiale Sueviæ oppidum Cengen, at nulli ejus comites, multo minus marchiones. Forte dominium olim ibi obtinebant comites de Lechsgmunde, quorum aliquos fuisse principes ac duces scribit Bruschius de monasterio Kayersheim ab ipsis fundato. Certe ex illis Theobaldus et Henricum in hac pugna occubuisse testatur annalista Saxo, et Chronicon Magleburgense (Meybov. Script. t. II, p. 513); qui is ipse Diepoldus marchio hic me-

§ XXXII.

Post hæc Henricus rex Italiam perrexit (852), Romam cum exercitu venit eamque sibi rebellantem armis cepit, Gregorium papam ejecit post multas injurias, quas ei fautores ejus prius irrogaverant. Nam cum quodam tempore in sancta nocte Nativitatis Domini in Romana urbe primo galli cantu missam, ut moris est, celebraret, a quodam Crescentino (853) cive Romano, regis fautore, gladio est appetitus, et forti ictu in capite percussus 338 ad terram concidit. Deinde ad sui vesaniam cumulandam in captivitatem eum redegit, et in turrim suam trusit. Sed eodem die a fidelibus ipsa turri destructa papa ante vesperam altario, unde impie abstractus fuerat, pie restitutus est, et missam, quam in galli cantu cœperat, adhuc jejunos et ab aliis sustentatus vespere complevit, nam eam prius ad communionem peregerat.

§ XXXIII.

Gregorio papa catholico expulso et in exilium satis impie detruso, Henricus rex quemdam schismaticum nomine Wipertum, prius Ravennatem archiepiscopum, sed jam septennio ob scelera sua a papa excommunicatum, sedi apostolicæ indigne præfecit, et ipse ab eo consecrationem imperialem suis nequitias satis condigne percipit; hoc enim non consecratio, sed magis exsecratio nominandum est. De hoc etiam superius (854) retulimus.

§ XXXIV.

Interim rex Ruodolfus congregato exercitu Boemiam voluit intrare eamque devastare (855), sed C dux Boemiorum cum Selavis, adjunctis sibi etiam aliis complicitibus regis Henrici, occurrit ei in flumine quod vocatur Elstere, ibique facta pugna valida multi ex utraque parte ceciderunt. Ipse autem Ruodolfus rex in ipso flumine lancea graviter vulneratus, de equo in aquam cecidit; sed a suis sublevatus et in campum delatus, supervenientibus episcopis poenitentiam et viaticum accepit. Cum autem jam esset in morte, caput, sicut fertur, elevavit et ait: « Quis, inquit, habet victoriam? » At circumstantes dicerent: « Vos, domine! » caput reclinavit et ait: « Jam, inquit, non curo de mea morte, si eam excipio cum triumpho honore. » Ita D rex Ruodolfus eadem die vitam finivit apud Elstere atque a suis Mersiburch delatus, ibique honorifico sepultus est in ipso choro basilicæ, et imago ipsius ex ære fusa atque deaurata super tumulum ejus moratus esse videtur.

(851) In margine apponitur: « Tertium bellum fuit apud Madilrichistat, in quo iterum rex Ruodolfus victor cum Saxonibus exstitit, Henricus autem fugit. »

(852) Vid. supra § 27, spectat ad an. 1084.

(853) Rem fuse describit Bertholdus auctor ad an. 1076 ubi tamen faciorem auctorem non Crescentinum, sed Quintium seu Cincium nominat.

(854) Num. 27. Vid. Bertholdi Chron. an. 1084.

(855) De hoc Rudolphi regis consilio silent ceteri scriptores ad an. 1080, quo hæc facta sunt.

transposita est. In hoc bello victoria dubia fuit, quoniam ex utraque parte fugerunt: attamen Sclavi regionem suam ab invasione Saxonum defenserunt. Actum anno Dominicæ incarnationis **MLXXX**, Idus Octobris.

§ XXXV.

339 Delinc sequenti anno proceres Saxonum et Suevorum convenerant (in loco) qui vocatur Ohso-
nefurt, et Herimannum constituerunt regem, genere Francum de Glichberg (856) virum nobilem, decorum, strenuum et idoneum, anno Incarnat. Dom. **MLXXXI** regnavitque annis septem.

§ XXXVI.

Post hæc dux Suevorum Fridericus, et Cuono Palatinus de Fohiburch (857) cum cæteris Heinrici regis satellitibus congregati quasdam munitiones in Baioaria ceperunt, et usque ad munitionem, quæ vocatur Werde, accesserunt, **340** eamque ceperunt. Inde cum abirent, ecce Herimannus rex cum exercitu Suevorum supervenit, eosque in loco, qui vocatur Hoste comprehendit. Initio autem bello acriter ex utraque parte pugnaverunt, cumque animose pugnarent, et neutra pars cedere vellet, unus ex parte Alamannorum clamasse fertur magna vociferatione: *Eia, inquit, Suevi, fortiter pugnate; ecce fugientes Bajoarios videte, nullum ex eis abire dimittite.* Quam vocem audientes Baioarii, et putantes ita esse, sicut ille malignus dixerat, omnes pariter terga verterunt et unus alium fuga prævenire cupierunt; plures autem ibi ceciderunt. Ibi cecidit Cuono Palatinus de Fohiburch cum multis aliis.

§ XXXVII.

Iterum rex Henricus papam Gregorium multis blanditiis (858) delinivit ut se reconciliaret; sed ille

(856) Hermannum regem familie comitum Luxemburgensium adnumerant historici, ex quorum testimonio patrem habuit Gisbertum comitem, qui filius erat Friderici comitis Luxemburgensis: de quo hæc refert anonymus Weingartensis de Guelphis principibus cap. 5. (Leibnit. *Script. Brunsvic.* t. 1, p. 785.) « Guelpho (filio Rudolphi fratris S. Conradi Constantiensis episcopi) uxorem duxit de gente Salica, de castro Glichberg, Juitham nomine, sororem Henrici ducis Noricorum, et NB. Friderici ducis Lotharingorum, etc. » simul enim Lotharingiæ inferioris dux erat Fridericus iste, an. 1048 ab Henrico III imp. constitutus, de quo Hermannus in chronico ad. an. 1046 et seq. Rem vero clarus explicat idem anonymus ex codice Weingartensi emendatus (Hess *Monument. Guelph.* p. 12), ubi idem castrum non Glichberg, sed Glizberch, et pro Juitha Imiza nominatur. Utrouque autem nomine Glitzberg et Luxemburg eosdem comites Luxemburgenses venire notat Scheidius in notis ad origines Guelphicas (t. II, p. 222). Dum vero ibidem ad Bertholdum seu Bernoldum nostrum Constantiensem et Lambertum Schaffnaburgensem provocat, vereor ne similitudine nominis deceptus sit Scheidius. Bernoldus quidem ad annum 1059 scribit: *Fridericus et frater ejus* (aut ex aliis codicibus *fratres ejus*), *de Glichberga Henrico regi rebellant*, id tamen mox postea explicabimus. Aliud est de Lamberto, qui ad an. 1075 scribit, Herimannum comitem de Giltzberg in pugna Henrici contra Saxones vacillantem regis aciem restituisse; quem Scheidius eundem esse putat, qui postea rex factus sit. Quamvis enim tunc a partibus

A tenax justitiæ nullo modo deflecti potuit, nisi ille ab impietate sua resipisceret. Ac propterea pulsus patria Salernum petiit, ibique (859) synodum congregavit ac iterum contra Wipertum et l'emicum gladium excommunicationis exacuit, et contra omnes fautores eorum et erroribus eorum consentientes; excepit autem rusticos et pueros ac mulieres qui nec armis nec consiliis eos juverant.

In eadem civitate sine vite præventus hoc memoriale autem obitum suum dixisse narratur: *Quoniam justitias dilexi, et facientes prævaricationes odire, ideo morior in exsilio.* Obiit autem anno Incarnat. Dom. **MLXXXI** (860).

Rex autem Henricus de Italia in Theutonicas partes rediens Welfonem ducem Vindelicam Augustam odio Sigifridi episcopi obsidentem reperit, eumque inde exterruit (861).

§ XXXVIII.

Anno incarnat. Dom. **MLXXXVI** (862) si eles S. Petri generale colloquium post festivitatem apostolorum prope Wirziburch conlixerunt. Quod rex Henricus perturbare volens cum exercitu supervenit, sed multitudine **341** Suevorum cum principibus suis superveniente ad tempus locum dedit. Ipsis autem Herbipolim adjunctis Saxonibus circumstantibus, Henricus rex exercitu viginti millium congregato, ad liberandam urbem aciem direxit. Illi autem, erecta cruce obviam ei duobus milliariis non tam armis quam misericordia Dei freti, processerunt. Interfectis autem ex parte regis valde multis, Suevi et Saxones victores exstiterunt, et ex sua acie non nisi tres tantummodo perdiderunt. Tulerunt autem non tantum scrinia cum regalibus vestimentis, sed et episcoporum infulas qui cum eo erant in bello

Henrici steterit pariter ut Rudolphus dux et Welfo Hermannus ex superioribus affinitate junctus, a quo tamen cum illis postea ab illo deficere potuit. Quæ etiam videri posset ratio, cur eum post mortem Rudolphi an. 1081 principes regem constituerint, ob comprobatam nempe bellicam ejus fortitudinem. Dum autem genere Francus hic dicitur, convenit cum citato Weingartensi anonymo, qui Fridericum Hermannum avum de gente Salica fuisse scribit, ac ideo notatur ut Luxemburgense castrum Glitzberg distinguatur ab alio cognominis castro, olim in Thuringia prope lenam sito. Inde forte fuit Fridericus et frater ejus de Glichberg, qui an. 1059 juxta Bernoldum regi rebellaverunt. Id vero de Hermannus nostro intelligi nequit, qui nullum fratrem Fridericum habuit, et ex Lamberto adhuc an. 1075 in exercitu Henrici strenue militavit.

(857) Bertholdus hæc ad an. 1081 refert uti et annalista Saxo, qui Cononem hunc Cononis Palatini comitis filium nominat, Palatini scilicet Bavarici de Vohburg; neutrum tamen in Luca, p. 1158 reperire est, nec apud Lazium.

(858) Berthold. ad an. 1083.

(859) Vid. infra § 42, et Bertholdus ad hunc annum, ubi Salernitana hæc synodus contra omnes fere astruitur. Quæ autem hic de exceptis ab excommunicatione habentur, a synodo anni 1078 pertinent.

(860) Substituendus est ex § 42 annus **MLXXXV**.

(861) Vid. Chronicon Augustanum ad an. 1081 et 1084, ad quem etiam consulendus Bertholdus.

(862) Conf. Bertholdus ad h. a. ex quo ista ad verbum fere desumptis chronologus noster.

abstulerunt, et illa nocte in eodem campo inter cada- A
vera occisorum castra metati sunt, deinde ad obsi-
dionem revertentes, civitatem sine sanguine cepe-
runt.

§ XXXIX.

Igitur Herimannus rex (863) cum in Alemannia
commoraretur, et regios sumptus non haberet, ut
secundum regiam dignitatem conversari potuisset,
eo quod nullus episcoporum ei subjici vellet, deven-
nit Constantiam civitatem et aliquot diebus ibi man-
sit; inde Rhenum transivit, et in monasterio Petris-
busensi fere septimanam transegit. Postea Saxo-
niam perrexit, et, cum quodam tempore juxta castel-
lum quoddam transiret, unus ab arce fortuito casu
saxum jecit, regemque inopinato ictu in capite per-
cussit, ex quo non post multum vitam finivit.

§ XL.

Deinde post sex ferme annos (864) Cuonradus
filius Heinrici regis patris, ut ipse fatebatur, scelera
fugiens ad Italiam transivit, ibique paucis tempore
regnavit, et veneno vitam finivit atque apud Flo-
rentiam civitatem sepultus quiescit.

§ XLI.

Post has varias luctas, et multas calamitates, et
immensas sanguinis effusiones et plurimas anima-
rum perditiones, Henricus demum solus obtinuit
monarchiam, omnes pene principes ei reconcilia-
tur, legitimum imperatorem fatentur. Habebat au-
tem semper omnes civitates Rheno flumini adjacen-
tes aliasque potentes et metropolitanas civitates fœ-
deratas; sed 342 et plerique episcoporum ei ita
erant connexi ut nulla ratione ab eo potuissent di-
vellii. In quibus Otto Constantiensis episcopus cum
juramenta, quæ ei juraverat, nullatenus ex jussione
et auctoritate apostolica infringere vellet, a religiosis
catholicis repudiatus est.

§ XLII.

Anno ad incarnat. MXXXV Gregorius papa, qui et
Hilibrandus, cum esset Salerni exsul, collecta syn-
odo iterum sententiam anathematis in Wipertum
schismaticum, et Henricum regem dictum et in eo-
rum fautores promulgavit. Hanc sententiam legati
sedis apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis episco-
pus in Francia, Otto Ostiensis episcopus, postea
vero papa, in terra Theutonicorum usquequaque di-
vulgaverunt.

(863) Specialia hic de ultimis Hermanni regis fati-
s habet scriptor noster, quæ desunt in Bertholdo ad
a. 1088 addenda illis, quæ habet Calles Annal. Ec-
cles. t. V, p. 856 seqq.

(864) Nempe a. 1093; ex Bertholdo an. 1101 mor-
tuis, teste Annal. Sax.

(865) Trithemius Annal. Hirsaug. ad an. 1085,
ubi tamen fundationem Petershusani cœnobii eidem

§ XLIII.

De Hirsaugia, et Gebhardo III Constantiensi
episcopo.

Ea tempestate spiritualis disciplinæ ardor quam
maxime fervebat apud monasterium quod dicitur
Hirsaugia, et multi tam nobilium quam ignobilium
clericorum et laicorum, sed et monachorum de aliis
locis illuc confluebant, et de procella anathematis,
quæ tunc navim Ecclesiæ vehementer impingebat,
quasi de maximo naufragio emergentes illic quasi ad
portum confugiebant, et quietem optatæ salutis se in-
venisse gaudebant. Inter quos Gebhardus vir nobi-
lissimus, frater Bertholdi II ducis de Zaringiu, qui
præpositus erat apud Xantum, mundana relinquens
ad jam dictum se contulit monasterium (865), et
sicut habitum mutaverat ad religiosum propositum,
ita arripuit et dignitatem morum.

§ XLIV.

Igitur cum ex legatione apostolica Otto Ostiensis
(866) episcopus Constantiæ advenisset, et ipsam Ec-
clesiam pastore viduam propter damnationem Ot-
tonis, qui ibi episcopus fuerat, invenisset, habuit
consilium venerabilium Patrum et religiosorum ca-
tholicorum, qualiter ejusdem Ecclesiæ gubernationi
343 provideret. Aderat tunc forte Willihelmus ab-
bas Hirsaugiensis, vir, inquam, Deo et hominibus
acceptus, quia erat litteris apprime cruditus et in
regulari disciplina studiosissimus, humilis, mansue-
ctus, mundi contemptor, monachorum et totius sancti-
monix amator diligentissimus.

§ XLV.

Hic cum conventui interesset et supradictum
Gebhardum secum haberet, tractare cœperunt de
eligendo episcopo catholico, quoniam spes non erat
de Ottone damnato. Inter hujusmodi colloquia Geb-
hardus monachus retro altare B. Mariæ secesserat,
ibique orationibus secretius vacabat. Quid multa?
Eundem Gebhardum episcopum Constantiensi Ec-
clesiæ eligunt, et post omnium unanimiorem, ipso
rem prorsus ignorante, accedunt ad eum et dicunt
quia Dei gratia, hæc Ecclesia te sibi episcopum elegit
hodie. Quo audito spiritus ejus elapsus est, ita ut in
terram corruens, quasi mortuus jaceret. Resumpto
tameo spiritu invitum eum fecit ipsa die, hoc est in
festivitate S. Thomæ, presbyterum et crastina die
ordinavit episcopum (867). Otto vero depulsus pos-
sessionem ejusdem Ecclesiæ, quæ dicitur Colmbra
(868), adiit, ubique uno pene anno commoratus
vitam finivit.

tribuens illum male cum Gebhardo II confundit.
Xantum, ubi præpositus antea erat, Cliviæ oppi-
dum est cum insigni olim ecclesia collegiata in diœ-
cesi Coloniensi.

(866) Vid. Bertholdi Chron. ad an. 1084.

(867) Ita et Bertholdus an. 1084; unde corrigendus
est Manlius, qui id die 13 Dec. factum scribit.

(868) Otto depositus sequente anno 1085 in con-

INCIPIT LIBER TERTIUS.

§ I. Quomodo Hirsaugienses ad Domum Petri venerunt.

Cum apud monasterium S. Gregorii papæ, quod dicitur Domus Petri, vigor regularis vitæ jam jamque deficeret, et nec proficue esset, nec deesset, et Gebhardus Hilpfontificalis sedem ex apostolica auctoritate apud **344** Constantiensem Ecclesiam obtineret, colens in monasterio ecclesiæ suæ contiguo defectum divini ministerii excrevisse, interpellavit venerabilem Willihelmum Hirsaugiensem abbatem, ut de suo monasterio regulares viros ad Petrihusam dirigeret, per quos monasticus ordo inibi revivisceret. At ille, sicuti erat promptus ad omne bonum patrandum, misit egregios viros et valde religiosos, et cum eis Ottonem quemdam, qui eorum abbas esse deberet, si ejus vita et mores post probationem eisdem complacerent. Sed cum post modicum isdem Otto fratribus suis displiceret ejusque magisterio nequaquam subijci vellent ad monasterium suum redire jussus est.

§ II.

Luitoldus quoque abbas ejusdem monasterii, et Ruopertus scholasticus et alii quidam de prioribus fratribus, Hirsaugiensibus adventantibus locum dederunt et ad Augense monasterium se contulerunt; quidam etiam se ad clericalem habitum transtulerunt. Jam dictus autem Ruopertus egregius erat magister in omnibus liberalibus disciplinis, sed et Bernhardus itidem ejusdem monasterii monachus summæ sapientiæ et doctrinæ vir, qui tunc temporis ambo simul multitudinem magnam discipulorum in eodem loco nutrierant, quoniam scholis præerant et plerosque ad optimam eruditionem provexerant. Hic tamen, Bernhardus (869), sed et Wernharius pari pene pollens eruditione, anathema fugientes, Hirsaugiensi se monasterio jam pridem sociaverant.

§ III. Quomodo Theodoricus advenit, et de genere ejus et conversatione.

Igitur transmissi a Willhelmo abbate Hirsaugienses monachi, viri valde religiosi, monasterium Domus Petri subintrantes, et spiritalem militiam, prout destinati fuerant, fortiter exercentes, cum Ottonem sibi designatum **345** magistrum in brevi reprehend-

cilio Quedlinburgensi denuo anathemate percussus est, et teste Mantio a. 1086 in excommunicatione mortuus ac Basileæ sepultus, quod idem asserit Bucelinius in Chronologia Constant. Unde vero admodum simile videtur Columbram hand aliam esse quam Columbram, seu Columbariam, aut Coluvariam in superiore Alsatia ac diocesi Basileensi.

(869) Facile hic auctor fuerit Apologetici *super excommunicationem Gregorii VII*, quem inter Bernoldi opuscula edidit Gretserus, t. VI, p. 29, quemque ex Hirsaugia allatum scribit Bernoldus ad Adalbertum Argentinensem præpositum (*infra* t. II). Et forte ipse codex Gretseri nomen Bernardi, seu Bernoldi, prætulit. Exinde vero, quod Bernhardus hic pridem jam ante annum 1085 in Hirsaugiam concesserit, distinguendus est ab altero æquivoce Constantiensium scholarum magistro, Corbeiciensi postea monacho, ad quem exstant Bernoldi nostri epistolæ

in quibusdam deprehendissent, protinus eum ad suos remisissent, et alium, qui eis præesse dignus esset, favente Gebhardo episcopo destinari petierunt. Quapropter Willihelmus abbas optimo consilio usus, misit venerabilem valde virum Theodoricum (870), omni sæculari et monastica eruditione apprime instructum, et huic regimini satis idoneum.

§ IV.

Hujus pater Guono comes concubinam habebat, nomine Berham, sibi valde dilectam, nec aliam uxorem duxerat præter eam, quæ ei tres peperit filios, corpore valde formosos, animo vero non minus acutissimos, Luitoldum scilicet, Marquardum et Theodoricum. Sed Luitoldus et Marquardus, cum post obitum patris in jus Hartmanni comitis de Dilingin cessissent, eo quod ex ancilla nati essent, facti sunt tamen in omni re militari acerrimi et nimis animosi, adeo ut rex Henricus Luitoldum inter duodecim quos scelerum suorum semper secum conscios et fautores habuerat, assumpsisset, quoniam erat fortis viribus et celer valde, et omni militari strenuitate conspicuus. Unde et ab eodem rege privilegium libertatis promeruit tam sibi quam suis posteris omnibus.

§ V.

Theodoricus vero in primævo juvenutis flore illecebris carnis, prout animus suggestit, indulisit; sed maturius animum ab hac intentione coercuit, litteris quippe ad unguem erat instructus. Habitudo optimæ, facundus lingua, forma satis veneranda, monasterium S. Uodalrici apud Augustam Vindelicam petiit ibique se primitus monachum fecit. Sed quoniam virus anathematis tunc temporis non solum clericos et laicos, sed etiam monasteriales quamplures infecit, venerabilis Theodoricus huic se periculo subtrahens Hirsaugiam petiit, ac, se eidem monasterio socians, magisterio Deo digni abbatis Willihelmi se subiecit et sub hoc in omni regulari vitæ disciplina in tantum intra breve spatium excrevit ut non tantum subesse quantum eum præesse deceret. Tum primum eundem Cellæ, quæ **346** appellatur Augia Leporis (874), prælatus est, ac deinde

infra t. II edende. Notanda hæc sunt pro Hist. Silvæ Nigræ t. I, p. 274; ubi de hoc Bernhardo conjectura ex dictis emendanda venit.

(870) Hujus Theodoricus amplum elogium tenet Trithemius (*Annal. Hirsaug.* t. I, p. 267.) quin ejus generis meminerit, de quo et nos nihil certi affirmare valeamus, in Suevia tamen, ut ex dicendis colligitur, reperiendo. Vid. disquisitio prævia, § 25.

(871) Nomenclatura hæc cellam Hasenau, vel potius Hasungen in Hassia et diocesi Moguntina indicare videtur, cui an. 1079 Giselbertus ex Hirsaugia abbas præfectus est an. 1085; inde pulsus (*Gall. Christ.* t. V, p. 581) sub quo certe Theodoricus isto prioris officio functus est, inde ad idem officium administrandum Hirsaugiam revocatus, ut scribit Trithemius l. c., p. 289. Vid. Geberti Hist. Nigræ Silvæ t. I, p. 272 et 293. Notatur quidem infra § 17 Hasunouwa ab Udalrico comite Brigontino Peters-

ad monasterium revocatus, ac prior totius congregationis appellatus strenue per aliquod tempus prae-
fuit.

§ VI. *Quomodo Theodoricus ordinatus est.*

Anno ab incarnatione Domini **MLXXXVI** Gebehardus tertius ejusdem nominis Constantiensis reverendus episcopus, eximiiis precibus impetravit a Willihelmo divae memoriae Hirsaugiensi abbate, ut venerabilem virum Theodoricum monasterio S. Gregorii, quod dicitur Domus Petri, dirigeret, quatenus eidem praeset et regularem vitam inibi juxta normam sui monasterii institueret. Quod cum impetrasset et idem Theodoricus transmissus advenisset, ex concordia petitione omnium fratrum ordinavit eum jam dictus episcopus abbatem eidem monasterio in festivitate S. Barnabae apostoli (872), eumque dilexit, fovit et, in quibuscunque potuit, ei semper solatio fuit.

§ VII.

Ordinatus autem omni religiositati operam dedit, et animas et corpora subditorum omni sollicitudine procuravit, summa disciplina eosdem educavit, numerum discipulorum multiplicavit ita ut in brevi plusquam quadraginta monachos et amplius quam quinquaginta barbatos fratres haberet, quibus omnem abundantiam victus et vestitus tribuit eorumque vitam in magna districtione coercuit.

§ VIII.

Et quia chorus erat brevis, quoniam gradus, per quos in sanctuarium ascendebatur, locum occupabant, gradus diminuit lapidum, et numerum ampliavit canentium, et lapides abstulit atque homines pro eis in locum ipsorum constituit; chorum quippe sanctuario pene coaequavit, uno tantum gradu sanctuario supereminente, atque ita in choro stantibus locum dilatavit. . .

§ IX.

347 De ipsis autem gradibus quos de choro sustulerat, alia deinceps aedificia decoravit. Lavatorium quippe fecit, ubi partem eorumdem graduum posuit et capitulum et totum in circuitu renovavit claustrum. Ambitum quoque cellae muro circumdedit, sed et porticum super sepulturas antecessorum suorum abbatum fecit. Haec autem omnia et alia dehinc narranda non ex redditibus, nec ex divitiis ejusdem loci, sed ex donationibus fidelium consummavit, quoniam propter novitatem mundae vitae, quae nuper in istam processerat per eum provinciam, omnes eum excolebant et amabant plures ei se suaque dedentes. Sed et episcopus Constantiensis Gebehardus quam maxime eum juvabat dando, et quoscunque sibi ob culpas suas obnoxios tam clericos quam laicos ei committendo et, quoniam idem Pater facundus erat lingua, aurem benignam ei in

husano monasterio donata, quae eadem forte est ac Hasenaw, cellam tamen ibi haud reperio.

(872) Incipit ergo regimen Theodorici abbatis a die 11 Jun. an. 1086; quo adeo Gebehardus adhuc

A omnibus accommodando. Ad hoc accedebat quod omnibus nimis erat largus et sibimet ipsi parcus; nam corpus suum jejuniis nimis attenuabat, omnibus autem secum manentibus, sed et adventantibus, omnem abundantiam tribuebat. Unde etiam semper in maximo angore erat positus, quoniam maximis debitis jugiter erat astrictus; atque en, quoniam in Domino sperabat, ipse facili largitate cuncta reddebat.

§ X.

Anno ab incarnat. Dom. **MXCII**, venerabilis abbas Theodoricus capellam in meridiana plaga basilicae secus sanctuarium in edito construxit in honore S. Uodalrici episcopi, et S. Nicolai, et S. Afrae, atque SS. Joannis et Pauli, vi Kal. Julii dedicari fecit. Collocavit autem ibi reliquias sanctorum. . .

§ XI.

Dein sequente anno, hoc est Dominicae incarnationis **MXCIII**, indict. 1, fecit capellam ex aquilonari parte sacrarii, eamque v Idus Sept. dedicari fecit in honore S. Dei genitricis Mariae, et aliorum sanctorum, quorum reliquiae ibi habentur. . . Ad hanc capellam conventus omni die post vespere et matutinos in honore S. Mariae solemniter procedit, ibique post canticum et antiphonam atque orationem ejus, vespere sive matutinos de omnibus sanctis et pro defunctis canit.

§ XII.

348 Item anno Dom. incarnat. **MXCIII**, indict. II, Theodoricus abbas capellam S. Michaelis renovavit et auxit; erat enim parvissima ita ut vix duodecim homines capere potuisset. Est quippe juxta infirmariam, inter quam et jam dictam capellam erat aedificula, in qua etiam plerumque infirmi cubabant; quam praedictus abbas destruens capellae addidit, ac novum altare fabricavit, eamque a venerabili Gebehardo episcopo, tertio ejus nominis, sicut et superiores, dedicari fecit (873) die Nonas Julii in honore Domini et S. crucis, specialiter vero in honore S. Mariae matris Domini, et S. Michaelis archangeli et omnium sanctorum.

§ XIII.

Sed et capellam S. Andreae augmentavit et eidem addita aedificia barbatis fratribus deputavit, quae prius erant habitacula abbatum ejusdem loci. Ipsa autem capella erat valde parvula, etc. . .

§ XIV. *Quales discipulos habuit.*

Habebat autem idem ven. Pater tunc temporis egregios viros, valde religiosos, optimae formae et doctrinae sub cura sua, in quibus erant Meinradus pridem abbas, de quo superius retulimus (874), Bernhardus scholasticus, et Cuono, Wernharius de Alshusin caligans oculis, Gozhalmus et Eberhardus, atque Henricus scriptor. Ili omnes ex antiquis

Constantiae fuit.

(873) Planum hinc sit Gebehardum, etsi sede sua pulsus, subinde tamen Constantiam revisisse.

(874) l. II, § 15, et infra § 18, 20.

fratribus; sed et Sigiherus scolasticus, et Eppo, A
atque Gebehardus avus meus. . .

Bernhardus, quem etiam superius nominavimus, doctor erat eximius, monastica quoque disciplinae custos enituit diligentissimus. Hic quadam nocte visionem vidit, quam ipse litteris comprehendit. . .

§ XV.

Erat alius quidam presbyter, Cuono nomine, in ipso monasterio, quem etiam antea nominavimus, vir, inquam, formosus valde, ex prioribus monachis, qui etiam Rinaugiensis (875) monasterii regimen promeruit, illuc **349** quippe in abbatem assumptus fuerat; sed quadam die contra servum ira commotus, cum cum pécúlo incaute percussit, ex quo ietu idem homo infirmari cœpit et vitam finivit. Ea pro culpa non solum presbyterii honore, sed et regiminis est privatus dignitate. Ergo ipsum locum reliquit, et in provinciam, quæ vocatur Riez, abiit atque in eisdem partibus pontificatus officium sibi fraudulenter usurpavit, ecclesias dedicavit, homines oleo confirmationis fallaciter perunxit et alia pontificalia officia peregrit, et exinde non modicam sibi pecuniam aggregavit. Cunque in hoc voluntati suæ plene satisfecisset, depositis vanitatis suæ infulis ad monasterium suum pristinum, hoc est Domum Petri rediit, et se magisterio ven. Theodorici abbatis subdidit. Cunque altaris officio jure careret, et tamen vir valde idoneus esset, abbas Theodicus obnixis precibus apud Gebehardum episcopum impetravit quod ei tandem missas agere concessit. . .

§ XVI. De Udalrico Brigantensi.

Circa hæc tempora multi familiaritatis magnam gratiam habebant apud ven. Theodicum, eo quod ipse esset vir religiosus et prudens, et utilis actu et consilio: et ideo nobiles et divites quique ad eum conveniebant undique et ejus exemplo atque consilio proficere cupiebant. Inter quos Udalricus Brigantinus (876) comes vir nobilissimus et speciosus maximam habebat amicitiam cum eo et familiaritatem.

§ XVI.

Et erat quidam solitarius, nomine Diedo, qui fecerat sibi oratorium et habitaculum in saltu qui

(875) Cuno Gerungi in abbacia Rhenaugiensi circa an. 1030 successor primus ibi consuetudines Hirsangienses ex suo monasterio introduxit. Perpetrato autem casuali homicidio relicta dignitate aliorum clam abiit, episcopalia quoque munia sibi usurpans. Scriptor provinciam Riez vocat, quod dubium est, an de Riesa seu Riezza Rhætiensi pago in Nordgovia, an de Regio in provincia (Rieze) intelligendum veniat. Consultas interea Gebehardo episcopo Urbanus II ut cum dispensatione dignitatem retinere possit, rescripsit. Vid. Canon *Clerico* 37 distinct. 50, ubi pro Gwarnerio Narbonensi substituendus videtur Gebhardus Constant, maxime cum tempore Urbani II nullus Quamerius fuerit episcopus Narbonensis: quamvis ibi de jactu lapidis

vocatur Andolsibuoeh (877), et fecerat novalla **350** circa se, et videbatur idem locus ad servitium Domini opportunus. Postquam vero jam dictus solitarius in Domino pausavit, Udalricus comes rogavit ven. Theodicum ut ibidem cellam ædificaret, et regularem vitam inibi institueret: quod ille prorsus se facere abnegavit, nisi eundem locum monasterio suo in proprietatem contraderet, ut si laboraret, aliquem inde etiam fructum perciperet. Inde diu habita deliberatione tandem comes consensus, et reliquias sanctorum, quæ in loco solitudinis jam dictus servus Dei in oratorio suo habuerat, ad monasterium S. Gregorii transmisit, ac postea eundem locum, qui vocatur Andokisbuoch, et aliam possessionem, quæ dicitur Hasuuouwa (878) Petrishusensi monasterio in perpetuam proprietatem et ministerium fratrum Deo et S. Gregorio per successiones temporum ibidem jugiter servientium coram idoneis testibus absque ulla contradictione contradidit ea conditione, ut ibidem cella ædificaretur, et monachorum habitatio pro facultate loci jugiter haberetur.

§ XVIII.

Hac donatione peracta cœpit abbas Theodicus eundem locum incolere, et multo labore atque sumptu oratorium ibi et claustrum ex ligneis tabulatis construxit, quod in honorem S. Petri apostoli dedicari fecit, et, deputatis illuc idoneis fratribus, Meinradum (879), de quo etiam superius retulimus, eis præfecit. Cumque aliquandiu illic demorarentur, et numerus fratrum augeri cœpisset, et propter longitudinem et difficultatem itineris victualia et quæque necessaria illic deferre minime potuissent, eo quod idem locus longe in saltu situs esset, inierunt consilium ut cellam ad Brigantium transporterent, ubi fratres facilius et opportunius necessaria habere potuissent.

§ XIX.

Igitur abbas Theodicus venit ad locum qui dicitur Brigantium, et secum adduxit Gebehardum episcopum, et Meinradum, atque Uodalricum comitem cum aliis huic negotio necessariis, ut viderent ubinam cella ædificari debuisset, quoniam quidem eam de saltu permutari placuisset. Diu ergo de his habita deliberatione placuit illis, ut, juxta ecclesiam

sermo sit, nihilque de dignitate memoretur.

(876) Vid. supra l. II, § 20. Hic de Udalrico juniore sermo est, qui in charta Henrici IV an. 1095 Udalricus comes de Braganca nominatur, ejus comitatus in Churwalla situs fuit. Bergott t. II, p. 450. Vid. disquis. § 24.

(877) Videtur esse Audelspuech in capitulo Lindaviensi.

(878) Num forte hæc est Augia Leporis, de qua supra § 5 hodie simpliciter dicitur Auw in eodem Lindaviensi capitulo.

(89) Is est Meginradus antea abbas Petershusii. Vid. supra § 14. Hic ad an. 1087 primus Augia Albie Brigantinae post restaurationem abbas dicitur in Gallia, Christiana t. V, p. 972.

ejusdem **351** loci fieret, si Ludewicus (880) comes A suam partem ejusdem ecclesie ad hoc permittere voluisset; est enim ibi ecclesia baptismalis, cujus medietas sicut et silvæ et omnium reddituum earundem partium pertinet ad Pfulindorfenses proceres, sicuti et altera medietas ad Brigantienses. Itaque Ludewicus comes nequaquam acquievit ut partem suam traderet. Qua de re cassato priori consilio verterunt se alio. Et quoniam prior cella quamdam casellam juxta possederat, hanc adierunt et circumquaque inter fruteta locum opportunum quæsierunt, ac Domino præmonstrant: invenerunt. Nam ven. Gebhardus dum orando circumiret, et loca circumspiceret et exploraret, uno in loco repente substitit et ibi cellam fieri judicavit.

§ XX.

Omnium ergo votis in idipsum concordantibus, cepit Theodoricus ibi cellam construere, et sumptu atque stipendio sui monasterii, cui idem locus, sicut et prior, in proprietatem traditus fuerat, primo quidem oratorium, deinde claustrum (881), omnia ex tabulatu ligneo ædificavit et in honore S. Petri dedicari fecit; Meinradum autem ibidem abbatem constituit, sicut et olim apud Donum Petri fuit. Ipse tamen frequenter eum locum visitabat et ejus utilitatibus prospiciebat. Nam fere per quinque annos, quidquid de Eichstettin ad Petrishus venire debuerat, ad ædificationem harum duarum cellarum expendebat. Ad hæc sacras vestes et libros ac sanctorum reliquias, tam eas quæ primitus directæ fuerant de Audoltisbuoch, quam alias multas et magnificas (contulit).

§ XXI.

Deinde cum idem locus proficere cœpisset et ditescere, cœperunt tractare qua ratione idem locus libertate possit donari. De hoc igitur diu habito consilio invenerunt, nullatenus hoc melius posse fieri, nisi ut comes Udalricus Petrishusensi monasterio prædium, quod dicitur Biginhusin (882), quod pater suus olim donaverat, redderet, et ipse versa vice Brigantium a monasterio reciperet. Siquidem idem comes adhuc adolescens **352** filiam Wernheri comitis de Habichsbure (883) sibi desponsaverat, et ei sponsalia juramento firmaverat; sed priusquam eam acciperet, devenit cum Welfone duce ad Chalaminzam (884), et concubuit latenter cum Bertha filia Ruodolphi (885) regis, remque voluit latere; sed puella promulgavit, sicque factum est ut propinquo-

(880) Ex contextu Ludovicus hic comes Pfulendorfensis fuisse vincitur, qui forte etiam Helfensteinensis fuit, atque is ipse facile fuerit, cujus uxorem rapuit Otto comes, ut videtur, Montfortius juxta Lazium p. 533. Vid. Bertholdi Chron. an. 1089.

(881) Exinde discimus, monasterium diu jam ante ibidem exstructum pene funditus fuisse destructum. Vid. Gallia Christ. l. c. Bruschius in Alba Augia. (882) Bichshausen in capitulo Munderkingen.

(885) Hic Wernherus II comes de Habsburg esse debuit, a. 1096 defunctus, cui unicam filiam tribuit Herzoltus, t. I, p. 142 item Rudolpho de Tierstein a. 1096 copulatam.

(884) In Palatinatu superiore seu ducatu Neobur-

rum ejus potentia ipsam in matrimonium accipere cogere, et juramentum quod filie Wernheri juraverat emendavit, et omnia quæ illi sponderat de suis propriis reddidit. Unde factum est, cum quorundam suorum ministerialium redditus et beneficia illuc daret, et eos alias poneret, ut etiam quosdam ad Biginhusin transferret, quorum posteritas adhuc ibi viget. Ergo ex hac, ut opinor, occasione idem prædium monasterio subtractum fuerat.

§ XXII.

Igitur, ut superius dictum est, ut Brigantium reciperet Udalricus comes, monasterio quidem Petrishus Biginhusin restituit, et de Audoltisbuoch et Hasunouwa nihil est gestum. Sed quod primitus fuerat actum remansit intactum; ex negligentia autem nostrorum cessit in usum Brigantium, quamvis etiam concambium Brigantium non fuerit legitimum; quoniam et Biginhusin prius monasterii fuerat, et hoc tunc jure etiam sine coemptione restitutum quod fuerat fraude ablatum. Pro ornamentis autem et utensilibus ecclesie tam in sacris vestibus et metallis et libris quam in sanctorum reliquiis, quæ a monasterio illuc fuerant directæ, ut illic permanerent, data sunt xxx talenta. His ita gestis cœperunt ecclesiam ex lapidibus ædificare.

§ XXIII.

Per idem tempus Udalricus comes perrexit ad Bretingen, et ibi per aliquot dies morabatur cum multitudinem suorum; et quadam die juvenuli post prandium ascenderunt juxta in supercilium montis excelsi, et cœperunt saxa evolvere in vallem jocandi gratia. Et ecce unus nomine Opertus saxum evolvit, et ut se observarent, qui subtus in valle erant, proclamavit. Accidit autem ut comes Udalricus econtra deambularet, et **353** ictum lapidis declinare noluit, sed saltu transilire voluit, sed lapis eum in tibia percussit et confregit, et non multo post mala vesica accrevit, eumque in brevi exstinxit (886). Itaque Brigantium delatus, cum ecclesia necdum esset dedicata, insepultus servabatur, quousque episcopus ad dedicandum oratorium convocaretur. Abbas autem Theodoricus audiens eos murmurare, quod Biginhusin in suum jus iterum vellent retrahere, nullatenus episcopum permisit ut ecclesiam dedicaret, antequam Bertha relicta Udalrici cum manu filiorum suorum Rudolphi et

gicio, qui Welphoni duci tunc parebat.

(885) Bertham hanc plerique Rudolphi comitis de Rhinfelden, postea anticasaris filiam statuunt, ex Adelhaide secunda ejus uxore. De quibus fusiis Cels. Gerbertus in tractatu de Rudolpho anticasare. p. 118, 143 seqq.

(886) Mortem ejus ad annum 1097 paucis describit Bertholdus Constant. in Chronico, eumque 27 Oct. in condito a se monasterio sepultum narrat, ad quem diem etiam notatur in antiquo monasterii illius Necrologio, uti et Berthe conjugis ad 20 Januarii in Zwifaltensi Bertha comitissa de Brigantia.

Udalrici (887) B'rginhusin coram plurimis et libertis A et servilibus S. Gregorio perpetuo in proprietatem confirmaret. Et sic Brigantium in libertate dimissum, ea tamen conditione, ut ibi habitantes semper respectum ad Domum Petri haberent, consilium et auxilium, regimen et abbatem inde haberent, et unum atque idem essent. Atque ita demum oratorium est dedicatum, et corpus Udalrici inibi sepultum.

§ XXIV. *De Waginhusin.*

Et erat vir nobilis, cui nomen Tuoto, qui p'ceditio suum apud Waginhusin (888), et alia omnia quæ habebat ac semetipsum ad Scafsusin obtulit, et aliquanto tempore ibi in sancto proposito deguit. Postea se et omnia, quæ illuc tradiderat, subtrahens, tantis eos molestiis affixit ut ei tandem tria p'ædia B Udalricus diu cum rege conspiratione habita demum obtulit ei unum de monachis suis, nomine Arnoldum de Sanctomonte progenitum, promittens ut, si ei episcopatum daret, ipse cum absque ejus labore intruderet. Itaque cum rex votis ejus satisfecisset, ille domum regressus cum magna manu militari Arnoldum Constantiam adduxit; sed civibus, ad arma concurrentibus et forti pertinacia resistentibus, inacti recesserunt (892).

§ XXVII.

Item Heinricus frater Arnoldi advocatus de Sanctomonte congregata multitudine suorum advenit, et in monasterio S. Gregorii tyrannidem exercuit. Nam victualia fratrum temeraria manu invaserunt, gladios suos in eorum animalibus probaverunt et multa flagitiosa perpetrarunt. Inter has varias et multimodas confictationes Gebhardus episcopus munitionem sibi construxit in capite Rheni fluminis, in ipsis fluentis, ut ipse inibi tutus manere potuisset. Ad ultimum tam frater ejus dux Bertoldus quam cæteri omnes pene corrupti sunt muneribus, et abominabiles facti sunt ei, et non erat qui ei faceret bonum, usque ad unum Theodoricum, quem in omnibus tribulationibus reperit fidum.

§ XXVIII.

Itaque eorum perfidiæ locum dans recessit, et usquequaque per regnum vicem domini apostolici

§ XXV. *De Heinrico rege.*

Per idem tempus grande schisma erat in Ecclesia propter excommunicationem Heinrici regis, et ejus intrusi Wiperti, aliis his, et aliis Ecclesiæ faventibus: ac per hoc aliqui episcoporum propriis pellebantur et peregre vagabantur. In quibus Diemo Juvavensis (890) archiepiscopus multis diebus exsul, cum Gebhardo Constantiensi episcopo apud monasterium Domus Petri morabatur, ac postea Hie-

(887) De filiis Udalrici Brigantini comitis ex Bertha agens Lazius a se ipso dissentit, dum in comitibus Brigantinis (p. 557) Udalricum filium comitem Brigantiæ, Rudolphum vero fratrem comitem de Pfulendorf fuisse asserit, auctorem cronici Auw supra Brigantiam; antea vero p. 51 hunc ipsum Udalricum comitibus de Sulgau, Signaringen et Pfulendorf adnumerat, cujus dein progeniem recenset. Vid. dissert. prævia § 24.

(888) Waginhausen ad ripam Rheni Helveticam e regione oppidi Stein, ubi aliud pariter Benedictinorum cœnobium erat, olim ejusdem ordinis monasterio gloriabatur, de quo nonnulla habet Gallia Christ., t. V, p. 952 et Franc. Petri in Suevia Eccles., p. 846, nec non Cels. Gerbertus, Hist. Silvæ Nigræ, t. I, p. 436. Cujus fundator Tuoto idem esse videtur, de quo Bertholdus in Chron. ad an. 1092, et quem ad an. 1094 Dudonem appellat; quanquam ejus narratio haud satis cum Chronico nostro conveniat, cum istud cœnobium Sigifrido abbati adjudicatum fuisse dicatur a. 1094, ab ipso

Gebhardo episcopo, qui illud paucis post annis sub Adalberto Scafsusensi abbate a. 1099 electo cen rem suam Petershusanis commendasse refertur, unde etiam primos suos abbates accepit.

(889) Nobiles de Morsperg seu Mersperg in Alsatia occurrunt in variis chartis sæc. xiii apud P. Herrgott. Vid. Hist. Silvæ Nigræ, t. II, p. 229.

(890) Thiemonem hunc apud Gebhardum exulasse etiam documenta nostra domestica produnt, ex quibus charta Utonis abbatis S. Blasii a. 1100 de fundatione monasterii Ochsenhusani cum consilio archiepiscopi Salzbürgensis Thiemonis et episcopi Constantiensi Gebhardi, facta legitur in cit. Hist. Nigræ Silvæ, t. III, p. 39.

(891) Udalricus III is erat, Marquardi Carinthiæ ducis filius, et ab Heinrico IV cognato suo an. 1086 Aquileiensi cathedræ adnotus, de quo plura Burcardus De cas. S. Galli, c. 4.

(892) De hoc legendus Bucelinus in Chronologia Constantiensi ad an. 1087, et Manlius in Chronico-

magna cum gloria quamvis exsul exercuit. Deinde quasi effrenati cum magno strepitu Arnoldum adduxerunt, et cathedræ Constantiensis Ecclesiæ in Purificatione S. Mariæ imposuerunt, anno ab Incarnatione Dom. MCM. Hæc werra per duodecim fere annos protracta, nunc ad perfectum malum est perducta. Postquam autem Arnoldus episcopatum obtinuit, confestim misit, et congregationem Domus Petri obnixè postulavit ut quiete ac pacifice in monasterio suo residerent, et Domino **356** servirent, seque promisit nullam eis molestiam omnino illaturum. Ipse autem Romam perrexit, et a Wilperto (895) consecrationem accepit.

§ XXIX.

At Theodoricus abbas nullam quietem post discessum Gebhardi episcopi habere passus, quoniam eum ut animam suam dilexit, sed ipso anno, hoc est MCM reliquit monasterium suum, et monachos suos atque barbatos fratres dispertivit et commendavit per monasteria, ipse vero assumpsit secum duodecim quos elegit, et eos secum in Bajoariam duxit, ad monasterium quod dicitur Wezzinshrunn (894), et ab Adilberone venerabili abbate ejusdem loci honorifice susceptus, et charitative cum suis omnibus per aliquot menses habitus est.

§ XXX.

Deinde quidam nobilissimus vir et religiosus, nomine Fridericus, tulit eos inde et commendavit eis cellam, quam ipse cæperat in loco suo proprio in excelso monte, qui vocatur Castellum (895), omnique eos humanitate fovit et honoravit. Denique idem bonæ memoriæ heros, Fridericus nomine, habebat filium Ottonem nomine, summæ nobilitatis et decoris virum, qui una cum patre et cum aliis proceribus ejusdem provinciæ cognatis videlicet et propinquis atque amicis suis, venerabilem Theodoricum et fratres ejus summo honore excolebant, et locum magnis divitiis cumulabant in tantum, ut in brevi multos sibi fratres aggregaret, et monasticam vitam honestissime inibi ordinaret.

§ XXXI.

Recedente ergo Theodorico de Domo Petri, hi, qui tunc remanserant, constituerunt Wernherum quemdam, de Epsindorf natum, sibi in abbatem, et oblii regularis disciplinæ quam didicerant, remissius agere cæperunt. Arnoldus quoque intrusus episcopus beneficia inde suis concedere cæpit, **357** quod nulli unquam episcoporum facere licuit. Post-

A quam autem Wernherus cum suis fautoribus et Arnoldus cum suis res monasterii ad ultimam penuriam et inopiam perduxerunt, ipse relicto abbatis nomine ad Theodoricum se in Bajoariam contulit, eique se subjecit, quique eum benigne suscepit, eique officium altaris invito episcopo Gebhardo restituit; sed non diu permansit cornu peccatoris (896).

§ XXXII. De Heinrico V rege.

Anno denique MCV Heinricus filius Heinrici regis tertii (IV) recessit a patre excommunicato, et consentientibus principibus regnum contra patrem arripuit. Inde maxima exorta est occasio rixarum; nam ipse pater Heinricus, cum non posset filium ad se revocare, congregato exercitu omnes fautores ejus rapinis et incendiis maximis lacessivit, nunquam tamen pugnæ facultatem præbuit.

§ XXXIII.

Heinricus ergo postquam regnum obtinuit, confestim expulso Arnolde Gebhardum cum maximo honore in episcopatum suum restituit. Theodoricum abbatem confessorem sibi elegit, et monasterio suo restituit eique triginta marcas argenti transmisit, e quibus abbas res monasterii dissipatas opportune et utiliter reparavit.

§ XXXIV.

Deinde Heinricus senior, et Heinricus junior generale colloquium Mogontiæ fecerunt, ubi pater filio sceptrum regni et coronam cum cæteris regalibus tradidit, ipseque se ante Gebhardum, in pectus sedis apostolicæ legatum, in terram prostravit, et multum flens absolvi se ab excommunicatione postulavit. Quod ille facere se propterea renuit, quoniam timebat ne si forte eum absolvisset, regnum ad eum iterum transiret, et fieret error posterior pejor priore (897). Attamen, cum non post multum Spiræ obiisset, filio apud Pascalem papam impetrante, ecclesiasticam sepulturam **358** promeruit propter satisfactionem, quam prostratus publice coram clero et populo facere non erubuit (898).

§ XXXV.

Itaque venerabilis Theodoricus cum monasterium Castellense fundasset, basilicam ædificare (cæpisset), fratrum congregationem collegisset, venerabilem virum Altmannum (899) abbatem eis constituit, et ipse cum suis ad Domum Petri remeavit.

§ XXXVI.

Post hæc Hartmannus comes senior (900) de Dilingiu rogavit eum ut in montem, qui vocatur Ner-

(893) Ex Gallia Christiana et Manlio prius jam ordinatus est Arnoldus a Clemente III antipapa, an. 1100 mortuo.

(894) Wessobrunn celebre O. S. B. cœnobium in superiore Bavaria et diocesi Augustana, cui Adalbero ab an. 1065 usque 1110 abbas præerat.

(895) Magnificum olim Benedictini instituti acaeterium in Palatinatu superiore, conditore prædicto Friderico comite de Castellberg, qui hoc ipso anno 1105 obiisse dicitur, filius vero ejus Otto comes de Hirsberg vel Heiberg, aut Habsperg an. 1105. Vid. Bruschius de Castellensi monasterio p. 120.

(896) Vid. infra § 36.

(897) Vid. Annales Hildesheimenses ad an. 1105, et Vita Heinrici IV apud Urstisium p. 389, ubi quidem legati nomen haud exprimitur, hic autem Gebhardus fuisse monstratur.

(898) Conradus Usperg. ad an. 1111.

(899) Aliis Otto dicitur. In antiquo monumento Castellensi ita legitur: Altmannus primus abbas hujus monasterii hunc locum suscepit regendum 1103, ubi tamen nil de Theodorico.

(900) Pater Udalrici I Constantiensis episcopi. Vid. supra l. 1, § 8 et disquisit. § 21.

nistheim (901), ubi ipse regulares canonicos constituerat, ipse pater Theodoricus monachos ad eum erexit, et monasticam ibi vitam institueret. Cujus petitioni assensum præbens adduxit idoneos viros, Bernoldum, quem priorem fecit, Gebinonem avunculum meum, Wernherum superpositum (902) suum et alios eidem loco sufficientes. Et ut semel dicam de jam nominato Wernhero, cum in eodem loco operibus præset, et licenter ageret, quæcunque vellet, et a cunctis contra meritum suum honoraretur, cum jam esset senex, recessit, et habitum monachicæ deposuit et sæcularem assumpsit; et cum cuidam turri ædificaret, morte præventus periit.

§ XXXVII.

Anno MXX (903) Henricus V rex magnus maximo cum exercitu Romam gloriosissime perrexit ut a papa imperator fieret; sed cum papa investituræ quas reges usque tunc licenter pro velle suo tribuebant, ab eo reposeret ut electio libera fieret, ille iratus Paschalem papam in captivitate redigit, cardinales injuriavit, infinitas rapinas et cædes Romanis intulit: Romani quippe bellum ei intulerunt, sed rex victor existens inenarrabiles cædes exercuit.

§ XXXVIII.

359 Interim ergo reverendæ memoriæ Gebhardus Constantiensis episcopus de hoc sæculo migravit (904), et dum rex apostolicum in custodia haberet (905), venit nuntius qui regi obitum Gebhardi episcopi nuntiavit, et ei virgam pastorem et annulum detulit. Quæ ille continuo Udalrico filio Hartmanni (906) comitis de Dilingin præbuit, et Constantiensibus episcopum designavit. Postea vero apostolicus et rex sibi invicem conciliati, et ipse ab eo imperator consecratus recessit. Et tamen Udalricus ipsum papam infestissimum habuit, eo quod interim, dum ipse captus tenebatur, a rege investitus erat, nec unquam, dum ipse vixit, consecrationem impetrare potuit, ac propterea octo annis, quibus Paschalis superfuit, episcopatum absque consecratione tenuit.

§ XXXIX.

Cum ergo Nernistheimensis (907) cella ad hoc pervenisset, ut abbati idonea esset, Theodoricus abbas quemdam senem, Sigibotonem nomine, de Hirsangia adduxit, eumque abbatem constituit. Qui cum aliquanto tempore sine consecratione præset

(901) Nunc Neresheim cœnobium Benedictinum in Suevia, de quo vid. Bruschius p. 337 et infra § 39. De hoc vero silet P. Khamm in Hierarchia Augustana.

(902) Scilicet abbatem Petershusii in ejus absentia electum, § 31.

(903) Imo anno sequente 1111. Vid. annalista Saxo.

(904) Obitus Gebhardi III a Manlio recte ad an. 1110, 12. Nov. statuitur.

(905) Scilicet a die 12 Febr. usque ad. 8 April. an. 1111.

(906) Vid. supra l. i. § 8. Quamvis alii patrem ejus perperam Hugobalium nominent, qui Bruschio et Lazio Udalrici frater dicitur; idem Bruschius p. 337

et laborem sufferre non posset, reliquit ipsum locum et rediit ad monasterium suum. Quapropter Theodoricus iterum rogatus Wernharium de Alshusin oculis caligantem, suum veteranum monachum, abbatem constituit, qui etiam aliquandiu absque consecratione præfuit.

§ XL.

Factum est autem ut quodam tempore Udalricus Constantiensis electus gravi necessitate pro acquirenda pecunia constringeretur. Ecce autem Theodoricus abbas per idem tempus quoddam prædium Totirnhusin (908) dictum pro decem marcis venderat, eo quod illud redemi non poterat ab his, quibus illud Lambertus de Birhtilingin jam antea concesserat, qui **360** illud monasterio tradiderat. Ergo hac opportunitate inventa abbas dedit Udalrico electo octo marcas pro quadam augia Rotse (909) dicta, ubi olim quidam religiosus et Deo devotus monachus, nomine Ratperonius, basilicam magnam construxerat, cujus sepulchrum Deus crebris miraculorum signis clarificaverat; ipse quippe beatus Ratperonius eundem locum a nobilitate, quæ tunc apud Arnach (910) floruerat, pro devotione in proprietatem acceperat, et ipse eum Constantiensi Ecclesiæ tradiderat ea spe ut inde sublimaretur, sed ea spes frustrata erat. Postquam autem eum ven. Theodericus emerat, privilegium tale conscriptum pro eo esse constat.

§ XLI.

Notum sit omnibus qualiter Lampertus de Birhtilingin, homo nobilis, duo prædia, quæ sui juris erant, ex hæritate parentum suorum, unum apud Geillnouwa, aliud apud Totirnhus dedit ad monasterium S. Gregorii papæ, quod dicitur Petrishusa, ad servitium fratrum, qui illic die ac nocte Deo deserviunt, absque ulla contradictione, in manum Henrici (911) advocati ejusdem monasterii, coram idoneis testibus. Sed cum idem Lampertus unum horum, hoc est Totirnhus, non posset redimere ab his, quibus illud in beneficium concesserat, consilio accepto abbas ejusdem monasterii Theodericus vendidit jam dictum prædium, quod dicitur Totirnhusa, pro decem marcis, et occasione inventa dedit ex hoc ipso pretio octo marcas pro quadam insula in pago Nihilgouwe, quæ vocatur Rotse, quæ ad Constantiensem Ecclesiam pertinebat, et episcopus ejusdem Ecclesiæ Udalricus, accepto jam dicto pretio, id est octo

Udalricum pariter Hartmanni filium dicit.

(907) Vid. mox § 36. Ceterum hæc cum Bruschi Catalogo haud conveniunt, qui nec Sigibotonem nec Wernharium inter abbates Neresheimenses recenset, uti nec Franciscus Petri in Suevia ecclesiastica, forte quod ambo non permanserint, aut benedicti haud fuerint.

(908) Forte Dotternhausen in capitulo Ebingen.

(909) Nunc Rottsee filialis parochiæ Kislegg in capitulo Ysnensi et pago Nihilgove. De hoc loco, uti et B. Ratperonio ejus conditore, vid. infra l. v. § 6.

(910) Arnach in capitulo Isnensi et dicto pago.

(911) Comes de Sanctomonte, uti mox infra vocatur.

marcis, tradidit eandem insulam cum oratorio ejus, et omnibus ad ipsum pertinentibus, agris scilicet, pratis et aquis, nemoribus, quæsitis et acquirendis, admittente et tradente atque accipiente advocato Heinrico de Sanctomonte, ad monasterium S. Gregorii papæ, cui nomen Petrishusa, ad usum fratrum ejusdem monasterii. Et jam dictus episcopus eandem insulam cum omnibus suis appendiciis de jure suæ ecclesiæ transfudit in jus monasterii legitima traditione, et eandem traditionem confirmavit coram canonicis Constantiensis Ecclesiæ, et aliis idoneis testibus.

§ XLII.

361 His temporibus (912) rebellabat regi Moguntiniensis electus Aabilbertus, cujus consilio et auxilio, ut tunc ferebatur, omnia illa mala egerat quæ Romæ perpetraverat; sed nunc eum regno privare conabatur, quasi pro vindicta apostolici, sed verius pro ambitione magis quam pro justitia. Quem imperator captum in carcerem posuit, et multis diebus acerrime amixit. Ad ultimum ad petitionem Moguntinensium relaxatus, et imperatori reconciliatus, post breve iterum scintillam emisit, qua totum regnum inflammavit. Nam ipse et Fridericus Coloniensis archiepiscopus anathema super imperatorem infamarant, eo quod apostolicum in captivitatem redegerat, et intra breve tempus totum regnum ita ab eo averterunt ut in Theutonico non posset subsistere, sed Friderico duci Sverorum, filio sororis suæ summam rerum commendavit et ipse in Italiam secessit.

§ XLIII.

Et tempore, quidam senex monachus, nomine Amilhardus, in cœnobio Domus Petri cum de hoc sæculo migraret, sicut ipse abbas Theodericus palam in capitulo referebat, auditæ sunt voces canentium angelorum et ejulantium dæmoniorum.

§ XLIV.

Anno ab incarnat. Dom. mxcvii (913) Udalricus Constantiensis electus, nimio tædio affectus pro diutina dilatione suæ ordinationis, multis precibus exoratum Romam transmisit abbatem Theodericum, sperans quod ipse sibi licentiam consecrationis ab apostolico impetraret pro familiaritate quam dudum apud ipsum papam habebat, pro multis collatis beneficiis ejusdem nuntiis. Profectus ergo Romam Paschalem papam pro Udalrico interpellavit, sed nihil profecit; hoc itinere fuit cum eo Gebino avunculus meus. Iterum secundo misit eum pro eadem causa; sed in priore profectione satis accuratè et se et locum procuravit; in secunda vero vix fratres suos salutavit et multis debitis involutos reliquit. Itaque per totam illam æstatem per Italiam vagabatur, et aliquando quidem ad papam, aliquando vero ad imperatorem. Sed cum diutius ibi moras faceret, Udalricus secutus **362** est eum et apud imperato-

A rem mansit, quem tunc papa et cæteri utpote excommunicatum abominabantur.

§ XLV.

Igitur cum abbas Theodericus cum suis se in insolito calore æstatis Romæ incautius observarent, circa Kalendas Augustas mori cœperunt. Videntes autem periculum sibi imminere, a Roma recesserunt qui adhuc superstites fuerunt et ad Sutriam se contulerunt. Ibi itaque omnes pariter infirmati migrabant, donec illum solum infirmum relinquerent. Quid, inquam, ille tunc angoris, quid mœroris, quam amarum mortem hauserit, viderit qui vellet, cum nullum suorum remansisse conspiceret se solum peregre et rebus et sociis orbatum moriturum. Contubernia mulierum ab ipso initio conversionis suæ semper ut pestem devitalat. Nullus etiam virorum corpus ejus nudum non dico contrectare, sed nec videre unquam potuit, quoniam verecundus et pudicissimus fuit. At tunc ad hanc miseriam venit ut muliercularum ministerio contentus fuerit, quæ ei sternerant, ponebant, et sublevabant et balneabant, atque cætera ministeria, quæ ei necessaria fuerant, peragebant.

§ XLVI.

Cum congrua ergo pœnitentia transiit de convalle lacrymarum ad gaudia civium supernorum, translatus, ut credimus, ad æthera iv Non. Augusti. Sepultus est venerabiliter apud quoddam oratorium ejusdem civitatis, ac postea translatus in ipso sanctuario ejusdem oratorii in occidentali plaga contra altare positus est in sarcophago lapideo. Reliquorum obitus diem ignoramus, qui cum eo peregrinati sunt, id est, Sigifridi presbyteri, Operti barbati et trium laicorum, Eberhardi, Regimbolli et Gozobaldi.

§ XLVII.

Placentinæ autem civitatis episcopus hujuscemodi litteris ejus exitum intimavit:

« A. (914), Dei gratia Placentinæ Ecclesiæ episcopus, canonicis et omnibus sanctæ Constantiensis Ecclesiæ fidelibus fraternam in Christo dilectionem.

« Gratias agimus inspectori cordis et renum Domino, quia visceribus matris **363** Ecclesiæ feliciter incorporati, nobiliter procreati, lacte ipsius gratanter incrassati, solido ejus pane confortati in virile robur exerevistis, et per hoc cum gaudentibus gaudere, cum flentibus flere, in prosperis vel adversis medium decenter tenere plenarie didicistis. Igitur de obitu confratris nostri, scilicet abbatis de Petrishusen, hominis, inquam, Deo dilecti, non turbetur cor vestrum, sed potius gaudeatis, qui feliciter migravit, certa pro incertis, pro temporalibus æterna commutavit, et quia credita sibi talenta multiplicavit, ut fidelis et prudens dispensator in gaudium Domini sui lætanter introivit. Vere credendus est regionem vivorum intrasse, quia scimus et testimonium perhibemus eum in confessione pura et pœnitentia cor-

(912) Spectant hæc ad annum 1112. Vid. Otto Frising., Chron. l. v, cap. 14, 15

(913) Hinc patet error Bucelini, qui in Chronologia

Constantiensi Theodericum abbatem jam an. 1111 mortuum scribit.

(914) Adde ex Ughell. t. II, p. 211.

digna per nos exitum suum consummasse. Quapropter orationibus vestris et totius Ecclesie eum diligenter commendamus. De cætero certos vos facimus, confratrem nostrum, electum autem vestrum, dominum Udalricum (915-16) bene valere, nos quoque cum omnibus coepiscopis nostris causam ipsius et Ecclesie sue peragendam unanimiter in Christo suscepisse. Orate pro nobis. Obitus supra memorati confratris nostri abbatis iv Non. Augusti. »

§ XLVIII.

Itaque cum hæ litteræ Constantiam perlatae fuissent, canonici unanimiter monasterium adierunt, easque omni congregationi perlegerunt. Ortus est luctus intolerabilis ab omnibus, et planxerunt cum valde, etiam hi qui parum boni ab eo consecuti fuerant. Res quas reliquit, imperator Udalrico ex integro reddi iussit, quas ille expendit, nec fratribus aliquid dedit ac de cætero eidem monasterio semper ingratus exstitit

§ XLIX.

Ordinatus est venerabilis abbas Theodericus anno ab incarnat. Dom. **MLXXXVI**, centesimo vero tertio, ex quo fundatum est monasterium, triginta annis

INCIPIT LIBER QUARTUS.

§ I. De electione Bertolfi abbatis.

Pervigato obitu venerandi patris Theoderici, congregati sunt canonici Constantienses, et venerunt ad monasterium Domus Petri et intraverunt capitulum fratrum, atque perlectis litteris tam de obitu abbatis quam etiam de exhortatione Udalrici electi episcopi, qua hortabatur fratres ad eligendum abbatem, existimabant canonici quod eorum arbitrio electio futura esset; quam et statim perfici hortabantur. Tunc seniores modeste et humiliter respondebant non posse hoc ita præpropere peragi negotium, sed moroso consilio per orationes ad Deum fratres inter se deliberare, et prudenter pertractari oportere quem ad hoc assumant, ut ei animam et corpus suum, resque monasterii atque ipsum locum committerent, nec aliquem huic dicebant electioni debere interesse, nisi qui etiam electo velit subesse. Aderat tunc forte Cuono ven. abbas in Alto: f (917), qui familiaris **365** eidem monasterio semper existerat; cumque canonici contenderent interesse electioni se debere, omnis simul congregatio cœpit uno ore contradicere, et fecerunt eos abire. Deinde habito inter se consilio elegerunt Bertolfum ven. senem, qui jam diu in eodem monasterio prioris fungebatur officio, nullusque omnino alienus huic interfuit electioni. Wernbarius

(915-16) Constantiensem electum, qui tunc in Italia cum imperatore morabatur.

(917) Cuono quintus Altorfensis ad Vineas abbas erat.

(918) Vid supra l. III, § 39.

(919) Necdum enim a papa confirmatus erat Udalricus episcopus.

præfuit, et sic in pace quievit in senectute bona anno ab incarnatione Domini **MCXVI**, ex quo fundatum est monasterium centesimo trigesimo tertio. Bibliothecam nobiliter augmentatam reliquit; nam libros quos acquisivit, ipse subnotari præcepit.....

§ L.

364 Erat autem idem Pater procerus statura, optimæ habitudinis, subductis superciliis, veneranda cauitie, submissa voce præ abstinence, orationibus et lacrymis intentus, bonis amabilis, vitiosis horribilis, dicens magistrum debere esse in capitulo ut leonem, in conventu ut patrem, ad mensam ut matrem. Ipse quoque erat monasticæ disciplinæ et consuetudinis diligentissimus custos, ad hoc etiam subjectos instigans, litteris optime eruditus. Corpus suum crebris jejuniis macerabat, virgis etiam semetipsum sæpius cædebat, maxime in secreto noctis silentio. Nullum divinum officium publice agebat, nec cantando, neque legendo, et quamvis ipse facere non posset, alios tamen studiosissime et honestissime agere, divinum opus facere, æquisono cantu delectabatur, adeo ut plerumque in lacrymas moveretur, gracilem vocem viros cantare omnino prohibebat.

quippe, qui ad Nernistheim (918) abbas datus fuerat, tunc aderat, et principalem sedem occupaverat. Ordinatus est autem a Witone Curiensi episcopo anno **MCXVI** (919).

§ II.

Deinde, sequenti anno, Paschalis papa obiit et Gelasius successit (920). Tunc ordinatus est Udalricus episcopus a Mediolanensi archiepiscopo, ac deinceps familiaris Romanorum fuit. Imperator autem comperto obitu Paschalis festinanter Romam advenit, sperans quod electio papæ per manus ejus transitura foret. Sed Gelasius jam ordinatus, audito imperatoris inopinatum adventu, per noctem aufugit, nec ullo modo eum videre vel expectare voluit. Quem cum imperator ad se revocare non posset, constituit sibi alium, nomine Burdinum (921), et appellavit eum Gregorium, sed Gelasius utrumque excommunicavit. Burdinus imperatoris potentia Romam obtinuit, Gelasius autem universitatem Ecclesie

§ III.

Antehac, eodem tamen anno Dominicæ incarnationis **MCXVII**, III Non. Januarii, circa tertiam noctis vigiliam, et iterum in ipsa die undecima fere hora, terræmotus ingens factus est longe lateque per orbem, ita ut ecclesie multæ et quædam urbes ex immensa concussione subruerentur...

(920) Cum Gelasius primum a. 1118 electus sit, Udalrici ordinatio antea fieri non potuit.

(921) Is erat Mauricius Burdinus archiepiscopus Braccarensis in Hispania, Gregorius VIII appellatus, qui sedem Satrii habuit; hunc postea captum, et ad agendam pœnitentiam Cavensi monasterio inclusum scribit annalista Saxo ad an. 1121.

§ IV.

Per idem tempus matrona quædam nobilis, nomine Azala, dedit prædium suum ad monasterium S. Gregorii papæ, quod habuit ipsa apud villam, quæ dicitur Pfruwanga (922), et ipsa in eodem cœnobio usque ad 366 finem vitæ suæ in habitu spirituali permansit. Quod tamen prædium Bertolfus abbas a filiabus et sororibus ejus multa pecunia vix redemit.

§ V.

(923) Erat quidam nobilis in pago Lintzgo, nomine Cuono; hujus erat villa, quæ cognominatur Pfruwanga, a parentibus sibi jure hæreditario ex integro relicta. Illic genuit duos filios, quorum unus Meguizo, alter vero Cuono dicebatur. Hi ergo patre mortuo dividerunt inter se jam dictam villam Pfruwangam. Post hæc unus eorum, qui dicebatur Meguizo, dedit suam partem ecclesiæ Sanctæ Constantiensi ea conditione, ut ipse, quandiu viveret, et postea hæredes ejus, tam investituram ecclesiæ quam advocatiam sine ulla contradictione possiderent. Frater autem ejus Cuono duxit uxorem, et ex ea duos genuit filios, quorum uni nomen erat Wezil, alteri vero Gebino. Igitur Wezil patre defuncto addidit ecclesiæ apud Pfruwanga de suo proprio capellam unam, eamque dedicari fecit in honore S. Nazarii mart. et de suis propriis servis dedit illuc in dotem unum, nomine Gisilmarum, dans eidem uxorem ingenuam, nomine Azalam, quorum posteri omnes, sicut hodie cernitur, ad eandem pertinent capellam. Frater quoque ejus Gebino prædium suum apud Ringginwilare (924) dedit ad monasterium S. Gregorii papæ, Petrishusin dictum, aliaque per plura bona illic tunc degentibus ministravit, et usque ad obitum suum illic permansit. Igitur Wezil, de quo superius diximus, frater Gebinonis, accepit uxorem, quæ ei peperit filium, nomine Cuononem. Pontifex vero Ruomaldus prædium, quod supraddictus Meguizo ad S. Constantiensem ecclesiam obtulerat, Heinrico advocato de Sanctomonte in beneficium concesserat, et ipse Bennoni de Speichin (925) concessit. Iste scilicet Benno primitus litigare cœpit cum Cuone pro advocatia apud Pfruwanga, quam omnes progenitores ipsius Cuonis absque ulla contradictione habuerant; et eousque inter eos certatum est, donec temporibus Gebhardi III ejusdem nominis episcopi Constantiæ, in synodum eadem causa ventilanda perlata est. Itaque cum querela pro eadem causa esset perlata, et episcopus a synodo senten-

A tiam quæreret et diversi diversas sententias proferrent, ad 367 ultimum interrogabatur Luitoldus (926) comes de Achalm in quid sibi pro hac causa videretur, eo quod ipse esset major natu, et recti verique tenax. At ille dixit sibi omnino justum videri ut, per quorum parentes Ecclesia idipsum prædium possidere videretur, ab eis privilegium advocatiæ sive investituræ nulla ratione tolleretur: et in hac sententia ea die synodus quoque terminata est. Igitur ipse Cuno, de quo agimus, retenta advocatia et investitura accepit uxorem et genuit filium, nomine Conradum, et quinque filias, quarum uni nomine Azala, dedit quiddam ipse in Pfruwanga possidebat; cujus advocatus erat frater ejus Conradus, qui apud Frikkinga (927) habitaverat.

§ VI.

Post hæc Heinricus (928) vir nobilissimus et prudens ad extrema vitæ perveniens dedit monasterio dimidiam partem prædioli apud Elinchofin (929), alteram vero medietatem dedit uxor ejus Rihinza moriens, sub ea tamen conditione ut in anniversario die utriusque fratribus inde ministraretur cum pane et vino et piscibus.

§ VII.

Audiens autem Adelbertus Moguntiensis archiepiscopus obitum Heinrici misit litteras, in quibus mandavit Udalrico episcopo ut projiceret corpus Heinrici de cœmeterio. aut divinum opus in ipso monasterio cessaret, quousque ipse ibi jaceret. Cum enim Heinricus imperator in Italia esset, et Fridericus dux Suevorum Moguntiensem Ecclesiam devastaret (930) propter rebellionem qua Adelbertus ejusdem Ecclesiæ archiepiscopus imperatori rebelabat, idem Heinricus de Hirzisezza duci adjutorio fuit, ac ob hanc causam archiepiscopus cum de cœmeterio ejici voluit. Ipse autem Udalricus suis manibus eum sepelierat, et inter ipsas ejus exsequias ejus pœnitentiæ grande testimonium perhibuerat. Attamen in ipsa feria v 368 Cœnæ Domini opus Dei in ipsa ecclesia fieri prohibuit, et rogatus a fratribus flebiliter ut propter animam Theoderici abbatis, qui in ejus obsequio mortem subierat, saltem in ipsis paschalibus festis cantare permetteret, juravit per animam ipsius et per omnes animas quod non permetteret, et ita stricte obsignavit ut nec privatas orationes quemquam in ecclesia, vel in capellis ipsi adhærentibus, facere concederet. Sed vix concessit rogatus, ut apud S. Mariam juxta infirmariam officia divina celebrarent. Actum anno Dom-

(922) Vid. supra l. II, § 18.

(923) Hæc quidem etsi in margine posita ob notitiam tamen retinenda nobis videbantur, cum nobilis hujus in Lintzgovia familiæ nulla amplius memoria supersit.

(924) Vid. supra. l. II, § 18.

(925) Notari hic videtur ignota jam nobilis olim familia de Spachingen in comitatu Hohenberg, de quo passim agit Gerbertus in Hist. Nigræ Silvæ.

(926) Illic Luitoldus cum fratre Cuone fundavit monasterium Zwifaltense et post obitum suum an. 1098 ibidem sepultus est. Vid. historiam dictæ funda-

tionis in P. Hess Monum. Guelph. p. 165 seqq., et Berthold. Constant. in Chron. ad an. 1099.

(927) Frikkingen in capitulo et pago Linzgovia, unde forte fuerunt Barchardus et Albertus de Frikkingen, notati in chartis an. 1142 et 1185 apud Herrgott.

(928) Scilicet de Hirzisezza, forte filius Hermannii, de quo supra l. II, § 17, 21.

(929) Forte Ellhofen in Stieffenhofensi capitulo.

(930) Bellum hoc Moguntinense narrat annalista Saxo ad an. 1117.

incarnat. **mcxxi**. Perrexit autem ad archiepiscopum A primo Waltherus, deinde Wisericus, monachi ejusdem loci, cum deprecatoriis litteris, et tandem miseratone permotus indulsit Deo servire et mortuum quiescere.

§ VIII.

Eo anno imperator venit Augiam, ibique festum S. Marci egit, indeque Constantiam venit ipse et regina regis Anglorum filia (951). Sed nullus clericorum fere ibi stetit, quoniam episcopus discessit, et aliis interdixit pro eo quia jam a Callisto papa damnatus fuit. Nec ipse imperator propter hoc iramovebatur, nec ad monasterium Domus Petri accessit; sed nec ipse, nec aliquis suorum molestiam intulit.

§ IX.

Tunc supradicta Azala bonæ memoriæ digna iterum coram primatibus prædium apud Pfruwanga monasterio confirmavit, sicut subscriptum privilegium ostendit :

« Notum sit omnibus Christi fidelibus, præsentibus scilicet et futuris, quod quædam religiosa femina, nomine Azala, tradidit quoddam prædium cum manu advocati sui Bertholdi ad monasterium S. Gregorii papæ, ad ripam Rheni situm, cui tunc præerat Bertholdus abbas, quod sine ulla contradictione visa est possidere in pago Linzgouwe, in comitatu Hartmanni (952) comitis, hoc est, dimidiam partem villæ quæ dicitur Pfruwanga, **369** cum alio ad hoc pertinente prædiolo, Taverna vocitato, et aliis omnibus ad se pertinentibus, scilicet in areis, ædificiis, maucipiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, aquis, piscationibus, molendinis, vis et inviis, exitibus et redivibus, quæsitis et acquirendis, cunctisque aliis utensilibus, quæ adhuc dici aut nominari possunt, eidem jam dicto monasterio in honore S. Gregorii constructo, nec non et monachis sub norma S. Benedicti Deo ibi militantibus, ex integro legitime de suo jure in eorum transfudit jus. Hæc autem traditio facta est apud Constantiam, anno Dom. incarnat. **mcxxi**, indict. xiv, mense Aprili, die xxix ejusdem mensis, hoc est iii Kalend. Maii, feria vi, regnante Heinrico imperatore Juniore, filio Heinrici Senioris, qui et ipse eodem tempore una cum regina Constantiæ erat, in cujus etiam præsen-

(951) Mathilda Henrici I Angl. reg. filia. Cæterum de hoc ejus itinere nihil apud alios scriptores.

(952) Tres Linzgovie comites in chartis hujus Chronici memorantur, Otto in charta Swiggeri an. 1058 de villa Ouweltingen, quam Lunig. alique ab eo decepti male Suilingam vocant (supra. l. ii, § 12.) Hartmannus hic ad an. 1121, notatus, et Henricus in charta Witigonis de Frielingen an. 1155 (infra l. iv, § 27.). Primum Rhetiæ Curiensis comitibus accensemus qui et Brigantinus fuerit, Hartmannus autem Dilingensis et Kiburgensis esse potuit, de quibus in Disquis. § 21 et 22. Henricus vero infra l. v, § 41, de Neiligenberg seu Sanctomonte nominatur. (953) In Necr. 18 Maii notatur « Wido episcopus Curiensis: iste benignus nobis fuit. »

(954) Etiam de hoc in citato Necrologio d. 1 Mart.

tia hæc sunt gesta coram multis testibus. Eo tempore Romanam Ecclesiam Callistus, qui et Guido, Constantiensem vero Udalricus tenebant. »

§ X.

Anno **mcxxii** Wito Curiensis episcopus obiit (957) apud monasterium Domus Petri. Hic multam gratiam et familiaritatem semper habebat ad idem monasterium, et multa bona fratribus præstitabat. Qui cum ibidem defunctus esset, Bertholdus una cum fratribus suis de rebus monasterii induerunt eum, ut moris est, pontificalibus indumentis, et Tunna [Ger. Tonne] incluserunt, et cum magno honore Curiam perduxerunt, cum magno tamen labore. Cujus successor Conradus (954) dedit monasterio calicem argenteum, quem abbas deauravit, et cappam purpuream, et tam abbatem quam fratres ejus, qui aderant, singu os munusculis honoravit; inter quos Cuonradum capellanum tunc, postea vero abbatem, specialiter muneravit, dans ei unum Zendath (955), ex quo ille cappam fecit, et argenti libram; ad quam ille et reliqui fratres aggregaverunt, et brachium S. Philippi apostoli auro et argento, lapidibus pretiosis ac margaritis venustissime ornaverunt...

§ XI.

Eo tempore, Wernherus Senior, qui ad Nernstheim datus fuerat abbas (956), promissionibus Udalrici episcopi illectus ipsum locum dimisit, et ad Dommum **370** Petri rediit; cumque Bertholdus abbas alium pro illo dare nollet, episcopus Heinricum de Zwivildensi (957) monasterio adduxit, eumque ibi abbatem fecit, siquæ cura ipsius loci de Domo Petri dilapsa est, quæ multis annis exinde habebatur. Ipse autem Wernherus, cum episcopus sibi nihil de promissis præberet, ad Erla (958) monasterium secessit, ibique multis diebus permansit. Postea se apud quoddam oratorium, S. Petri nomine consecratum, inclusit, et usque ad finem sui in Dei servitio permansit. Qui defunctus in eodem loco est sepultus, atque sanitates ibidem dicuntur divinitus exhiberi; quæ quoniam certa relatione non didicimus, de his plura dicere prætermittimus.

§ XII.

Per hæc tempora Wagenhusensis cella (959) curam et regimen a nostro monasterio habuit, sed ex contentione Scahusensium impedita usque in hodiernum parum profecit; sed tunc Folchrandus quidam

legitur: « Deposito Cuonradi episcopi Curiensis: iste benignus nobis fuit. »

(955) Zendath, cendal, centatum *pannus sericus*.

(956) Vid. supra l. iii, § 39.

(957) P. Sulger in Annalibus Zwifaltensibus p. i, p. 63, missionem Henrici de Berrieden ad annum 1118 pluribus describit. Vid. Bucelini Chronol. Constant. ad h. a.

(958) Monasterium istud haud aliud esse videtur quam Erlacense ad lacum Bielsenem in territorio Bernensi, quorsum exente sæculo xi monachorum colonia cum Eckehardo abbate ex B. Blasio deducta est. Gerbert Hist. Silvæ Nigr. t. i, p. 248.

(959) Vid. supra l. iii, § 24, et infra § 30. Folchrandus in Gallia Christ. t. v, p. 932, secundus ejus abbas dicitur, Uto vero hic notatus plane omittitur.

senex presbyter illuc transmissus præfuit, sub quo et ego illic tunc eram, et habuimus fœderatos tam Scaffhusenses et Steinahenses, qui similiter suum esse ipsum locum certabant, et sæpius ante vastaverant, et adhuc devastant. Sed, cum satis ordinate tunc temporis divina et humana ibi haberentur, Udalricus episcopus, credens se citius quiddam magni patratuum, dimisit nos, et Utonem quemdam abbatem ibi fecit, eumque in quibus potuit adjuvit. Sed ad breve tempus præfuit, sicut suo loco stylus noster forsitan ostendit.

§ XIII.

Anno ab Incarnat. Dom. MCXXVI facta est fames valida, ita ut multi penuria oppressi perirent. Et erat in basilica S. Gregorii tabula principali altario in occidentali parte apposita, quæ auro et argento venuste fuerat operta, quæ nonnisi in maximis festiuitatibus aperiebatur. Hanc Bertolfus abbas ingruente inopia confringi fecit, et auri quidem inventum est habere unum talentum, et quartam partem fertonis (940), argenti quinque, **371** et hoc totum tam aurum quam argentum erat purissimum et optimum. De auro quippe in medietate tabulæ erat clata imago speciosa S. Dei Genitricis, et in ejus pectore species columbæ; de argento vero in latitudine tabulæ imagines apostolorum et aliorum sanctorum pulcherrime formatæ.

§ XIV.

Ad hæc prædium apud Bozze (941) cuidam Bernhardo pro duodecim libris argenti pro chirographo dimissum est, quod postea Conradus abbas Ruperto de Otoldiswanc (942) tempore iterum famis vendidit, qui illud usque in præsens possidet.

§ XV.

Anno ab Incarnatione Dom. MCXXVII, cum jam Bertolfus abbas senio gravaretur, moribus quoque ita insolesceret, ut nec ipse faceret, nec aliis permetteret necessaria loci providere, et jam jamque omnia simul in defectione viderentur, quidam de senioribus ceperunt cum Udalrico episcopo clam agere, ut Bertolfo persuaderet quatenus abbatia se abdicaret, et alium pro se ordinari permetteret; ipse vero reliquum vitæ suæ tempus privatus requiesceret; erat enim crassus nimis. Et quoniam episcopus eloquens erat et versutus, persuasit eum, quamvis diu reluctaret. Die ergo statuta advenit Udalricus episcopus, et Udalricus Zwivildensis abbas (943), et consilio diu habito venerunt ad capitulum, et nuntiaverunt multitudini; cumque ille libens consentiret ut privatus viveret, dixerunt quidam ut ibidem

rem conficeret; alii autem dicerent ad altare eum debere pergere et ibidem se abdicare, episcopus ait: « Non est, inquit, necease; virgam mihi regiminis reddat. » Tunc omnes reclamaverunt, dicentes hoc nullatenus ad eum pertinere. Ergo accessit ad altare et virgam deposuit desuper, dicens: « Ecce, quod Dei et vestri gratia habui, depono, et omnes vos a mei obedientia absolvo. » Hoc dicto ad lectum rediit et Conradum capellanum primum elegit.

§ XVI.

372 Deinde iterum conventus ad capitulum rediit. Episcopus vero secessit, et libera electione omnis congregatio Conradum elegit. Conradus et ipse secesserat, quoniam pro hospite hactenus ibi habitabat. Electione autem peracta, requisitus et inventus, clamans et multum reluctans violenter adductus, et tandem laboriose devictus sedi est impositus.

§ XVII.

Post menses quatuor Udalricus episcopus apud cellam S. Mariæ in Brisgouwe (944), quorum etiam habitu enituerat, regio morbo depressus, et, violenter oculis de capite ejectis, laborioso fine defunctus est, vir officio pontificali valde idoneus, si animo non fuisset adeo acerrimus. Ipse apud S. Udalricum Constantiæ canonicos instituit (945). Corpus ejus Constantiam delatum in choro basilicæ S. Mariæ est honorifice tumulatum.

§ XVIII.

Igitur Bertolfus abbas (946) ven. cum primum se potestate abdicasset, aliquanto tempore ei diligenti cura ministrabatur, deinde multa negligentia tractabatur. Ipse quoque post paucos annos pene amens effectus pueriliter versabatur . . . in extremis autem ejus vix tantum ei sensus concessum est ut viaticum quæreret et acciperet. Defunctus tamen, benevolentia fratrum sacerdotalibus, ut mos est abbatibus facere, indutus, et in capite sepulcrorum abbatum sepultus est cum honore, absente tamen abbate Conrado.

§ XIX.

Rem miram, quam dicturus sum, qui volet, perpendat. Per annos quippe ferè septuaginta, a temporibus scilicet Adelberti abbatis usque ad Bertolfum, nullus eorum qui in Domo Petri abbates fuerunt absque nota de hoc sæculo migrarunt; nam quilibet eorum aut peregre moritur, aut aliqua debilitate correptus perit. Adelbertus itaque apud Buochowa subita morte perit. Siggo confracto dorso altero anno ordinationis suæ defecit. **373** Arnol-

Vid. in Gerberti Silvæ hujus hist. t. I, p. 477, et Petri Suevia Eccles., p. 233.

(945) Est hoc aliud canonicorum collegium extra Constantiam, Creuzlingen dictum. Cujus foundationis charta an. 1125 data habetur in cit. Hist. t. III, p. 54.

(946) In Necrolog. d. 25 Sept. dicitur præfuisse post Theodericum annis 10; unde annum electionis Conradi abbatis discimus, nempe a. 1127.

(910) Ferto pecuniæ species, seu quarta pars marcæ.

(941) Boos, in cap. Sulgau.

(942) Forte Otterschwang, in eod. cap.

(943) Hic ab anno 1095 usque 1136 præfuit monasterio Zwifaltensi, ex Gallia Christ., t. V, p. 1054. De eo legendus P. Sulger in Annal. Zwifalt., t. I, p. 28, etc.

(944) Cella S. Mariæ, vulgo Sanctmergen canonicorum regularium collegium est in Silva Nigra.

duc, Meglradus et Lintoldus depositi. Theodericus peregre obiit. Bertolfus depositus amens effectus defecit. Quis credat hoc absque districto divino actum esse iudicio? . . .

§ XX.

Igitur Conradus abbas in ipso initio promotionis suæ cœpit sibi suisque successoribus construere nova habitacula, multisque temporibus operi insudans, tandem cum decore consummavit. Eo tempore Udalricus, secundus (947) ejusdem nominis episcopus, munitionem suam, Castellum dictam, timore Rudolphi comitis de Brigantia destruxit, quam prædecessor ejus Udalricus multo labore et sumptu construxerat, et laquearia duarum capellarum Conrado abbati concessit, quorum unum suæ, alterum vero capellæ S. Joannis Baptistæ affligi fecit; fecerat enim duas capellas unam super alteram.

§ XXI.

Anno ab Incarnatione Domini mcccix, die iv Kal. Nov., dedicata est capella superior, quam ædificaverat Conradus abbas in honore S. Martini et S. Oswaldi M. et aliorum sanctorum, quorum reliquæ ibi continentur . . . Dedicavit autem eam Udalricus secundus episcopus.

§ XXII.

Anno ab Incarnat. Dom. mccciv, indictione xii, x Kal. Dec., dedicata capella inferior a ven. Udalrico episcopo secundo in honore S. Fidis et S. Mariæ Magdalænæ, et aliorum sanctorum, quorum reliquæ ibi continentur. . .

§ XXIII.

Anno ab Incarnat. Dom. mcccix, indict. vii, renovata est capella S. Joannis Baptistæ a Gebinone avunculo meo, addito ei oratorio S. Jacobi apostoli, qui prius proprium habuit altare, quod ille destruxit, et dno oratoria in unum utiliter redegit, et laquearia habentia materiam S. Joannis Baptistæ depictam a Conrado abbate impetravit, et ibi suspendit. Dedicavit autem eam Udalricus episcopus secundus die ix Kal. Sept. in honore 374 S. Joannis Baptistæ, et Joannis evangelistæ, Jacobi fratris ejus, Philippi, Nicolai. Isti sunt ibi patroni. . . .

§ XXIV.

Idem ipse Gebino claustrum jam dudum renovaverat, in duobus lateribus novas columnas cum suppositionibus earum de quadro lapide componendo. Ipse patravit calicem argenteum, eumque auro et geminis venusto opere decoravit; sed aurifex cum patenam deberet facere, et multos lapides vellet imponere, castella et vermiculi nullatenus corpori patenæ ex integro potuerunt congelari, et sæpius inceptum semper invenit defectum, sicque opus diu intermissum est. . . .

(947) Baro de Castel, monachus antea S. Blasii, Hist. Silvæ Ng., t. I, p. 370. Castellum ab ipso circumum Gebhardus III construxerat. Rodolfus Brigantinus comes tilius erat Udalrici, de quibus supra l. III, § 17-23. Vid. Bucelinus, Chronol. Constant.,

§ XXV.

Per hæc tempora prædium apud Bozze venundatum est xvii marcis; item Eilingen (948) datum est pro xl marcis.

§ XXVI.

Sed et presbyter quidam, Witigo nomine, ortus de Alospach (949), erat multo tempore capellanus Trevirensis archiepiscopi et Coloniensis. Illic fere xl marcas argenti probati transmisit ad Domum Petri pro agris comparandis, quos ille, dum viveret, haberet, et post suum obitum monasterio relinqueret. Sed argentum totum est expensum, et nihil ex eo emptum. Cum ergo ille veniret ut quid actum esset videret, nesciens abbas et fratres ejus quid agerent, ostenderunt ei possessionem monasterii apud Frichingen, quæ tamen nuper aliquantulum de pecunia, quæ pro Eilingin sumpta fuerat, dilata erat, et dederunt ei eam pro pecunia sua quæ consumpta fuerat. Quam ille gratifice suscipiens, consentiente et jubente abbate tale desuper chirographum conscribi fecit.

§ XXVII.

Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris qualiter ego Witigo, Dei gratia presbyter, divina inspirante providentia comparavi allodium apud villam Frichingen, in pago Linzgove, in comitatu Heinrici comitis (950), datis pro eo xxii marcis; adhuc sano, ut credo, usus consilio, petii abbatem Cuonradum simulque fratres Petrishusensis cœnobii, et concesserunt 375 mihi in justum beneficium curtium, quam idem monasterium apud eam villam possidet, et ego illis versa vice alias xx marcas argenti pro eodem beneficio contuli, ea videlicet conditione ut ego, quandiu vivero, utramque partem jam dicti prædii, et emptam videlicet noviter, et ante habitam, sine ulla contradictione pro beneficio possideam, et fructus ejus in usus meos, ubicunque locorum sim, convertam, eandemque curtium uni ex fratribus ejusdem cœnobii, quemcunque elegerim, committam, qui mihi universa, quæcumque ibidem acquisierit, fideliter conservet. Cum vero ex hac vita decessero, volo ut monasterium idem allodium perpetualiter possideat, ea videlicet conditione ut in anniversario obitus mei omni deinceps anno fratres communiter inde pietantiam habeant, tres scilicet maltros de speltaneo frumento ad simillam faciendam, ex quibus unus modius specialiter fiat abbati, et tres urnas de vino, dimidiam abbati, duas vero et semim fratribus, et duodecim solidos pro piscibus comparandis. Duodecim quoque pauperes volo ut eadie reficiantur, et unicuique pauperi panis et cyathus vini et pulmentum detur. In anniversario quoque patris mei Operti, quod est iv Id. Martii, unum malttrum simillæ, et duæ urnæ vini, volo ut detur omni congregationi generaliter. Simili modo de eadem

ad an. 1132.

(948) Forte Ailingen, in capitulo Thuringen.

(949) Allenspach, in capitulo Reichenau.

(950) Heinricus comes Linzgoviæ an. 1135, infra l. v, § 11 de Sancto monte dicitur.

possessione volo fieri in anniversario matris meæ Pechildæ, quod est xv Kal. Sept.

Ut autem hæc omnia, sicut notata sunt, inviolata conserventur, adjuro omnes qui per successiones temporum in eodem monasterio futuri sunt, per omnium fidelium Remuneratorem, et per omnem virtutem, quæ vel in coelo vel in terra Deo famulatur, ut nullus omnino vel abbas vel alius aliquis hæc audeat violare, aut si, quod absit! fecerit, in consortio Judæ proditoris in extremo justii die condemnetur. Actum et confirmatum anno Incarnat. Dom. MCCCXXV, in festivitate S. Gregorii papæ, coram cunctis fratribus, ac testibus Heinrico, Hermanno, Eberhardo, Luitfrido, Arnolde, Burchardo, Adelberto, aliisque multis. — Obitus ejusdem Witigonis Non. Oct.

§ XXVIII.

Sed et Gisilfridus de Turingin (951) cum magna devotione advenit, et unicum filium, nomine Ruopertum, Deo et S. Gregorio coram omni congregatione **376** cum multis lacrymis obtulit, universaque prædia quæ in terra Suevorum proprietatis jure possedit tam apud Turingin quam apud Jetinhusin (952); omnia itaque monasterio ex integro contulit in ministerium fratrum Deo inibi famulantium perpetuo jure possidenda, excepta portione fratris sui Geraldii. Vineam quoque apud Alospach emit xxii marcis, et firmissimo pacto constituit, abbate præsentate atque consentiente, et omni congregatione, ut omni hebdomada per ævum semel una die missa pro omnibus parentibus ejus defunctis cantaretur, et ipsa die monachis generaliter de jam dicta vinea vinum propinaretur, et ipsa missa, quando cantaretur, noto signo tantum uno nuntiaretur. Et ut ipsa vinea absque damno monasterii excoli potuisset, cum quædam matrona, nomine Truilit, per idem tempus converti, et agrum suum apud Fischpach (953) offerri voluisset, et hanc abbas suscipere renuisset, idem Gisilfridus dedit abbati decem talenta, ut mulierem cum agro susciperet, et eandem possessio-

nem ad excolendam supradictam vineam servare permitteret. Acta sunt hæc omnia in presentibus filionis testibus, Patre et Filio et Spiritu sancto, Philippo, Gregorio et Gebhardo.

§ XXIX.

Post hæc obortis quibusdam jurgiis inter abbatem et eundem Gisilfridum, abstulit filium suum de monasterio jam monachizatum, et abalienavit prædia quæ dederat, id est Turingin et Jetinhusin; ipse tamen in habitu barbatorum plerumque in monasterio mansit, ac non multo post obiit (954), et apud monasterium sepultus est. Filius autem ejus post mortem patris, armis sumptis inique hæreditate potitus est.

§ XXX.

B Per idem tempus, cum Utto abbas Waginhusensis (955) in famiam incidisset, depositus est, et Gebino ab Udalrico episcopo secundo a monasterio Domus Petri adductus, et eidem loco abbas ordinatus est. Quem cum per aliquot annos idonee rexisset, commissa est ei etiam nova cella, quæ vocatur Wischina (956), quæ per illum monasticæ vite initiata est.

377 § XXXI.

Quam cum post aliquanta tempora, laborem non sufferens, dimisisset, Conradus abbas rogatus iterum ab Udalrico episcopo constituit pro eo Waltrammum eidem loco abbatem, qui ibidem ecclesiam a fundamentis construere cœpit, et multa ornamenta ecclesiæ et utensilia acquisivit.

§ XXXII.

Post hæc Conradus abbas conduxit monachum quemdam, nomine Aaron, presbyterum de Camberch, musicæ artis peritissimum, qui fecit ei organa elegantissimæ modulationis, et constituit ea ad meridianam plagam ejusdem basilicæ. Ipse etiam jam antea ejusdem generis instrumentum Constantiensis Ecclesiæ fecerat, patrante Herimanno vicedomno et custode tunc ecclesiæ.

LIBER QUINTUS.

INCIPIT DE TRANSLATIONE BEATI GEBHARDI EPISCOPI.

§ I.

... Cum jam per annos circiter centum quadraginta duos (957) B. confessoris Christi Gebhardi quondam Constantiensis episcopi, fundatoris vero monasterii quod dicitur Domus Petri, corpus sub humore mortuorum quiesceret, et tamen eundem locum tumuli ejus frequenter fidelis Deus, qui non

D obliviscitur, miraculis illustraret; cum jam in basilica, tam ex antiquitate quam ex fundamenti fragilitate, undique per rimarum scissuras jam jamque casum minaretur, ven. abbas Conradus, adhortatione Hugonis Constant. Ecclesiæ canonici, eam renovare aggressus est....

(951) Procul dubio nobilis hæc olim familia fuit in pago Linzgovienſi, in quo tam Turingen quam Jettenhausen et Fischbach sita erant.

(952) Hodie Jettenhausen, in capitulo Thuringen.

(953) Fischbach, in capitulo Linzgau.

(954) In Necrologio notatur 6 Mail.

(955) Vid. supra § 42.

(956) Fischinga, piscina seu augia, S. Mariæ in Turgovia monasterium, cujus brevis historia sistitur in Gallia Christ., t. V, p. 1027, ubi tamen nulla Gebinonis mentio, sed Waltrammus nono loco inter abbates ponitur, qui a. 1138 monasterium restitue-

rit. Forte hic vita monastica ibi initiata dicitur, quod consuetudines Hirsaugienses ex Domo Petri per Gebinonem introductæ sint; jam enim diu antea institutum erat hoc cœnobium.

(957) S. Gebhardo II circa an. 996 mortuo, annus centesimus quadagesimus secundus annum Christi 1137 notat, et tamen prima hæc translatio post annos 152 a condito monasterio (a. 985), adeoque ad an. 1134 refertur. Hic vero tantum de prima translatione S. Gebhardi seu de corporis ejus e terra levatione agitur, a qua ejus cultus absque formali canonizatione incepisse videtur. Vid. supra l. I, § 40,

§ II.

Anno igitur a partu Virginis mcxxxiv a condito autem monasterio CLII, indict. xii, abbas Conradus convocavit Udalricum Constant. Ecclesie 378 venerabilem episcopum, ejusdem nominis secundum, et aperuit tumulum B. Gebehardi episcopi, et invenit corporis ejus thesaurum pretiosum, omni margarita chariorem..... adhuc sacris vestibus circumvolatum; maxima quippe ex parte erant putrefactæ, sed ossibus hærebant, quia eas manus non tetigerat. At cum manu tangi cœpissent, illico defecerunt, excepta sola et superiore parte planetæ, quæ de croceo fuerat pallio. Ex his ergo aliqua pars remansit integra.

Anno a condito monasterio CLII advenit Udalricus episcopus, et ex monasteriis Patres (958) septem invitati a Conrado abbate jam sæpe dicti monasterii. Sed et turba clericorum et monachorum, aliorumque fidelium adfuit non modica, et cum immensi gaudio et exultatione, cum hymnis et laudibus honorifice transtulerunt ossa ac cineres B. confessoris Chr'i i atque pontificis Gebehardi de loco prioris sepulchri, et in sarcophago posita; ambitum monasterii lustraverunt, et postea cum magno honore in novo tumulo condiderunt.

In ipsa die, hoc est, vi Kal. Sept. qui est dies natalis ipsius, indict. xii, dedicatum est altare quod est supra ipsum tumulum..... Sequenti die dedicaverunt ipsam basilicam.....

Actum temporibus Innocentii papæ II et Lotharii II imperat. Augusti, anno imperii ejus x (959), indict. C xii, die v Kal. Sept. feliciter cum gloria.

§ III.

His diebus grandis infirmitas in ipsa congregatione grassabatur, ex qua meipsum meritis B. Gebehardi mirabiliter fateor liberatum..... Post hæc Conradus abbas fecit campanum satis honorificum, et Heribertus custos ecclesie secundum, ego quoque unum parvulum..... Deinde fecit domum campanarum super ecclesiam, quia prius pendebant in quatuor columnis juxta ecclesiam.

§ IV.

Anno ab Incarnat. Dom. mcxxxvi, indict. xiv, die xvi Kal. Decemb., dedicatum est altare S. Petri apostoli secundo a Conrado Curiensi ven. episcopo (960).

§ V.

379 Factum est autem ut Henricus presbyter, qui oratorium S. Mariæ apud Rotse procurabat, e mundo migraret, et confestim Conradus abbas misit illuc Adelbertum monachum, virum utique satis

(958) Totidem abbates vicinorum monasteriorum intelligimus.

(959) Lotharius II electus est 30 Aug. an. 1125, coronatus primum an. 1133 imperator; unde anni imperii hic pro annis regni accipiendi.

(960) Forte quia tunc Udalricus episcopus jam dimissa sede ad S. Blasium recesserat.

(961) L. III, § 40.

(962) In margine recentiore manu comes de Rap-

A idoneum, si forte fieri posset ut divinum servitium per eum in eodem loco aliquatenus succresceret. Qui cum post paucos annos obiisset, missus est illuc alius Adelbertus junior, eadem intentione qua et superior. Hunc ergo locum, sicut longe superius diximus (961), venerabilis Ratperonius primus incolere cœpit, et basilicam construxit. De cujus actibus huic operi aliqua innectere dig'um ducimus, ut virtutes tanti viri penitus oblivioni tradantur, quarum memoria apud homines jam in supremo vitæ permodica habetur.

Vita beati Ratperonii.

§ VI.

Vir Domini Ratperonius nobilibus et religiosis parentibus (962) de Turinga, ut fertur, est ortus. B Quasi aurea fibula tota ejus generatio in eo creditur ornata et conclusa. Hic itaque relicta patria transit in Alemanniam, seque sanctissimo præsuli Udalrico Augustensi conjunxit, et sub ejus regimine diu in regulari tramite vixit; quoniam idem pontifex tunc temporis Campidonense monasterium rexit (963). Igitur cum eidem sancto præsuli familiariter jungeretur, et ab eo in omne opus bonum informaretur, contigit ut quodam tempore simul pergerent, atque in loca Rubro stagno contigua devenirent. Cunque in quodam prato post refectionem corporis aliquandiu requiescerent, episcopus post quietem experfectus prædixit per spiritum B. Ratperonio, quod ibi in vicino quidam locus esset qui ejus labore excolendus foret, ubi etiam diem iudicii præstolaturus esset. Vir autem Domini Ratperonius, hoc oraculo percepto, hinc statim animum constanter intendit negotio, et cœpit sagaciter apud proceres earumdem 380 regionum agere quatenus sibi locum ad opus destinatum vellent concedere. Cunque ab eis fuisset contemptus, eisdem adversa est imprecatas, ac propter hoc actum creditur quod posteritas eorum deleta est, sicut scriptum est: *Semen impiorum peribit.*

§ VII.

Igitur ut Dominus omnipotens vaticinium quod per os famuli sui Udalrici servo suo Ratperonio prædicere dignatus est adimpleret, tandem cuidam nobili viro nomine Bergario inspiravit ut ejus negotio et desiderio annueret, et de suis prædiis donavit ei D locum qui nunc dicitur Rubrum stagnum (Rotse), tunc quidem sterilem, nunc autem, quantum ad situm regionis, fertilem et amœnum. In hoc loco, ut fertur, pridem quidam latro crudelissimus habitabat, qui immanissima circumquaque latrocinia exercebat... Beatus autem Ratperonius, ipso sibi tradito

penberg, alias Landgravius. Frustra autem alibi hujusce Ratperonii notitia quæritur, de cujus natalibus ex traditione tantum scribit auctor noster, nec etiam in Vita S. Udalrici alicubi memoratur.

(963) Ab anno 941 usque 962, ubi ab ingruentibus Hungaris monasterium istud fuerat a. 940 devastatum. Vid. Gallia Christ., t. V, p. 993; Busch., p. 105.

loco a supradicto Bergario de Arnac (964), cœpit ibi basilicam construere, cum infinito tamen labore, quoniam nihil præ manibus habens aggressus fuerat opus ingens. Attamen per Dei adjutorium... basilicam magnifico opere fundavit et ad perfectum usque perduxit.

§ VIII.

Multas ergo idem homo Dei persecutiones, multas calamitates a circa manentibus clericis perpessus est, in tantum ut etiam Warmannum Constantiensem tunc episcopum (965) in eum incitarent, qui eum multis injuriis affectum demum etiam loco depulit... Contigit (autem) ut Warmannus episcopus post expulsionem hominis Dei pergeret Romam, et in ipso itinere cum omnibus se comitantibus finiret vitam. Cui Eberhardus frater ipsius in episcopatu successit, qui beato viro Ratperonio clementissimus et misericors omni tempore fuit. Ipse enim vir Dei de Rotse pridem expulsus ad alium commigraverat locum, ibique sibi construxerat oratorium. In e ergo ab episcopo ad priorem locum benigne revocatus, ibidem deinceps in Dei servitio est conversatus. Sed et idem episcopus basilicam, quam **381** homo Dei construxerat, in honore Dei Genitricis dedicavit, eamque in quibus potuit adjuvit. Homo autem Dei eodem locum Constantiensi Ecclesiæ tradidit, quia inde eum in Dei servitio melius promoveri speravit. Fuit autem nemus parvum oratorio vicinum, de quo aliquantulum habere poterant necessaria lignorum. Cumque illud quidam maligni homines contra ipsius voluntatem devastarent, et sæpius ab eo rogati nequaquam desistere vellent, oravit Dominum ut aquas ibidem inundare faceret, ne homines tali rapina se amplius prægravarent. Itaque mirum in modum continuo cœpit ibi aqua in altum excrecere, et ligna operire, et stagnum speciosum, ut hodie cernitur, efficere, atque ex eo idem locus Rotse vocitatus est... Igitur per multos agones et labores B. Ratperonius, Spiritu sancto plenus, migravit ad Dominum vii Kal. Aug., et corpus ejus, in basilica quam construxerat, honorifice tumulatum quiescit, uti usque in hodiernum diem multis beneficia præstare non desinit...

§ IX.

Anno ab Incarnat. Dom. mcxxxix, Innocentius papa habuit Romæ concilium (966) inauditæ magnitudinis. Huic concilio interfuerunt (sic dicebant) episcoporum octingenti, et abbatum mille cum cle-

(954) Nunc Arnach, in Isnensi capitulo, haud procul a Rotsee.

(965) Ab an. 1026 usque 1054. De Warmanni autem obitu in itinere Romano nihil produnt reliqui auctores. Sed et annorum memoratorum computus combinari vix potest, nisi Ratperonium usque ad decrepitam ætatem pervenisse dicamus. Qui enim anno saltem 962 jam S. Udalrici discipulus fuit, tempore Eberhardi episcopi circa an. 1035 ad minimum centum vite annos numerare debuit.

(966) Est hoc concilium Lateranense II, in quo canon hic citatus est 18 de incendiariis. Labb. Conc. t. X, p. 1007.

(957) Præpositus iste in Gallia Christiana t. V,

ricis et laicis innumeris, ubi inter multa utilia decreta statutum est ut incendia domorum non fierent, quod etiam per annos aliquot diligenter observatum est. Huic synodo intererat etiam Conradus abbas, indeque rediens attulit duo palliola, ex quibus duas cappas fecit.

§ X.

Anno ab Incarnat. Dom. mcxlii, Hugo (967) præpositus Constantiensis dedit quinque talenta, et emit prædiolum apud Altheim (968), quod quidem prædiolum bonæ memoriæ Gisilla jam antea monasterio, dederat; et cum emisset illud jam dictus Huch Hugo ab abbate Conrado præsentibus fratribus et aliis multis, reddidit illud iterum et tradidit monasterio, sub ea conditione ut omni anno in diebus obitus ipsius, qui est xv Kal. Maii, omni congregationi de eodem prædio, prout possibile sit ministratur.

§ XI.

382 Anno ab Incarnat. Dom. mcxliii, Gerungus presbyter dedit monasterio, cum manu advocati sui Heinrici, in manum advocati nostri Conradi de Sanctomonte, duo prædiola, unum apud Schuwindorf (969), alterum apud Wangin in pago Linzgow sub comitatu Heinrici de Sanctomonte (970), absque ulla contradictione, legitima traditione coram multis idoneis testibus. Ipse autem Gerungus ad monasterium veniens infirmatus est, et usque ad mortem benigne tractatus est. Eodem anno Gundelo de Constantia dedit prædium suum apud Gerboldiswilare (971), et simul obtulit filiam suam.

§ XII.

Anno ab Incarnat. Dom. mcxlvii, fames magna populos longe lateque premebat, ac per hoc inopia cogente quædam personæ se de Triboltingin (972) et Tegirnwilare ad monasterium contulerunt, se suasque possessiunculas illuc tradiderunt. Quam traditionem quidam eorum minime stabilire potuerunt, quoniam possessiones ad Augiam tributariæ fuerant.

§ XIII.

Anno ab incarnat. Dom. mcxlviii, Conradus abbas renovavit partes ecclesiæ, et capellam S. Udalrici renovavit, et auxit, et optimis picturis adornavit. Dedicavit autem eam Herinannus, Constant. Ecclesiæ episcopus xii Kal. Jan....

§ XIV.

Factum est autem, temporibus Conradi (973) regis, p. 928 inserendus est.

(968) Forte in capitulo et pago Linzgove.

(969) Forte Schyggendorf et Wangen in pago et capitulo Linzgau.

(970) Comites adeo Heiligenbergenses simul et Linzgoviæ erant hoc tempore, ad quos forte etiam nonnulli præcedentium pertinent.

(971) Gebhartschweiler, in eodem districtu.

(972) Tribeltingen, in capitulo Fravenfeld, seu Turgovia.

(973) De hac expeditione sacra passim tractant alii scriptores synchroni, præcipue Otto de S. Blasio, cap. 2, etc., et Otto Frising. De gestis Friderici imp. l. I, cap. 44 seqq.

ut Eugenius papa litteras mitteret Ludovico Francorum regi; sed et Bernhardus, abbas monasterii quod dicitur Claravallis, alique transirent per Gallias, et prædicarent ut omnes tam majores quam minores, qui Dei voluntati parere vellent, armati pergerent ad debellandos paganos, et maxime contra sanguinarium quemdam tyrannum qui Edissam civitatem, quæ olim Rages dicebatur, **383** invaserat, et Christianos omnes, quos ibi reperit, aut occidit aut in captivitatem redegit, et Dei sacra prædavit et polluit atque evertit. Hac igitur fama pervulgata, factus est motus magnus in terra, ita ut ipse Conradus Romanorum rex, et Ludovicus Francorum rex cum ducibus et comitibus aliisque proceribus multis, cum populorum infinita multitudo ex diversis regionibus, sed et ex monasteriis quam plurimi se Domino offerrent, et mente devota atque promptissima se suaque ad hoc tunc studiosissime præpararent.

Perrexerunt igitur armati, exercitus infinitus nimis, per Pannoniam et Bulgariam silvam, et copiosa navium multitudo per Danubium, portantibus (sic) arma et quælibet necessaria. Cumque venissent in Græciam, honorifice suscepti sunt a rege Græcorum, et ipsius ducatu perducti sunt in eorum vastissimam, ut venirent, sicut putaverunt, ad terras gentium, igitur cum quadam die castra ponerent in loco quodam ubi vallis erat inter eos, ibique fixis tentoriis fessi requiescerent, ecce subito intempesta nocte venit inundatio maxima, et, quæcunque in valle reperit, idem torrens vehemens in mare transduxit. Hoc primus infortunium postea diversarum cladum portentum fuit. Nam cum primum in Dei timore humiliter et pacifice pergerent, cuncta eis prospera obvenerunt. At vero postea cum elati in superbiam rapinis inservire cœpissent, diversis cladibus consumpti sunt. Nam cum per desertum pergerent, et escas non invenirent, multi fame perierunt, alii, inedia laborantes, a paganis aut perempti, aut in captivitatem redacti disperierunt, quidam quoque glorioso martyrio coronati sunt. Rex vero Conradus cum videret quod nil suæ voluntati perficere potuisset, reversus est Constantinopolim ad regem Græcorum, et ab ipso directus est navigio per mare Hierosolymam. Frater autem regis Otto Frisingensis episcopus jam pridem recesserat ab exercitu qui regem sequebatur, et valebat per regiam viam transire Hierosolymam, et cum illo de exercitu ad xxx millia armatarum. Et his ergo paganorum exercitus supervenit, eosque penè omnes interemit.

§ XV.

Rex quoque Francorum Ludovicus cum uxore et multa ambitione sequestrati cum suo exercitu perrexit, quousque Antiochiam civitatem pervenit. Ibi a principe civitatis honorifice est susceptus, et cum

(974) De hac expeditione adversus Slavos Obotritios et Lutitios legendum Chronicon Montis Sereni, et Albertus Stadensis ad an. 1147.

(975) Vid. supra l. iv, § 31.

A ibi aliquantibus diebus quiesceret, sicut fertur, stuprata ejus uxore a principe civitatis, **384** ipse rex cum paucis vix evasit, et ad Conradum regem, qui tunc apud Accaron morabatur, pervenit, a quo benigne receptus, ac postea uxori ad se revertenti reconciliatus est.

§ XVI.

Post hæc Conradus rex cum multo exercitu Hierosolymam petiit, et a rege atque clero illius civitatis officiosissime susceptus est. Qui statim edixit expeditionem suam cum duobus regibus et eorum exercitibus contra Damascum, quam cum obsiderent, et jam expugnanda esset civitas, Dei milites, corrupti pecunia ab his qui intus erant, abduxerunt exercitum et abierunt inacti.

B In hac protectione quidam de loco nostro profecti adhuc minime redierunt. Multi autem Christianorum qui a paganis captivi abducti fuerant, ab Armenis (sic) pretio redempti sunt et in patriam redire permessi.

§ XVII.

Igitur Conradus dux de Zaringin (974) designavit se cum aliis innumeris, quibus illud iter, de quo jam retulimus, laboriosum, visum est, ut et ipsi per Saxoniam pergerent contra illos paganos qui trans flumen Alba [Albis, Elb] dictum consistunt. Quo cum pervenissent, invenerunt terram inviam et valde aquosam, et paludibus plenam, habitatores vero illius terræ non simul commorantes, sed dispersos ita ut non facile inveniri possent. Exercitus ergo Christianorum, ignorantia locorum extendiatus, sine aliquo rerum effectu reversus est.

§ XVIII.

Per idem tempus cum Waltrammus (975) abbas apud Vishinum multa bona operatus esset, visum amisit, et ad monasterium nostrum reversus visum medicamento recepit, et in bona conversatione deinceps in congregatione permansit, ac demum beato sine quievit.

§ XIX.

Anno ab Incarnat. Dom. mclvi, Gebino abbas apud Waginhusin (976) diutina infirmitate detentus... cum jam obiturus esset, convocata familia indulgentiam eis optavit, et ut ipsi sibi similiter facerent, rogavit...

§ XX.

385 Anno mclix, Burchardus de Husin obiit, et prædium suum quod apud Birlhtllingin (977) habuit monasterio doreliquit.

§ XXI.

Anno mclix, venundatum est prædium quod monasterium habuerat in villa quæ dicitur Heiggou, (978) sexaginta talentis...

Eodem anno venale factum est prædium quod monasterium S. Georgii M., quod situm est in Nigra

(976) Supra l. iv, § 30.

(977) Forte Bichtllingen, in capitulo Mosskirch. In Necr. 20 Mart. prædium dicitur Birlhtllingen.

(978) Haidgau, in capitulo Wurzach.

Silva, habebat in villa Miminbusin dicta. Ergo quoniam nostrum monasterium in eadem villa prædium habebat, quod ei Geroldus bonæ memoriæ quondam dederat cum se ipso et aliis prædiis suis, Ruti scilicet, et Eskirchiswilare atque Niwiron, idcirco toto nisu nitebatur ut et hoc acquireret. Ea de re factum est ut tabula, quæ in principali altari S. Gregorii ex orientali latere contra chorum apposita erat, et erat auro et gemmis decentissime cooperta, auro nudaretur... Igitur hoc auro, quod de jam dicta tabula sumptum est, comparatum est prædium apud Miminbusin, quod habuerat illic monasterium S. Georgii. Insuper datum est pro eo prædium quod habuimus apud Asilheim (979), quod dederat quondam dux Bertolfus de Zaringiu, frater Gebehardi episcopi III, pro hospitio violenter apud nos sumpto.

§ XXII. De incendio monasterii.

Igitur cum jam inusitato modo ab omni debito, quamvis cum grandi damno, absoluti essent, et tam locus quam monasterium optime excultum esset, accidit sicut scriptum est: « Ante ruinam exaltabitur cor (Prov. xiv, 12). » Erat quippe ædicula infirmariæ adhærens, in qua caminus, et juxta caminum ex utraque parte stramenta in quibus fratres recubabant... Ibi itaque pueri monasterii ignem incaute accendentes, ignis stramenta juxta posita invasit, et in momento totum pervasit monasterium, basilicam quoque S. Gregorii et omnia simul ædificia monasterii flamma consumpsit... (980) Sacristia tamen **386** et librorum repositorium vix reservata sunt cum his quæ intus erant. Erat enim videre miseriam. Dormitoria tam monachorum quam exteriorum fratrum consumpta sunt, et multi miserabiliter denudati. Habitaculum namque sororum, quod flamma non tetigit, statim tamen prorsus dissipatum est, et ipsæ usquequaque dispersæ. Sed et monachorum quidam, quacunque poterant, in monasteriis transmissi sunt. Actum anno ab Incarnat. Dom. **mclxx** a primitus condito ipso monasterio **CLXXVII**, indict. vii, die secunda mensis Junii, hoc est iv Non. Junii, feria tertia sacratissimæ hebdomadæ Pentecostes...

§ XXIII.

Consumptis igitur pene omnibus quæ antiquitus

A sive noviter fuerant fabricata vel congregata, abbas Conradus et Herimannus prior consurgentes accinxerunt se viriliter ad restaurationem prædictarum rerum. Et adjuverunt eos reliqui fratres, alii quidem onera portando cum exultatione, alii vero regiones circumeundo cum sanctorum reliquiis, et petendo tam divites quam pauperiores subsidium ad instaurationem incendio consumpti monasterii. Ex tali ergo collatione cœperunt ædificare primitus quidem habitacula abbatis, duas capellas unam super alteram, superiorem quidem in honore S. Martini et S. Oswaldi; inferiorem vero in honore S. Mariæ Magdalenæ, et S. Fidis virg. et mart. Dedicatio S. Fidis perseveravit sicut prius erat x Kal. Dec., quoniam illud altare integrum repertum est, et ibi agebantur divina officia.

§ XXIV.

Ædificabant quoque duo refectoria, unum super alterum, et coquinam, et cellarium, et torcular, calefactorium quoque et infirmariam, et capellam S. Mariæ, capitulum quoque atque dormitorium. Ad hoc itaque combusserunt calcem magno sumptu juxta Tettingin in silva, et magnum liquanum magnarum trabium et aliorum lignorum coneciderunt in silva juxta Brigantium, quod adduxerunt plusquam quinquaginta remiges per latum stagnum usque ad nos. Monasteria quoque alia miserunt cum bona voluntate sua dona, Hirsaugienses quidem pallium bonum et carrada vini, de cella S. Petri (981) unum calicem, Zwivaldenses unam casulam et albam atque stolam, alii vero alia munuscula, quæ omnia Deo sint accepta.

387 Anno ab Incarnatione Domini **mclxxi**, indict. ix, die vi Idus Dec., dedicata est capella S. Mariæ juxta infirmariam a venerabili Herimanno Constant. episcopo, patrante abbate Courado...

Eadem die dedicavit idem episcopus Herimannus capellam S. Martini, et recondidit illic reliquias quæ et antea ibi fuerant. Ab hoc die egerunt divina officia in supradicta capella S. Mariæ. Ad hæc ædificia expensum est omne aurum quod superfuerat emptioni prædii apud Miminbusin.

INCIPIT LIBER SEXTUS.

§ I.

... Sed et ante, hoc est, anno Dom. Incarnat. **mclxx** Herimannus Constantiensis episcopus dedicavit capellam S. Joannis Baptistæ in cœmeterio, vii Kal. Jan...

§ II. Instauratio ecclesiæ.

Anno ab Incarnat. Dom. **mclxxii**, indict. x, die xvii Kalend. Junii, regnante Friderico imperatore, præside[n]te Constantiensi Ecclesiæ Herimanno episcopo,

(979) Assenheim, in capitulo Villingen.

(980) De hoc incendio et monasterii restauratione agit notitia dedicationis novæ basilicæ Petershusii

D sub abbate Conrado, in vigilia Ascensionis Domini, locatum est primum fundamentum novæ structuræ ecclesiæ Gregorii papæ in loco S. Gebehardi episcopi fundatoris primi ejusdem ecclesiæ, et positum est limen ostii, quod vergit in claustrum, ex occidentali parte, tertio anno postquam incensum est idem monasterium.

Eo tempore Romana Ecclesia destituta erat certo rectore, quia duo eam sibi usurpabant, hoc est,

apud Gerbert, Hist. Nigræ Silvæ, t. III, p. 118.

(981) In Nigra Silva.

Alexander et Victor; imperator favebat Victori, A Alexandro orientales ecclesie (982).

§ III.

Por idem tempus Fridericus imperator Mediolanensem civitatem obsederat, jamque cives ejus magna vis famis ad deditionem coegerat. Itaque per **388** hujus civitatis excidium, quia inter omnes civitates Italiae potentissima erat, timore correptae, omnes civitates quae antea repugnaverant, infinitas pecunias imperatori pro gratia ejus deferebant. Ex his ergo et ex aliis quas antea et postea quacunque conditione acquisierat, deliberavit decimas dari monasteriis in eleemosynam tam per Italiam quam Theutonicam. Hac de causa etiam nobis tunc quinque marcas direxit. Dehinc paulatim de die in diem basilica S. Gregorii exstruendo reformatur, Wezilingone quodam de Constantia ex clerico opifice.

Per idem tempus resolutum est praedolium, apud Liutprehtisruti (983) sex talentis, quod dederat Rudigerus cum manu filii sui Egilwardi, et domini sui Conradi advocati de Sancto monte.

§ IV.

Eodem anno, hoc est **MCLXII**, imperator Fridericus rediens de subversione Mediolanensis civitatis, habuit colloquium apud civitatem quae vocatur Tula (984), item aliud Ulmae, tertium quoque Constantiae. Tuncque iterum nobis dedit quinque libras argenti. Alias quoque quinque dedit nobis Henricus dux de Saxonia, qui et tunc se separavit ab uxore sua. Ipso anno dedit nobis Henricus de Niwiron praedolium quod habuit apud Mose....

§ V.

... Conradus abbas fratrem suum de Vriversberg (985) subtraxerat, ubi primitus habitum commutaverat, et ob haec atque propter alias noxas ejectus est de prioratu, ac cum postea factus esset abbas apud Fischinum, post **389** modicum etiam inde

INCIPIT LIBER SEPTIMUS.

§ I.

390 Anno ab Incarnatione Domini **MCLXIV**, die Dominico, id est 14 Kal. Junii (989), convenerunt

(982) Vid. Radevicus de gestis Friderici imp. l. II, c. 50, seqq.

(983) Lippertsreuthe in capitulo Lintzgeu, a quo loco adeo nobilis familia nomen habuisse videtur.

(984) Teste Ottone Frisingensi, l. II, c. 26, Fridericus imp. ab expeditione Italica per Tridentum et Bajoariam rediit in Germaniam, ut adeo Tula in illis partibus quaerenda sit. Videtur autem esse Tula seu Tulna inferioris Austriae oppidum, ubi etiam Otto II an. 983 conventum habuit. Juxta Chronicon Urspergense et Weingartense (Hess. *Mon. Guelfic.* p. 49) colloquium Constantiense circa festum S. Clementis 23 Nov. fuit habitum, ubi factum est divortium Henrici Leonis, Bavariae et Saxoniae ducis, a Clementia, Conradi Zaringensis ducis filia, ob sanguinis propinquitatem (*Origin. Guelfic.* tom. III, pag. 182).

(985) Videtur hic indicari coenobium Friensperg seu Aurora ord. Cisterc., in ditione Bernensi (*Gall. Christ.* tom. V, pag. 938): quo vero nomine venerit iste Conradi abbatis germanus, ex cit. *Gall. Christ.*

recessit, et multa monasteria in Bajoaria pervagatus est, ac postremo apud Brigantium abbas constitutus est...

§ VI.

Antequam factus esset Conradus abbas, manu sua scripsit Hexameron Ambrosii, atque auro et argento operiit brachium S. Philippi apostoli. Postquam autem factus est abbas, multa praecelara opera fecit, quae tamen ignis consumpsit. Postea tamen instituit quantum potuit pro restaurandis aedificiis et aliis utensilibus. Aliqua quoque praediola apud Niwheim a libertis tributariis comparavit, ex quibus tam suum quam praedecessoris sui Theoderici abbatis, sui nepotis (986), anniversarium celebrari constituit: et in suo quidem anniversario, qui est.... (987), decem solidos, in nepotis vero sui tres solidos expendi decrevit. Sub ejus tempore et auxilio renovatae sunt ecclesiae et dedicatae, et oratoria aedificata apud Eychstettin et apud Epsindorf, apud Obirwangen quoque et apud Mininhusin, sed et apud Neuheim et apud Rinhart. Duo quoque thuribula de aurichalco et aliquos codices, sed et aedulam in novissimis ad reponendos libros patravit.

§ VII.

Anno igitur ab Incarnat. Dom. **MCLXIV**, mense Junio, coepit abbas Conradus infirmari, et cum nec adhibita medicina, nec aliqua causa ei adhibita posset proficere, et jamjamque, quamvis invitus, coepisset desperare, dedit nobis unam stolam satis bonam, et redemit unum gemmatum et deauratum calicem, quem olim vendiderat. Advocavit quoque episcopum, cui familiaris fuerat, et alios quosque optimos, et cum eis, ut credo, causam suam accurate locutus est; et migravit anno ordinationis tricesimo septimo, die IV Kal. Julii, et ipso die honorifice sepultus est juxta ostium basilicae in claustro... (988).

fratres communiter, et libera electione, nullo alieno interessente, elegerunt Gebhardum virum idoneum et irreprehensibilem, et constituerunt sibi abbatem

erui nequit; in neutro enim coenobio hic assignato cognomines abbates circa haec tempora reperiuntur.

(986) De hac consanguinitate aliunde non constat. Theoderico patrem fuisse Cunonem comitem, supra lib. III, § 4, vidimus, incertum cujus familiae, quamvis Bucelinus in Chronol. Constant. ad an. 1111 Kyburgensem assignet. Conradi abbatis pater Hesso vocatur in Necrologio 21 April.

(987) Ex omisso hic obitus die, supra in praefatione scriptorem ante Conradum vita functum conjectavimus. Supplendus autem hic est dies IV Kal. Jul., prout mox infra, et in Necrologio Petershusano.

(988) Exinde corrigendus est abbatum catalogus apud Bruschium, qui Gebhardum jam an. 1059 abbatem statuit.

(989) Haec temporis nota fallit, neque enim dies 18 Jun. in Dominicam incidebat hoc anno, neque Conradus tum jam obierat. Unde ponendum videtur III Non. seu 5 dies Julii, quae unica fuit Dominica a morte Conradi usque ad XI Julii, qua ordinatus est Gebhardus.

canonice et regulariter cum magna libertate. Episcopus quoque Heremannus ordinavit eum cum maximo honore in Translatione S. Benedicti, astantibus et faventibus cum omni alacritate omnibus canonicis Constant. ecclesie cum multa plebe. Factum est ergo magnum gaudium, laus et tripudium in illa de de tali consensu fratrum, quia eo tempore in aliis monasteriis magna disceptatio inter plerosque versabatur; et ideo magnopere nobis congratulabatur, quod nullus omnino ex nobis nec major nec minor a cæteris discrepabat.

§ II.

Anno ab incarnat. Dom. MCLXIII Rudolphus monachus noster presbyter ex collatione fidelium suo rogatu aliquantulum pecunie ad opus monasterii contulit, et etiam brachium unius militis ex legione Thebæorum martyrum, sociorum S. Mauritii, auro et argento atque lapidibus decoravit. Hoc itaque brachium contulit monasterio nostro Heremannus senior de Hirzisegge (990), quod quidem ipse adquisierat a quodam præposito noto sibi Agaunensis loci, quando ipse de Italia pergens eundem locum pertransivit. Isdem Rudolphus tunc temporis redemit etiam calicem bonum, quem Conradus abbas jam dudum vendiderat.

Anno MCLXIV Conradus abbas melioravit rotam S. Gregorii, et Otto presbyter brachium S. Philippi apostoli, ubi contractum fuerat, instauravit.

§ III.

Nec adhuc de memoria dilecti abbatis Conradi centescam, sed quædam de ejus industria memorie tradam. Erat enim peritus metricæ et 391 musicæ artium, optimi ingenii, serena voce, affabilis colloquio, veneranda canitie, modestus moribus et verbis. Multa ædificaverat præclara quæ ignis consumpsit.

§ IV.

Eo tempore Rudolphus comes de Rammisberch (991) emit a Conrado de Sancto monte castellum, quod vocatur Rinegge, quod ille habuerat in beneficium a Constantiensi Ecclesia. Cumque hoc idem castellum incoleret, ibique maneret, cognovit quod monasterium S. Gregorii, quod Petrishusin vocatur, ibi in proximo possessionem haberet quæ sibi valde opportuna esset; et cœpit agere cum abbate Conrado, quatenus eadem possessio, quæ vocatur Rinisgimunde, sibi pro pecunia concederetur usque ad finem vitæ suæ, ut ibi peculia enutritet et exinde pabula et pascua habere potuisset, postque mortem ipsius tam ipsam possessionem, quam omnia quæ tunc inibi inventrentur, absque ulla contradictione

A ex integro reciperet. Hæc omnia tandiu importuna exactione et multimoda promissione exegit, quousque supradictum abbatem sibi et fratres consentire persuasit, et decem quidem talenta se daturum spondit, eorumque aliquam partem dedit, aliquam vero adhuc retinuit, possessionem vero apud Rinisgimunde sibi contiguam in suam potestatem contraxit. Super his omnibus ergo tale privilegium conscribi fecit, idque suo sigillo obfirmavit.

In nomine sanctæ Trinitatis, Patris videlicet et Filii et Spiritus sancti.

Ego Rudolphus comes de Rammisberch notum facio omnibus scire volentibus, tam presentibus quam et futuris, qualiter ego, divina favente providentia, cœpi agere cum abbate Conrado et fratribus ejusdem monasterii S. Gregorii papæ, quod dicitur B Petrishusin, ut mihi concederent tale prædium quale visum est idem monasterium habere in loco qui dicitur Rinisgimunde; quia eadem possessio mihi vicina est et opportuna ad alenda pecora, et homines mei non valebant devitare quin nocerent eis; et hoc mihi visum est melius, ut ego Rudolphus

darem abbati Conrado 392 de Petrishusin et fratribus ejusdem monasterii decem talenta, et ipsi mihi concederent jam dictum prædium apud Rinisgimunde; ea conditione ut ipsi, ob memoriam et confirmationem hujus pacti, anniversarium matris meæ Adelheide cum fratribus suis annotarent et celebrarent, et ego ipsa die de meo facerem propitiare vinum fratribus singulis annis, quoad viverem, et hoc pro tributo et memoria presentis conditionis.

C Post obitum autem meum nullus omnino hæredum meorum qualemcunque potestatem habeat in eadem possessione, vel in omnibus quæ tunc inventa fuerint in ea, tam in pecudibus quam in aliis suppellectilibus vel in qualicunque substantia; sed abbas qui tunc fuerit præsidens monasterio Petrishusensi, et fratres ejusdem loci, ex integro totum absque ulla contradictione possideant, pro remedio animæ meæ et matris meæ et omnium parentum meorum. Et ego Rudolphus testamentum istud conscribi præcepi; ea scilicet ratione ut nullus ex hæredibus meis hoc factum meum infringere, vel prædictos fratres in prædio isto inquietare audeat post obitum meum.

D Actum anno Incarnat. Dom. MCLXIII, regnante Friderico imperatore, Herimanno Constant. episcopo, sub abbate Conrado. Et ego Gebehardus presbyter scripsi hoc privilegium anno primo Gebehardi abbatis. Testes hujus actionis uxor mea Elisabeth et frater meus Arnoldus, Rudolphus de Gutingin (992), Adilbertus comes (993), Rupertus de Turingin, Adilbertus presbyter de Tale, Diemo de Bri-

(990) Vid. lib. II, § 17.

(991) Rudolphus comes de Ramesberg inter testes subscripsit in gemino diplomate Conradi III imp. an. 1141 et 1142 apud Herrgott tom. II, pag. 166 et 168; item in alio Friderici I, an. 1155, etc. Apud Crusium p. III, lib. V, c. 5, ad an. 1159 adhuc notatur alius Rudolphus de Ramsberg.

(992) Gutingen olim Turgoviae castrum, a quo nomen habuit nobilis familia, ex qua Henricus nobilis senior de Gutingen chartam dedit an. 1257 (Herrgott N. 414). In Necrol. 10 Maii occurrit Diethalmus de Gittingen, haud dubie ejusdem familiae.

(993) Num hic forte Adelbertus comes in Winterthur et Kiburg, de quo I. I, § 8.

gautia, Arnold de Criessa, Bertoldus de Lustinowa A (994), et alii multi.

§ V.

Et erat apud Constantiam civitatem matrona quædam, nomine Mathilda, habens apud nos filium, nomine Heinricum presbyterum bene litteratum, sed heu! diu nimis ægrotantem. Hæc ergo pro amore ejusdem filii sui Heinrici diverso modo persolvit nobis quadraginta talenta sub tali conditione ut filius ejus Heinricus usum fructuarium acciperet de curti quæ vocatur Ouwingin, quatenus inde haberet necessaria quæ non posset habere de communi annonæ, et hoc ad subsidium, quæ infirmitatis (995) **393** absque diminutione indubitanter haberet, quandiu in hac vita maneret. Hæc omnia firmissimo pacto confirmata sunt in præsentia Gebhardi abbatis et fratrum ejusdem monasterii, sub tali conclusione et confirmatione ut, quando obirent, utrorumque anniversarius in suo tempore cum officio defunctorum memoriter celebraretur, et fratribus sive omni congregationi ea die de eodem prædico

charitative atque pleniter ministraretur. Ipsa tamen Mathilda post paucos dies eodem anno in Idus Aprilis (996) de hac vita migravit, nobisque iterum quinque libras argenti donavit, sequæ apud nos sepeliri rogavit, quod et factum est cum magno honore. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini mclxiv, regnante Friderico imperatore, Herimanno episcopo presidente Constant. Ecclesiæ, sub abbate Gebhardo feliciter. Amen.

§ VI.

Anno mclxx multæ calamitates oppresserunt monasterium S. Gregorii, de quibus ne tædet amplius aliquid ulterius dicere. Abbas quippe Gebhardus depositus est (997), et locus iste graviter oppressus est et spoliatus.

Anno mclxxiii locata sunt fundamenta ecclesiæ S. Gregorii ab orientali parte. Anno mclxxv episcopus Herbipolensis occiditur (998).

Anno mclxxviii Philippus (999) exercitum contra Landgravium movit. Amen.

EXPLICIT CHRONICON PETERSHUSANUM.

(994) Lustinova seu Lustenova, curtis olim regia, in pago Ringowe prope Rhenum, notatur in charta an. 891, apud Herrgott N. 95.

(995) *Leg. infirmatus, vel tempore infirmitatis.*

(996) Hæc in præsentia Gebhardi gesta mense Aprilis ad an. 1165 referenda sunt. Cum hic eo mense an. 1164 necdum abbas fuerit.

(997) Hæc consistere nequeunt cum charta Hermanni Constant. episcopi an. 1185 (*Hist. Nigræ*

Silvæ tom. III, pag. 108), ubi inter Tiepertum S. Blasii et Gebhardum Petrishusensem abbates controversia fuisse dicitur. Theopertus autem primum an. 1174 abbas factus est. Unde Gebhardus necdum an. 1170 depositus est, aut postea iterum restitutus.

(998) Nempe Conradus I.

(999) Suevus scilicet, Cæsar electus.

HERMANNI CONTRACTI

MONACHI AUGIENSIS

DE MENSURA ASTROLABII

LIBER.

(Apud R. P. Bernardum Pezzium, *Thesaurus Anecdotorum*, tom. III, parte II, pag. 94, ex cod. ms. inelyi monasterii ad S. Petrum Salisburg. ord. S. Ben. eruto ab adm. R. et cl. D. P. Placido Bökn, ejusdem loci asceta.

R. P. BERNARDI PEZZI MONITUM.

. . . Porro ad Hermanni præsentis *De mensura et utilitate Astrolabii libros*, quos ex bibliothecæ Petrensis codice membranæ, a sexcentis annis exarato, nunc primum typis commendamus, quod attinet, ipsi sunt qui tantam ei existimationem pepererunt, ut a multis, inter quos, teste Possevino *Apparat. sac.* t. I, pag. 737, sunt Durandus *De divinis officiis* lib. IV, c. 22, et Antonius Demochares *De sacrificio missæ* t. IV, c. 15, auctor ipsius Astrolabii fuisse sit existimatus. Cæterum distributio et partitio libellorum de Astrolabii ratione ab Herimanno conditorum non nihil in codice Petrensi perturbata est, vitio, ut existimamus, librarii, qui posteriores duos *De utilitate Astrolabii libellos* secundum et tertium universi et perpetui cujusdam operis librum esse arbitratus est, quod satis probat titulus libri primi, cum tamen unus unicus *De mensura Astrolabii* liber Hermanni sit. Neque enim Trithemio lib. *De script. eccles.*, cap. 321, fides habenda est, ubi ait: Herimannum *De compositione Astrolabii libros III* scripsisse, ac iterum *I De utilitate Astrolabii*, ex quibus tres priores incipiant: *In metienda igitur sub*. Et posterior unicus: *Quicumque astronomica*. Quæ quam male inter se cohæreant vel inspecta nostra editione nemini non patebit. Ergo, ut omnis deinceps confusio quæ in scriptis Hermanni de Astrolabio admissa est, evitetur, sic accipe. Primo edidit Hermannus librum unum *De mensura Astrolabii*, quem Trithemius *De compositione Astrolabii* inscri-